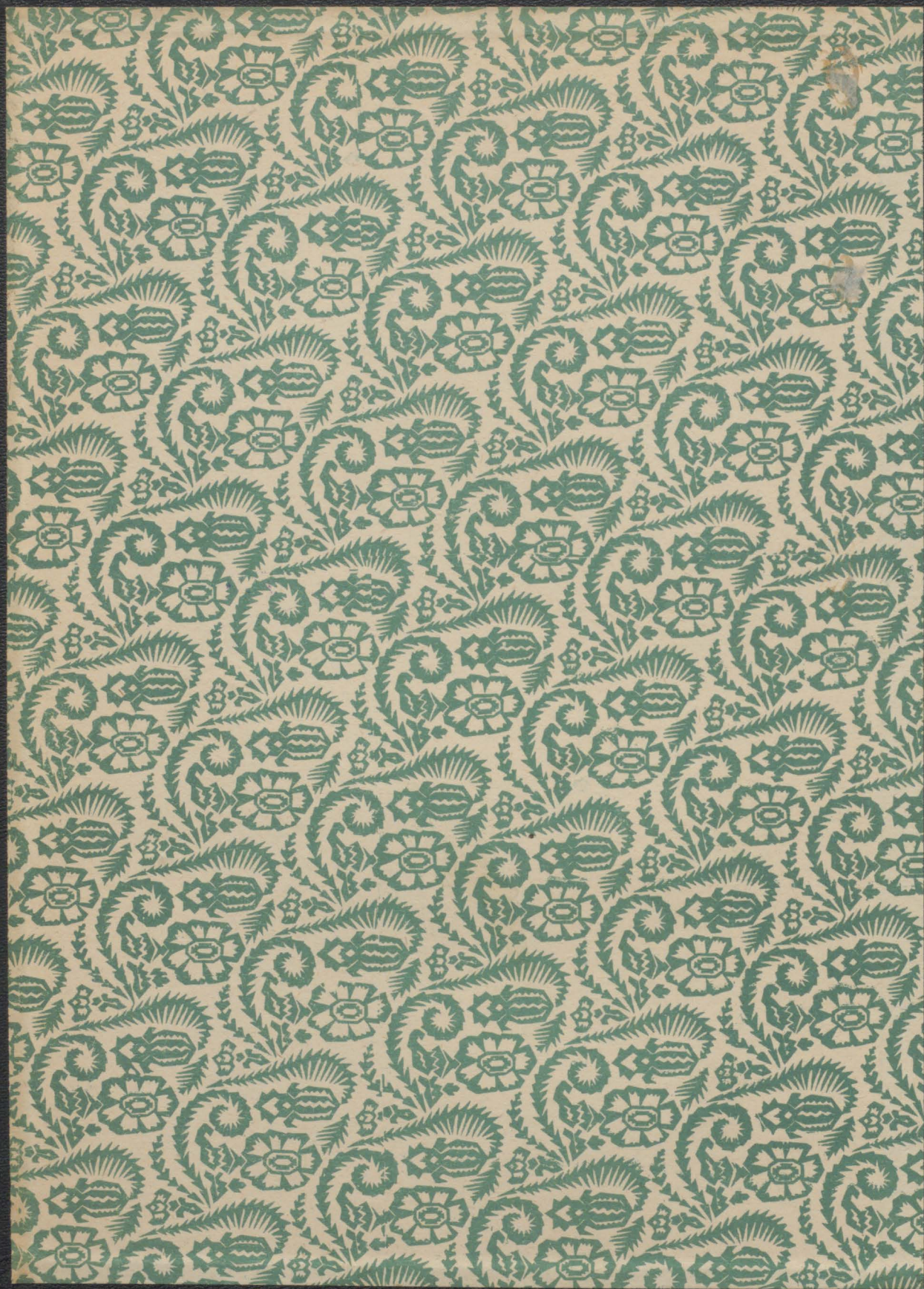

Auhinnatõn

370 366

Auhinnatõn

Mägi, Arher.

E. V.

TARTU ÜLIKOOLI

DIGUSTEADUSKOND

30. okt. 1926

N° 397

TARTU

Motto:

Valitsemist nohtadel tees-
tab riigivõim omavalitmus-
te kaudu, selle sõna kõige
lasiemas mõttes.

A. A.
75711.

Auhinnatöö
370366

E. V.
TARTU ÜLIKOOLI
ÕIGUSTEADUSKOND

30 okt. 1926.

N 397
TARTU

Motto: Valikemist kohalikel teos-
tab riigiväim oma-
valitsuste kaudu selle
sõna kõige laiemas
mõttes.

Maakonna oma-
valitsuse organisatsioon
ja funktsioonid Eesti
de lege lata et ferenda.

Käsitleb töö on tannetatud
teine auhinna vääriliseks
Autor: Arter Mägi

Märk. 26

Märk. 4036

õige: J. J. J. J.

Tartu ülikooli Sekretär

Tartu.

õrto hvi kuul
1926 ar.

D/371335

Sissejuhatus.

§ 1. Eelsõna.

Enne kui annan käsitama Eesti omavalitsust - eesti eesti maakonna omavalitsust, pean omaks kohuseks peatuda nende üldiste põhimõtete juures, mis on seotud omavalitsus mõistega, seega ka maakonna omavalitsus mõistega. Edasi pean mõningate üldiste riikide omavalitsuse ja mõne sõnaga ka nende arenemise juures ring alles siis püüan saada teatud eskuju meie maakonna omavalitsus korraldusele ja seda eskuju nimelt säält, kus omavalitsus rohkemal määral on oma ülesandest täita suutnud ja eesti just neil ülesandest, mis kuuluvad maakonnaomavalitsustele.

§ 2. Üldiseid põhimõtteid.

21

Omavalitsus arutuseel annavad endas tunda igasuguste rahvasliikide traditsioonide ja harjumuste tingimusi samuti ka ökonoomiliste ja sotsiaalsete alude tingimusi, palju suuremal määral kui seda tähele võime panna keskvallitsuste juures. Sellepärast ei ole siin võimalikud liig kiired edasi astumised; siinsetes korraldustes lihtanuse end seotuna, samuti ka sumituna arvestama kohalike aludega. Järskud muudatused ja edasiastumised omavalitsus korralduses, kui hääd nimad ka ei ole, võivad vastamisi sattuda kohalike rahvasaludega. See mis on hääd ühe riigi omavalitsus korralduses ei pruugi kaugeltki hääd olla samaks korralduses teises riigis; ja veel vastupidi, mis on hääd ühes riigis võib kogu ni halb ja vastuvõtmatu olla teises riigis. Samal ajal, kui riikide põhioadused

1. Трещин Аннен. Мещуа и Кенппанууе урпабнине
Темпоууе 1910. amp. X.

on sagedasti ülevõetavad ühest riigist
teise, ühe rahvuse juurest teise juure, siis
on samade riikide administratiivsed kor-
raldused palju vähem ülevõetava iseloomu.

Kõigea, mis praegu üteldud, arvestades ei saa süsni vaikides mõdda
mimma mitme riigi omavalitsus korraldust,
kui tahame otusele jõuda milline peaks
olema meie Eesti omavalitsus. Kuigi
omavalitsus seadus täiel määral üle-
võtmata on ja kuigi iga omavalitsus
korraldus nõuab teatud elpinda ja
kindlat alust. süsni peame tutvune-
ma nende riikide omavalitsus korral-
dustega, mis on lähiteinud mitmenegusel
arene mis järgel ja mis rahuldavad praegu
riigi rahvast, kui ka reservatust,
milles nad asuvad. Luidugi peame
vastavalt arvestama ka seela miljoonid
milles arib meie uuivar omavalitsus.

Putvunedes teiste triviliseeritud
riikide omavalitsus korraldustega võime
jõuda otusele, kuidas peakri me

teguks, kui talame, et meil oma-
valitus meie maakonna omavalitus
vastaks oma ülesandele, et võiksime
põlged olla, et meie maakonna oma-
valitus täidab need ülesanded ja suudab
neil täita, mida nõuakse omavalitluselt
XX aasta sajalt ühes demokraatlikus
rühkis, mille rahvas end poliitiliselt
kasvatatuna peab.

§ 3. Milline peaks
olema vaherõrd omavalitluse ja kesk-
valitluse vahel?

Raske küsimus omavalitluse kes-
rõrduks on küsimus kuidas kindlaks-
määrata kohapealsete omavalitluse orgaa-
nide ja keskvalitluse orgaanide vaherõrd.

On arusaadav, et keskvalitlus peab
testama teatud kontrolli omavalit-
luste üle. See kontroll on tavalik,
et kindlustada üldiste maksude
seaduste kättemist rühkis, et silmas
pidada teatud üldist tasapinda

ja põhimõtteid. Tõsisest küll just aga⁵
ei tohi keskvalituse tegevus omavalit-
suse tegevusele halvavalt mõjuda.
Keskvalitus ei või oma korraldustega
ja ettekirjutustega nõnda kaugele
minna et see läbi kannataks
omavalituse kohustus ülesanne. Sün-
vaja püüda saada kesktel mis an-
davad omavalitusele täieliku tegevus
vabaduse ja ühtlasi seega ka suure
ma kohustuse kui juures aga saab
silmas peetud riigi kui terviku kui
ja seda mitte vähemal määral kui
kohapealsed omavalitusega otsuskohtades
ühenduses olevad kujud.

Kuidas seda kõige parem
oleks korraldada sellest hiljem
lähemalt vastavalt rga üldise omavalit-
sui ülesande juures.

§4. Omavalituse ja dezent-
ralisatsiooni üldiseist vabastust.

Näeme et kõigis tsiviliseeritud riikides
tegeu Ameerika sama lra XI.

6.
ei suudeta riigi valitsemises läbisaada
ilma omavalitsusest kohalikel. Tsentra-
listline valitus kui häa tema ka ei
ole, ei suuda paremasti talituse juures
tõista neil ülesandeid mida tema
talitama peaks. Siin torkab on kesk-
valituse võimekus, kui vaatleme teada
kehtumat aega ühes suursügis, kus
valitusel puudub võimatus kohalike
oludega lähemast tutvumiseks. Nõrme
et neis riikides on kokkuvõttevamine
riiklises korralduses varem või hiljem
mööda pääsemata. Muidegi ei maksa
kõik see väikse riigi kohta, mida
tõendada väime suursügist. Kahtle-
mata on aga äärmiselt, et mida sent-
ralistsem on riigi valitamis korral,
seda võrsem ja saamatam poliitilises
elus on riigi rahva suurem enamus,
seda teadmatum on rahvas ise oma eest
hooldamisest ja riikliku korda kokku-
võttevamisest ähvardab sealt rahvast
seega ühes ka riiki, raskem poliitiline

krüs. Samane poliitiline krüs on pal-
ju väiksem neis riikides kus riigi rahvas
poliitiliselt küps. Poliitiliselt küps peab
aga olema rahvas igas sarnases riigis,
kus oma tegeliku elukorraldajaks on
riigis kogu rahvas ie. Et riigi rahvas
oleks poliitiliselt küps, sellene on alii-
nõu kohapealne omavalitus. Ja
mida paremini suudame korraldada
kohapealse omavalitust seda suuremal
määral täidame oma ülesannet -
kasvatada teadlikke ja küpsel² poli-
tiliselt riigi kodanikke.

§ 5. Omavalituse põhimotte-
line korraldus nümasel ajal.
Üldises deentralisatsiooni arenemises
/ lähemalt kui tutvume ühiskute riikide
riigi valitsemis korraldusis võime tähe-
le panna kaherugust põuet. "Tähe anda
kohalistele elanikkudele ehk nende valitud
esitajatele võimalus kaasä töötada ja
hooldada neis ajades, millest oleneb

vastava kohaliku ümbruse häälekäik, ja d.
?anda võimalus kohalistele elanikele
ehk nende valitud esitajatele kaasa rää-
kida asjades, mis puudutavad nende huvide
süd millole otsustamine kõnni keskvalituse
tööpüüetmas.

Euroopa riikidest on omavalituse
suuremad arengis sammud tehtud Ing-
lismaal kus võime ütelda on maks-
omavalitustele kind selle tõne torisemas
mõttes. Keigi Inglis omavalituse anitu-
sed on juriidiliselt peadust andra arutuse
töö, hüski on seadme arendamine omavalit-
susest kasvanud rahvale nõuõrd vesse
et inglase ettekujutus omavalitusest on
ettekujutus püüetmas, millest üle ei
või astuda rügi keskvalitus, ning millene
ei või end segada üksi keskvalituse
organ.

Midagi muud näeme aga sama-
aegses Prantsusmaal ja Saksamaal (Reisi maal).
Siin on omavalituse kui kiink kesk-

1. Уочуф Ресурт - Аннверке меепуе уурабунне
Томепууе. 1907. lkr. 267. (226-267).

valituselt alamale rahvale, s.t. väime^{9.}
leida tugevat bürokraatismi, veel tänapäev,
mis puudub aga Inglismaal; tinn puudub
aga ka sarnane amsaamine omavalitsusest,
kui on ta seda Inglismaal.

Lahuselähevad Inglismaa ja
kontinentaal riigid omavalitsuskonatsuses
omavalitsusasutuste väime piiride mää-
ramisel.

Tuntuks s.t. ildiselt kaks juhus:
1. omavalitsusandus võib tegutseda teatud
aktide toimimisel ja ainult teatud akti-
de, s.t. s.t. on ildiselt omavalitsus
anduse ümiskud tegevusalad. - Seega
ühendusel olevad ärgused ja kohustused
ja 2. omavalitsus andus tegutseb nõnda
ühtlasi üldvõltuse alusel, s.t. ta võib
leha kõik kohapealhes valitsemises, mis
ainult ei ole keelatud eististe määrustega.

Esimene juhus on tunnustatud poli-
mote Inglismaal, samuti ka Põhja Amer-
rika ühiskondades, teine juhus aga tunnust-

1. Tegeus Ameerika - sama, Raimond Poincaré
his Frankreich regrest wint. Berlin 1913.

10.
tavad põhimõte Prantsmaal ja Prisi-
maal.

Esimesel juhul, mil meil tegemist
Inglismaaga, määrab parlament mida
võib omavalitsus asutus. Igaüks riik
omavalitsuse võimkonda kuuluvat
vastavat muudatus-otust vaja teha
seadustandisel teel. Keskvallituse
üksanne pöördub sin pea ainult
seaduste täitmise külvates. Teisel
juhul aga, s.o. mil omavalitsus
asutused töötavad üldvõllituste püüdes
on keskvallituse üksanne valvata, et
omavalitsus asutused ei astu üle oma
õigustest. Seepärast kuigi esimesel
jaatlemisel Prantsusmaa ja Prisi
omavalitustel näib olema suurem
tegevus vabadus, kui seela on Inglis-
maal, oleme Euroopa kontinentaal
riikides omavalitsuse tegevus võimalus
süski täiel määrat keskvallituse soov-
idest ja häätahtlikkusest. Keskvallit-
susel on sünn ja jääb ka alati saamas

ii.
juhusel võimalus eimäärustega oma-
valitus tegevust kitsendada, nõuda et
järel ei jää muud kui omavalituse
nimetus.

Lahkuminekuid ei nimetatud ri-
kide omavalitus korralduses väeme-
ka omavalituse järelvahe teostamises.
Inglismaal kontroleerib omavalitus
tegevust ainult kohus ja seda hõlpsik
äld kohus. Tundmatud on eelised
kohtud. Keskvalitus ei ole tema organ
võib omavalitus organidele peaa-
nult nõu anda; mõningal määralisel
juhusel on keskvalitusel ka võima-
lusi otsustada oma mõju avaldamis-
eks. Kui aga omavalitus asutus keel-
dub seadust täitmas, siis otsustajaks
sünn kohus ja siiski ainult kohus.

Sarnalt on kohus omavalitus
asutuste tegevuse ainsamaks kontro-
leerjaks ka Põhja Ameerika Ühisriikides,
kus keskvalitusel puudub sagedasti

1. Sünn ka teatud mõn külg inglise riigi
valitsemise korras. Tegeu Ameerika sama lxx 8-10,

väiksempi mõju ja võim omavalitsus lii-
asjades ja kui omavalitsus asutuste tege-
vus piirkond äraused ja kohustused on
lähemalt ära määratud üldisele osa
rühade põhiseadustes.

Prantumaal ja Preisimaal
aga näeme, et omavalitsuste tegevuste
kontroleerimine läheb administratiivsel
teel s.o. kohapealised omavalitsus asutused
on alluvuses kõrgemale võimukand-
jale, kes tegutses administratiivsete
või bürokraatide abinõudega, kui on
seda vahel, teenistuse ärguse võtmi-
ne teatud ameti alal, kohalt tagan-
damine jne. Sünnel juhul on
omavalitsuse organ samane kes-
valitsuse ametnikule ja kujutab endast
bürokraatist korraldust ning oval-
lus hõlpsale afiituaalsele kontrollile.

Lahkumiseks omavalitsuste
korraldustes leiame ka selles, kes lah-
dab liidid, mis peituvad omavalitsus
asutuste ja keskvalitsus asutuste vahel,

1. Arvon A. Jepsen. Meepuol yupaenne
6 Coerluennuast le pafax. Temepdyja 1910 luv. 185-240.

samuti ka tiibide erisuse ja ameti
 asutuste vahel. Inglismaal kui ka Ameerikas
 kuulub samane tiibide lahendamise hoi-
 likule kohtule s.o. iga kodanik võib otsu-
 ske esineda kohtus kaebusega ameti
 asutuste peale samuti kui erisuse peale,
 kui ta tunneb kahja enda inimese
 vastava asutuse tegevusest. Ameti asu-
 tustel, kui ka siin kuuluvail inimestel
 puudub võimalus end kaitsa ameti
 nimega ja ameti ettevõtmel. Koguni-
 teine on ajaajamise kord jällegi el-
 nimetatud kontinentaal riikides, kus
 tiibide lahendamise liigub administra-
 tiivsel teel. Hava sattuvad samased
 tiibide kohtu võimude lahendamise, kuna
 hoiulik lahendamise vää on, nagu varem
 tähendasin administratiivne kohtud,
 mis on tiibide lahendamises erisuse ja
 ameti asutuste vahel ei ole hoiulik
 kohtud, vaid on midagi erist, kus
 ametnik esineb pooleka, kellel olemas
 selvaolustused ja kelle suhtes erisus
 ei saa kasutada samas viisil.

midal temal võimalik kasutada teise ¹⁴
naiste suhtes.

§6. Kohapealsed omavalitsus
organid ja seadusandlus.

Tähelepanu varem, et võib
olla kaheksaüksik võimalusi omavalitsus
asutuste tegevuses. Kas kohapealsel oma-
valitsus organil on võimalus tegutse-
mises kõrgil aladel, kui võrd on see
tavilik kügi rahuldavaks valitsemises
ja kui võrd see vastutlus ei ole mõne teise-
le organile antud volitusega ehk üht-
seadusega / need on suurepärased küsimused
ehk omavalitsus organil on võimalus tegut-
semises ainult sellel alal, mis temale
lubatud seaduses üleslugemise teel. Igat
muud tegutsemist omavalitsus alal
saab ta ainult siis, kui lubatakse
temale seda oke seadusandlisel teel.
Et omavalitsus asutust mitte ära võtta
initsiatiivi võimalusi tavalis alal, siis on
uute volituste saamiseks uusi võimalusi.
See printsiip nagu varem tähelepanu!

on hääks kudetud Inglismaal ja Põhja Ameerika riikides. Nüüdse sün tagajärg on, seda näeme kui võrdleme praegu nimetatud riikide omavalitsuslik tegevust ja selle resultaat Euroopa kontinentaal riikide samade funktsioonidega. Näeme et bürokratiline ja bürokraatiline tüügi valitsemis kind võib väga halvavalt mõjuda kogu omavalitsusaparaadi tegevusele, võib aga ka rahuldavalt tagajärgi anda, kuigi aruult teatud tegevusaladel samuti näeme aga ka, et ka sarnane kind kui seda on Inglismaal - kus omavalitsuse funktsioonide määramine riiklike väljaandmise kaudu toimib - raskesti tõustab on omavalitsus funktsioonide suure määramisest.

§ 7. Administratiivne kontroll omavalitsus asutuste tegevuse üle.

Administratiivne kontroll all mõistame kõiki neid mitmekesiseid polit. / noom. / rüh., mida teatud maal omavalitsus

11. Aug 1906

valituse asutused üldise valitsemise kor- 16.
ralduses: omavalituse asutuste tegevuse järelvalves,
lähja asutused finants asjad mis kuuluvad
riiklike kontrollile - järelvalvele. Seega kõiki
ainult siis, kui järelvalve asutused tööta-
vad ainult seadustandva asutuse järel-
valve all ja on täiesti valdatud kohtust.

Suurem vae mainitud kontrolli suhtes - on Inglismaal ja kontinentaal riikides peaaeglikult siis, kui võrdleme nende riikide professionaalsete ametnike - riikide omavalituse asutusi ja nende vahelkonda keskevalituse asutustega.

Inglismaal näeme on kõik oma-
valituse asjaajamine kohalike elanikele
poolt valitud esitajate käes, kes hoolikult
ilma palgata teenivad. Palgalised oma-
valituse ametnikud on ainult omavalijate
agendid ja vastutavad ainult nende as-
miste aga keskevalituse es. Põn. et tuleb
ka Inglismaal vastajuseid ette, kui seda
al. hoolkande asjus rahva teivishoies,
politei korralduses. Meel on riiki

↑ Трещин Александр. 258. ltr.

mandid ja ei muuda üldist poliit-
mõtet.¹

Vastandina tün meidugi jälle kon-
tinentaal riigid, kus keskvalituse poolt
määratud kõrgem ametnik on ühtlasi
kohapealse omavalituse asutuses täide-
saatvaks organiks ja kes saab küll
palga j. m. m. alati ja m. m. igal pool j.
kohapealselt omavalituse asutuselt ame-
tise on aga määrata ja ka lahti lasta
keskvalituse poolt ning kes seepärast
konfliktide puhul keskvalituse ja oma-
valituse asutuste vahel harab loomulikult
keskvalituse poole. Keskvalitusesel on
sün võimalus laiali saata koha-
pealne omavalituse eritajate kogu-
omavalituse nõukogu, sunnides arestama
oma tahtega.

§ 8. Omavalituse asutuste tege-
vuse sanktsioneerimine; keskvalituse võimalus
sunnida omavalitust tegeusema;
keskvalituse järelvalve j. m. m. asjades.

¹ Tõpau Ameerika, sama l. 258 j.; Regent - sama l. 226 j.

18.
Peame et Euroopa kontinentaal
riikides omavalitsus asutustel on võimalus
tegutsemiseks omavalitsus alal - kohapeal
kõigis tegevus alades, väljavalitud ainult
tegevusalad mis olenevad seadusega keelatud.

Kuid suuremal arvul tegutsemiste või-
maluste juures vajab riik omavalitsus
otus enne seadustike või seaduste admi-
nistratiivset kinnitamist. Inglismaal,
kus täpselt määratud seadustega, mida
omavalitsus asutused teha võivad, seal on
ka samal teel täpselt ära määratud
kõik artiklid-terminid omavalitsustelt, mis
vajavad kesrvalituse kinnitamist.

Omavalitsus asutustele nende tegevuses
juhatusi anda on kesrvalitustel Inglis-
maal laialdasel ärgi väga laialdas-
el võimalused mis puudub aga selle-
et kindlaid omavalitsus asutustel antud
juhatusel järgi tegutsema saame tähtne
parlamentari väärkõitmisel kesrvalituse
poolt antavaid määrusi, ehk ka
tähtne otsustused seaduse ettekirjutusi
süs puudub tün kesrvalituses väsim.

ja selleni ohtarvns ülejäab ainult 19
kshus. Ainult vast rahvatervislike alal
on kesvalitlusel teatud määraval ei soo-
dustusi.

Niidagi muud näeme aga Prants-
maal ja Preisimaal; sellest ulpool- ünn-
kute riikide kinnitamisel lähemalt.

Omavalitus asutuste finants-
asjade kontroleerimisel püütakse püü-
panna sellele, et liig palju ei kooemata
kohalikele elanikele maksudega ja et
ei kasutata riigi majanduslist jõudude
seaduses kehtatud ohtarvns. Vastavalt
sellele nõutaksegi omavalitusasutustelt
elavatel elolikele majandus aastate kohta.
Püütakse määrata kui võrd võib kooemata
rahvast maksudega ja võlgadega. Selleni
ohtarvns määratakse mõnes riigis oma-
valitus asjaajamiste kulude kattens kin-
del summa teistes riikides on aga mää-
ratud võetava maksu maksimum ja
maksu suurendamises on vapi riigi koo-
gema võimeus nõesolevat.

1. Tepeu Anuini sama llt 273. II.

II.

Omavalituse korraldus ühiskond-
riikides.¹⁾

§ 9 Põhja Ameerika Ühisriigid.²⁾
Riig. täidesaatev organ ei ole hästi
organiseeritud ja seegi nõrk. See vastab an-
aga kohapealse omavalituse viidud äärmuseni.³⁾
Purduvad siin pea igasugused reservali-
tuse organid, millel olaks võime ja võimust
kontrollida omavalituste tegemust. Pu-
duvad siigi need reservaliitused asutused,
mida leiame Inglismaal (sulgub allpool).
Omavalitus kehtib on kindlaks määratud
iga osa riigi poliitika osaga; ja peab ütlema,

1) ^{a)} Tõepis Ameerika sama; ^{b)} Kocugo Pequix - sama;
^{c)} Dr. Otto Koelntter. Verwaltung und Verwaltungs-
sprechung im modernen England. Tübingen 1892;
^{d)} Das öffentliche Recht des Gegenwart Band Xa Tübingen
1891 - lxx. 170-176; ^{e)} Raimbault Poivre - sama; ^{f)} H. Gypner
sama; ^{g)} H. J. A. d. f.; ^{h)} Tõepis Ameerika sama - lxx 251 ff.

et see kind on mõningail juhuseil 21.
kindlaks määratud äärmiste peensuseni

Sün juures peab aga süski kohe
märkima, kui sõrd rahetblas on saanud
omavalitluslõle konna määramine, õi saa
tähelepanemata jätta, et elu-olude
alalõpmata muutusega käib kaasas ka
kogu elu konna aremine ja muutmine.

Elu tegelik muutus kutsub aga enle-
vähemalt ta peab kutsuma - muudatuse
valitsemis konna ja seega ka loomulikult
peegusel juhusel põhiseaduste muutmist.
Loomulik ju kui põhiseadusei vastu enam
oma uigi tegelise elu nõueteks, et siis teda
muuta tuleb. Põhiseaduse muutmine on
aga häilikuult seotud mitmesuguste ras-
kustega ja tihtigi lög suurel raskustega,
nagu seda eiti Ameerikas näeme. See
kõik teeb aga omavalitlus seaduse ja
ühes seega kogu omavalitluslõle konna
raskelt muudetavaks. Omavalitlus seadus
kavtab sünsel juhusel oma elatuse.
Kui aga meie omavalitlus konnaelused

ja funktsioonid määrane seaduses 22.
ei mitte üld maastakis, vaid peensuseni;
süs peab see seadus paratamata elastne
olma, vastasel korral on siinne ^{hää} omavalit-
sus seadus ainult täna keha ja homme
võib ta juba halvavaks olla kogu oma-
valitus tööle.

Täpärast vast välemagi päeto-
konnale kerkivat küsimust kas süski ei
ole kasulik kui on riikvalitsusel võime
süskete detailide otustamisel ilma et seda
seadust andlisel tel põhiseaduste
muutmise kaudu.

Üldisest omavalitus korraldusest
Põhja Ameerika ühisriikides jõuab järele
lähemalt krahvkonna valitsemist ja selle korral-
dust - ja seda põhjused et krahvkonnast
võime leida asjaolusid, mis lubaval
võrrelda teda meie maakonnaga².

Krahvkond on osarügi jaotus ala
viimase valitsemiseks poliitilisel kui ka kõhta-
lised esmärgid; siinjuures on krahvkonnad
quasi korporatiivse iseloomuga ringkonnad

1. Texas Ameerika - sama lüh 251 ff.; 2. Georgia - sama lüh 7-19 - 121

kohtapealset omavalitsust.

23.

Krahvkonnad on elluviimisele asuikile
süvendänsä väimise poolt. Omavalitsus amet-
rikuud omas suures enamusel valitakse oke
rahva poolt ja seda vahenditelt, ning oma
koostuusele täitmisele asuimisel ei vaja nimal
ningisugust kinnitamist keskoostuuse poolt.

Süen peab aga koke tähendama,
et Amerika krahvkonnad püüdnud saanane
sotriaalne tähendus, kui on seda Euroopa
riikide vastavatel omavalitsus asutustel.

Nü näeme, et paljud eelised hääteger
oktaweris olevad asutused, mis wängi-
vad tähtsat osa Euroopa riikide omavalit-
sus korralduses püüdnud Amerika krahv-
konnas omavalitsus ettevõtteks ja kuulunud
rügi valitsemise sfääri. Samad on asja-
olud ka paljudes muudes ühiskondlikku-
des toiminguks. Nüest külgest aga
kui kinnas peame P. A. ühiskondide asuikile
äärmist deentralistlik valitsemis moo-
dust, süs on Amerika krahvkonnad palju
nuuem tähendus, kui vastavatel omavalit-

mis arutustel Euroopa mandril. Samal ajal, kui Euroopa mandri riikide omavalitsuse korralduses suuresti omavalitsusloost tehakse sagedasti kvalifikatsiooni poolest määratud ametnike poolest sellele alluvad kontrolli mõttes ka teised kohapealsed omavalitsus asutused - nende ametnike oma omavalitsuslikes tegevuses, siis on Ameerika riikide omavalitsused selle tegevuse pöördus riikide omavalitsusega, alati olnud valitavad ja seega isegi siis kui seadus riikide omavalitsuse näeb. Samuti võib ütelda, pöördus peaaegu täiesti kontrolli riikide omavalitsuse poolest omavalitsus asutuste riikide tegevuse üle. Olevad omavalitsus üksused omavad pea kõik õigused, mis kuuluvad riikidele ja riikidele riikidele.

Pea tähtsus riikide omavalitsusel on muidugi tema valitavate funktsioonid. Võib ütelda, et riikide omavalitsus on ainult osavõtte üldiseks - poliitiliseks valitaviseks. Nad on osavõtte agentideks - riikide ka alinõude nende kohustuste teostamiseks. Kõik riikide
1. Järgnevalt - sama lühel;

komma valitused olevad õigusel keelatud
 asanõude, samuti ka kõik krahvkonnal ole-
 vad kohustused. Üldiselt on krahvkondade
 õigused ja kohustused väga mitmeõiguse-
 lastaolt asanõudele. Igal pool on krahv-
 konnad süski ka kohtu administratsiooni
 ringkonnas. Kuni ka finants asjade va-
 litsemise ringkonnas. Teataval määral
 on krahvkonnal ka sedust andlist võime-
 seda suuremalt jaolt kohapealse referen-
 dumis korraldus. Krahvkonna nõukogu on õi-
 guis poliitilistest korraldustest, keel kõrge-
 mat korraldusvõime samuti ka seadus-
 andlist võime krahvkonna nõukogul ei ole.
 Võimude kolmik-lahutus teooria on üldi-
 selt läbi viidud väga puhtalt kujul.

Krahvkonna nõukogule, millised olemas
 igas maakonnas - igas krahvkonnas (erandit-
 liseks ei ole) keelatud üldiselt maksu-
 de võtmine, administratiiv funktsioonide
 täitmine ja kontroll krahvkonna amet-
 nikunde tegevuse järgi. Nõukogu koosneb
rahva poolt vahenditult valitud esitajalist
 depu - sama - lük. 57.

kuu ka vähemate omavalitsus ühiste
eritajast. Oma tegutsemis aegust võib
nõukogu kasutada ainult juhul, mis
õige seadusega määratud ehk mis ole-
vad nõukogu otsekohesest ülesandest.

Eelisel on antud krahvkonna nõukogu
nõukogu võimkonda finants ajale, kui
ka krahvkonna varanduste valitsemine,
seede tegemine ja korashoidmine ning ühis-
kondlike tööde. Sundmääruste välja-
andmine kui ka poliitiline võim krahv-
kondades üldiselt kuulub nõukogule hõl-
mitselt ühiskondses osatükis.

Finants ajades kuulub krahv-
konna nõukogule - maksude võtmine krahv-
konnale, samuti ka selle osa maksude
võtmise, mis kuulub üldi otsekohesest
maksudest krahvkonnale, kui kohapealsele
omavalitsus ühisele. Maksu võtmise
pühamisest olema hoolikult maksu-
de lubatav maksimum. Väljaminekute
juhul on teatud otstarve äratavita-
lav summa (määratud) määratud kindlaks.

üldiselt võib omavalitsus süsiki tegutseda^{2f}
vabalt võetava maksude tulekute piius.³

§ 10. Inglismaa.³

Inglis parlamentaarsed asutused on
süüväst hästi õmestatud, nende alu-
sks-tugipunktiks on hästi korraldatud
omavalitsus, mis on sama vana, kui
on tuntud saksa rahvas ja mis on
endast rahvuslikus elis integraalne osa.³

Inglis omavalitsus korraldus on
lähiteinud oma arenemisjärguis mit-
med perioodid. Palju on siin kaasa-
mõjunevad ühiskondlikud ülesanded ja
eriti just vaeste eest hoolikande korra-
damine. Varemad omavalitsus seadu-
sed on süsiki tehnilist laadi ja
alles 1888 a. algab omavalitsus kor-
ralduste reform suuremal määral.
Nimetatust aastast algab omavalitsuse
korraldamine demokraatlisel alusel.⁴

1. Lähemaid ülevõtteid vt. lühc. 20 1 ja 3 allantud andmeid.
2. Vt. lühc. 20. 1^{a, b, c}
3. - Report on the Poor Law - lühc. 164.
4. Pequet - sama - lühc. 225 - 267.

Samal ajal algab püüdmine reorganiseerida ja koordineerida omavalitsuse orgaanistik. Kuni siia ajani s.o. 1888a. on Inglismaal rahukohtunik se, kelle kätte on koondunud peaaegu kõik krahvkonna valitsemine. 1889a. artikla kohapealest omavalitsusest, võeti rahukohtunikult pea kõik administratiivne päim ja anti krahvkonna nõukogule s.o. omavalitsus asutusele - valitud asutusele.

Keskvalitsuse ja omavalitsuse huviide püüde määratleda on silmas püütud püüetud pidaa teadmist et kui keskvalitsuse võime jäävi omavalitsus asutuste tegevuse kontrollimises ja juhutamises suurendame, siis ei tohi see kuidagi kõrge väiksemalgi määral vähendada omavalitsuse huvi vastutavust ja algatusvõimet (initsiatiivi) kohalikes asjades. A vastasel korral kaob omavalitsuse mõte ja omavalitsuse asutuse elluviitumist võiks sün nimetada tehiseks vormi tähtsuseks. Kõike seda

39.
Samas joudades on Inglismaa oma-
valitsus jõudnud oma arengus astmes
kaugemale kui ükski teine Euroopa riik.

Oigus omavalitsus asutuste tegevust
kontrollida, neid nende tegevuses juhtida
kehtleb ministeeriumitele (ent Local
Government Board). Sellise võimad minis-
teeriumid seaduslikes piirides teha koral-
dusi ja anda määrusi lähemaks seadus-
like korralduste käivitamiseks. Edasi on
omavalitsuse tegevuse kontrollimiseks nõu-
etatud paljude artide maksima hanka-
miseks vastava ministeeriumi häärts kütkine,
kui seda nt. kindläärauste puhul.

Keskovalitsuse ülesanne on järelva-
data et omavalitsusasutused täidaksivad
seaduse ettekirjutusi ja avaldaksivad
vajalikku alluvust keskovalitsusele.

Kokapealsed omavalitsus organid on
aga vastutavad ainult nende ees kes-
kovalitsusele, kuna keskovalitsusel bürokraat-
like kontrollimis võimalus omavalitsus
asutuste tegevuse üle puudub. Arusaas-

Süa kuuluvad teede eest hoolitsemine, rahva
tervishoid, vaeete hoolikamine, rahvakoorma
varanduse valitsemine, kontroll-järelvalve
vähemate omavalitsus asutuste tegevuse üle jne.

Kõik, mis eeltoodud on üldse
Inglismaa omavalitsusest kohapeal, maksab
ka ülejäätes, kui mitte täiel määral,
ka rahvakoorma kohta, mispärast lahe
malt süa enam peatama ei hakka.

§ 11. Prantsusmaa.^{2.}

Revolutsiooni eelõhtul on Prantsus-
maa absoluutne monarchia. Kogu maa
üle valitseb monark oma agentidega, kelle
eesotas tema ise. Alam rahva eest
hoolitsemine peaa täielises hooltuses. Kõige
tegevusi riigi valitsemisel kontrollib mo-
nark oma agentide kaudu. Bürokraa-
tia võrk katab kogu Prantsusmaad
ja on eesti tugev. Väiksemagi asi ei
sünni meelde, kui selet ei soovi kesk-

1. H. § 5; lähemalt andmeid ldx 20 - järe all andmeid.
2. H. ldx 20 - 1^{a, c};

valitus.

Nõu nõudmistest midagi revolutsiooni
 eelpäevadel eritati monarhile pligi nõu-
 mine, et reformeeritaks üügi valitsemis kord.
 ja seda eriti just kohapealseis valitus
 asutusi - omavalitus asutusi. ja
 vast seepärast ougi, et Antark kogu
 poolt antud omavalitus seadusega
 leuakse omavalitus ümber - asutused
 millel on küll määratud ülesan-
 ded ja suhtumised teatud funktsioonides
 keskvallitusele kuid loodud omavalitus
 asutused ei allu keskvallituse kontrollile
 ning keskvallitusel puudub süü võima-
 lus segada end omavalitustesse asjadesse.

Tagajärg oli meidugi sarnane
 nagu ta võinud peab sarnasel juhusel.
 Rahvas, kes täiesti oli poliitiliselt
 täiesti kasvatamatu, kisti valituse
 aparaadile lähemale ja seega praegu-
 sel korral lüü suurt õigustega, ning
 tulemus on süü, et kohapealsed
 omavalitus asutused satuvad vastu-

elle keskvalitusega. Selle järeldeusel an-
 nouvent siinistid oma valituse arestuste juure
 uuesti määrama keskvalituse agendil-
 järelvalve ametnikud. Püütakse hõlpsa
 silmas pida - võimalikult määral-
 kord algatud destruktiivist poolimotet.
 Määratud keskvalituse agendil - uue-
 ti loodud oma valituse korralduses - ei valul-
 da aga ei oma valituse organisid ei
 ka keskvalituse organisid ja direktori-
 um juba oma valituse algul teeb
 oma valituse korralduses muudatuse ja
 seda juba tsentralisatsiooni kasutades ning
 isegi saunasel määral et püütakse pea-
 samale sisuvalvale mõist näeme Prantus-
 maal monarki ajal.

Keskvalituse kontroll oma valituse
 ajades laieneb väiksemalegi peensus-
 peale. Vaatamata mitmekordsete valit-
 semisvormide muutmise peale alates
 Napoleon I. ou Prantusmaa riiklik
 valitamis kord sünnel ajal jäänud hõlpsa
 samaks mis oli ta Napoleon I. ajal.

Prantsusmaal suurendatakse vajalik rahva
poliitiline kasvatus ja seega ka võimalus
decentralistilise omavalituse loomiseks.

Samadel põhjustel keelduti ka hääns-
koik Napoleoni centralistilised korral-
dused omavalituse alal.

Tähtsam administratiivne jao-
tusala on departamang (vastab meil
maakonnale). Departamang on rajoon,
milles dekreteeritud keskvalituse
administratsioon ja kohapealne omavalit-
sus. Keset as- hüks omavalitus üksuse
valitsemises - on prefekt, kes nimetatakse
sise ministri poolt ja on endast professiona-
alne administraator. Prefekt on
keskvalitust entar ametnik, kes entab
sise ministereiumi, rahaministereiumi, sõja-
ministereiumi, rahva haridus ala, põlluma-
jandus ala, avalikkuks tööd ala ja
palju muid tegevus alaid, millega on
keskvalitusesel korraldusmõine oma-
valitusega. Prefekt on poliitilise väi-
me entaja üle kogu departamangu.

Temal on õigus anda konaklavaril
määrusi kogu departamangu ehk selle
üksiku osa kohta.

Tühest külgist aga on prefekt
departamangu, kubernavaltuse organi-
satsiooni, nõukogu täidesaatev organ.
Temal on õigus iga departamangu
otuse peale appellerida vastavale minist-
rile. Kõige selle tagajärjel on ta
pea ainult kohalike omavalituse organ-
ide üle. Nõningas otuseis - küri-
muri tegutseb prefekt iseseisvalt, suu-
temal enamuse oma ülesannet on
aga prefekti kohustus ja ülesanne hool-
kanda selle eest, et saaksid täidetud
keskvalituse kohaldusel ja ettevalitusel.

Igas departamangus tegutsevad ka
prefektuuri nõukogud, mis peaaegu kõik
valituse ülesannete jaoks. See nõukogu
on endast administratiivne esimene ins-
tantsi kohus, mis lahendab tähtsusi mure
vairikate ja administratiivse asutuste
vahel, ja kontrolliv asutus, mis annab

departamangu aruturile luba alale 3p.
vastavat kohtu protokoll, ja lõpuks
3 ou tema ka nõuandev arutus. - prefekt
tile, millest näe prefekt peab kuulma,
kuul ei ole summitel se järgi tegutsema.

departamangu omavalitsuslikes
organiks on tähtsam peanõukogu
(General), mis valitakse üldisel hääle-
tamisel igast kantonnist üks esitaja.

Kantoni nõukogu väim on mitmesuguse,
samuti ka ärgused. Ta on oma raiooni
peaühistus esitaja ja selle varanduste
valitseja, joatab otsekoheselt maksud,
vastutab terve konna loomade eest, peab
üldel koolil, hoolitseb vaeste eest jne.

Tulud oma ülesande tähtsusest
tekkinud kulude katterest saab ta:
1) ürgi otsekoheselt maksudele vastavast
juurde lisast. 2) ürgi summaarset mitme-
sugust ülesanneteks ja eesmärgideks,
3) departamangu varandustest ja
vajalikul juhul ka laenuist.

Departamangu generaali nõukogu
otuseel jagunevad nelja liiki: 1) otuseel,

mis oma markuseks ei vaja eelist 3f.
nõusolekut reservatsioonelt (st. markuse jao-
tamine valduse järele, departamangi vaia-
duste üle valitsemine teede komisioonide
pe.), 2 nõukogu otsused, mis on markuse
süs, kui neil teatud tähtsaja (kolm
kuud) jooksul vastava olemeliga ei
ühistata reservatsiooni poolt. Seda kee-
laval omavalitsuslike korvade
omas enamusel, välja arvatud esimesel
juhul seadusega määratud tege-
vus alad. 3 Otsused millele nõu-
tuse otsuse vastama ministri mi-
nõusolekut kinnitust, enne kui omavalitsus
asutuse otsus seaduslike jao saaks. kee-
lavad seda finants asjad ja mõned al-
ministratiivse korvade kui seda raud-
tee liinide ja harraste suhtes. Käs-
oleval juhul on prefekti kohusel
kahekorral. Tä peab hoolitama, et
saaknid täidetud omavalitsus nõukogu
otsused, kui peab ka hoolt kanda
et omavalitsus nõukogu ei teeks otsuseid

mis ei ole kooskõlas maksu- 38.
seadustega. Viimane lükk omavalitsus lükk
nõukogu otsuseist saanud, mis on en-
dast ainult arvamisel - mõtteavaldused
omavalitsus arstus. (H. J. K. Tulemuse as-
jus; rahvaharidus ala jne.)

Seega näeme, et Prantsusmaa
omavalitsustelises korralduses-kooskõllalal
on kehtunud hästi korraldatud järelvahe
korraldustuse poolt. Alal on kehtunud
ka administratiivne kehtunud. Üldises
muudatusel liberalismi ja detentatsiooni.
Siis kasuks on olnud lüh väikesel; nime-
tamis väärt sünn vast ainult asjaolu, et
ajajooksul departamange nõukogu on
sünni muutunud kohalike rahva enta-
jaks selle võna samases mõttes, mida
mäistame kohalike rahva entajana. De-
tentatsiooni endast on jäänud
väikeseks. Kuid selle detentatsiooni
entlii, vajadusi ei ole rõhutanud ei po-
litilisel teadusel ega nõua seda ka rah-
vas. Siis teinud selleks entlii vajadusi ega

ega ole ka tunnuseid, mille järgi 39.
võiks nende vajadust olemas ole päeva
konnale kehtida lähemas tulevikus. Prant-
sugimaa on seega hajunud bürokraat-
lise valitamisviisiga ning tsentralisat-
siooniga. Sarnasel kujul ei ole tema
aga ka ettevalmistus omavalituse teist-
sugusele korraldamisele.

§ 12. Preisimaa (Saksimaa) 39.
Kunni Bismarckini on oma-
valitlusline korraldus seotud ünnikute
partide huridega - ünnikute seisus-
te - klannide huridega. Alles Bismarcki
korralduste järgi peab olema oma-
valituse tegevusest asavõtmise võimalus
kehtil klannidel. Saksimaa
(Preisimaa) omavalitust ei ole itna
sõda kehtinud kehtinud ja professor
Gneist: ütleb: "Omavalitlus on
rõõgi talu teostamine kehtes eale"

1. Tõepoole ümber - sama lüh 200-1. 39. Tõepoole ümber -
sama; Ajakiri "Maasomavalitlus" nr 9. 1924
lüh. 147.

valitud initsi kaudu aga mitte selle 40.
koha tahte teostamine, millele oma-
valitusega meil tegemist on. Kohapeal-
sel omavalitsus organil on kõrge
eniti riigi agentuuri ja alles siis koha-
pealsed asutused."

Üldiselt valitab bürokraatiline
korraldus ja harilikul kodanikul ei
ole kohased omavalitsus töö korralda-
miseks, keegi ei, siis juba keskväime
ametnikele juhatusel. Nii sead peab
aga ka kogu tähelepanu et bürokraatia
oma ülesandel siin hästi on täitunud.

Ja kui bürokratism sureb oma
käes heida kogu valitsust ka kohapeal
tüs on see selkatar sellega, et Prusi (Saks),
rahval on senini suuremises kaalunud
sellens, et võtta enda peale vastutav üles-
anne omavalitsuse korraldusele.
Siin elistatakse et temale midagi teha
selle asemel et ise midagi tegema
harata. Prusi rahvas aotab et teda
juhitakse, sest et tema ise veel küllalt
"typen Aueri" (Saks) 216.

tahteline ei ole selline, et ohtida omale vi-
teel oma elu arenemiskäiguks omavalit-
suse organiseerimise kaudu. Sün on tra-
ditsiooni suurem alusel kui poliitiline
kasiatus ja teislased omavad oma-
valituse keunsti alles, sika peale.

Seemars administratiivses-
üksuses on provintid, mis on endast
nühasti kui keskvalitustine, neike oma-
valitustine üksus. Järgmine omavalitus
üksus on sealse administratiivses jao-
tuses maakond - kui vastab meie maa-
konnale. Kindlaks määratud jar-
nane kord 1872 a. seadusega. Kreis on
asalt keskvalitustine - asalt omavalitus-
line valitamis jaoitus. Tegutsevad orgaa-
nidena erimeel: 1) kreisipäes, 2) kreisi ülem
3) kreisivalitus. Esimene nimetatud orgaa-
nidest entab maakonda kui omavalit-
sust üht. Teine ja kolmas on
omavalitustelisel täide saata orgaanid
ja ühtlasi ka keskvalitust entavad orgaa-
nid.

1. Sypee Ameerika - loma lük 220, 2. - vastaval Ameerika kral-
konnale, meie maakonnale nüks nits - Sypee loma. lk 53.

Kreisi päev käib koos võrdlemisi harva ^{1/2}
(umbes 4 kord aastas); tema kompetentsusse
kuulub maakonna finants-ajale kontro-
levimise maksude võtmise omavalitsus-
liste küside kahteks. (Maksud võetakse har-
va riigi oterkestel maksudele). Kreisi-
päeva asjaajamis püüdkonnas on mit-
meidki teisi asju, kuid kreispäev on siin
sagedasti ainult nõuandja. Omavalitsus
ajale tegelik nõudsaatja ja täideviia
on kreisi ülem ühes kreisivalitusega.

Siin olgu ka kohe tähendatud, et kreisi-
ülem on kreisivalituse poolt määratud
ja juba üheks ajaks. Tänu määras kreis-
iülemad ametine kroonikaandja väim,
nüüd aga on kreisiülemad hõimamis-
teeriumi poolt määratavad j.

Maakonna valitus koosneb - kreisi-
ülemast (taandrat) ja (kuusist kuuest
aastaks) kreisi päeva poolt valitud liikmetest.
Maakonna - kreisivalituse ülesanded: Et
a on maakonnas omavalitsuslike täide saa-
tev organ, ²⁾ järelvalve ja distiplinaar
1. Aprill, maakonnavalitus nr 9 - 1924 l. 147

kaudust määrav organ - koha - 1/3.
pealste alamate - väiksemate omavalit-
suslike üksuste suhtes ja 3/4 alministis-
tiiv kohus enimeses astmes. Kui järelvahe
organ on tema kvalifikatsiooni agent
ja allub riigile bürokraatlike kontrollide.
Kui maakonna omavalitsusline täide saa-
ter organ on ta oma tegevuses rohkem
vaba. Võrreldes Saksa kreisi - maakonna
omavalitsust meie maakonna omavalitsusega
võime ütelda, et Saksa kreisipäev ja
meie maakonna nõukogu täiesti sarnas-
lised on. Sama loom on ka meie
maakonna ja Saksa kreisivalitsusega, ai-
nult selle vahel, et Saksa kreisi ühima-
kes on ühtlast ka kreisivalitsuse riigis
palju suuremad võimeid, suurem
tegevusvabadused ning ka rohkem
on, kui on seda meie maakonna
valitsuse enimesel. Arvestades kogu Saksa
maaga, siis on riigimees kreisivalit-
sist kollegiaalsed asutused kus valitsuse
enimes on ainult enimes riigimees keskel
(s.o. maakonna valitsuse liikme keskel),

mitte aga mõni vürimiskandja. 44
Asjadesustamis hääletamisel - hääle
poolus- langemisel annab ühele hääle
ükski ülekadu. Seetõttu mõni ei jätta
avaldamata tün ka asjale, et enimes
mitte omavalitsus nõukogu - kreispäeva
poolt valitav ei ole, vaid on määrata
keskvalituse poolt.

Euti suuremat väime on
kreisiülema mõnes ümiskus provintsis
kus kreisi-ülem ainerüks on vastutav
kõige eest ja kus teisel valitus liikmed
enimad ainult tema alustena ja nõu-
andjatena. Sün on keskvalituse
poolt määrata kreisi-ülem ühtlasi
ka kreispäeva juhataja.

§ 13. Hollandi².

Omas omavalituse korralduses
sarnas Hollandi riikide peresse, kus
tuntakse omavalitust juba kauemat

1. Rhini ja Westphali provintsis, Maa omavalit. nr 9-1924
2. „Maa omavalit.“ nr 10-1924 lüh 180 ; lüh 147.

45
aega. Praegune omavalitus esineb
pea sarnasena, kui on ta korvalda-
tud 1881 a. seadusega. Põhijooned
sellest korvaldusest on tänini muut-
mata jäänud. Sõnses korvalduses
on maakonna ja linna omavalitus kor-
valdused täiesti sarnased. Omavalitus ar-
gaanidena tegutsevad nõukogu ja kol-
legium. Iuba nimetatud aasta sea-
duse järgi valitakse nõukogu üldise
salajäsele proportsionaalse jne. valimis-
rüü järgi ja seda neljaks aastaks.
Nõukogu mille liikmete kohta maksab im-
munitäti õigus, on endast ka seadust-
andline asutus. Linna annab vastavalt
määrusi avalikele konna, tervishoiu jne. alal.
Nõukogu juhataja on keskratituse poolt mää-
ratav ja seda hõltselt (keskaks aast-
taks) kauemaks ajaks, kui kestab nõu-
kogu liikmete volituste aeg.

Kollegium on nõukogu täidesaate-
organ ja koosneb nõukogu juhata-
jast ning (2-5) nõukogu poolt valitud

lõkmeist. Nõukogu juhataja on siin
 es- ipso ka kolleegiumi juhataja. Kolle-
 giumi lõkmete kohta on maares par-
 lamentaarne kord, kolleegiumi juhataja
 kohta mitte. Kolleegiumi juhataja
 on siin nõukogust riippumatu ja teda
 võib ära kutsuda ehk uuesti tagasi
 määrata ainult keskvallitsus ^{oma} kaitse-
 lise ametis. Juriidiliselt on
 kolleegiumi lõkmed juhatajale ainult
 nõuandjad, tegelikult on nemad ühesi
 vastavate osakondade juhatajad omavalitus-
 ses. Kolleegiumi juhataja on ka
 poliit. juhataja.

Järelvalve omavalitsus asutuste
 tegutse üle kuulub riigivalitsusele. Riigi
 valitsus - vastas ministeerium, võib maa-
 konna omavalitsuse otuseid muuta
 ja tühistada. Sellene on maares siin
 sama põhimõte kui kõigis teistes Euro-
 pa kontinentaal riikides. S.o. kesk-
 valitsusel on häidki vabad käed
 tegutsemises, kuigi ka siin on olemas

47.

nimeline faksistus. Kü võib Hollandi
keskvalitus tehistada keisr omavalitus
otuses ja muuta nende korraldused, mis
võrd on nad vastu käivad seadustele
ja samuti üldistele huvidele. Ministat
määruse võimane asi ongi see, mis
annab keskvalitusele juurumad ja
avarad tegelemise võimalused.

S' 14.

Tähes mõningate sõnadega korru-
votet omavalituse korraldusest üldiselt
rääkida kohta, näeme, et need riigid oma
omavalitustlikes korralduses jagunevad
kahte lahku minevane osasse. Ühele poole
jäävad Inglismaa ja Ameerika tee-
sele poole Euroopa kontinentaal riigid.
Erimistes on maksed seadistes oma-
valitus korraldustes seaduse ülem võim.
Valitustel puuduvad laiad diskreeti-
sed volitused. Kedaagi ei saada

Sün meidu kaustada kei hailike
kohta kaardu ja seda aineult räs, kei
ste on riketus seadust mis antud hai-
likul seadusandlisel teel. Sün maksab
pohimõte, et kedagi ei saada lugeda
mitte alluvaks hailikule kohtule, haili-
kule seadusele. Iga avalike võime akt
kelle poolt tema ka ei tule ja kelle
vastu tema ka vihitud ei ole. Keelub haili-
ku kohtu kompetentsi. Ja ei ole teist
jõudu mille abil saaks see akt tervus-
tatus, ega ole ka muud jõudu, kelle
kaudu see akt tähistatud saaks.

Eriti mures on see Inglis-
maa kohta, kus põhiseadus ei ole
nõrvõrd seaduste algallikaks, kei võrd nende
individuaalsete õiguste resultaat mis
on saanud omi kastre ja lähema
arvamääramise kohtutes.

Kontrasti - pea täielist - mäna-
ne keigile sellele, kei võrdleme selvi-
metatud praegu kätitud reikide oma-
valituslist korraldust Europa manlii

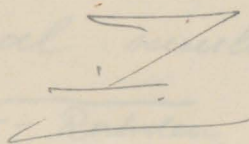
1. Stepan Amelin - sama - lüh 232r.

rükkidega. Siin on riigi valitustel 49
suured diskretsioonil valitused, mida väi-
daksõ kasutada ja ka tihti kasutata-
segi omavalitselt ning milline tegevus
sagedasti ei ole mingi riiguseil taristusi
kohtu poolt. Laiiliku kohtu kompe-
tentist on umaldatud Suur osa
kõrgemaid ametuske nende adminis-
tratiivses tegevuses. Nimetatud ametusku-
de alluvus on puht administratiivne.
Eesti riigipais on oarmane alluvus
Prantsusmaal.

Lõpuks pean tähendama ette
kui asun kogu kantsama Eesti maa-
konna omavalitsus korraldust, et peatu-
sin eltoodud vää riigi omavalitsus
korralduse juures põhimõtet, et siin
erinevad kaks vstanding korraldust.
Ühel pool Inglismaa - Ameerika oma
decentralistilise omavalitsuslike korral-
dusega; Teisel pool Prantsusmaa-
keisririigi (saksa) oma centralistilise
omavalitsuse korraldusega. Hollandi
juures peatun, kui riigi juures,

milte omavalitsus, rohkem moderniseeritud
mal kujul erineb kindlaks määratuna
juba vanema seadusega.

Seadused on võimalikult
lühikalt ja mõnes osas kahtlemata li-
gagi pealiskaudselt. Kuid leia seda
koike lähemalt, saamegi ka seaduse
rohke mal aval. ülevaade ülevaade ^{juures} ülevaade
minul kõvale minus kavatsust (lüh i.),
saamegi tööks kaasa lüh juures
kõvale kaldumist käesolevas tööks
üles seadused põhimõtteist ja ülesan-
dust

kes vahenditult kuninga poolt nime- 53.
tataise (arvkoht Riias). Kuidval kuberne-
rile on ahiks temale alluvad kaks kubet-
neri, kellest üks Eesti maa jaoks oli.
I f. a. s. keskel asetatakse ahiks kuberne-
rile maavalitsemis korraldusis vastaval
nõukogud. (Arristenzrâthe, Regierungsrâthe).
I f. a. s. keskel meenuvad ka endisest kohtu
päevadest (Mamtage = Dingeltage = Gerichts-
tage / maapäevad. Kohtupäevad meenuta-
sid endast seisuslikku kohtunikku kollegi-
umi, ning kohtu ümberkorraldamisel
kaotavad nad kohtu päevale beloomu-
ja meenuvad asutuses mis on kubernerile
nõuandva tähtsusega üldises maa-
korralduses. (koos istub Tallinnas). Arjasit,
mida austas maapäev värsid alga-
tala nõhasti maapäeva liikmed, kui
ka kuberner. Maapäevast võtavad
asa kõik vürlli mõisate omanikud vaat-
mata sellele on nad aadeli sisusist vöi-
mille. (Jamasugusel maapäeval käivad
koos ka Riias). I f. a. s. lõpul (1894) antas
korraldusega on maapäeval koosneval

ainult aabeli seisusel. Maapäeva juhatab kindral kuberner ehk kuberner. Kees on see maapäev käinud ainult kaks korda rootsi valituse ajal. Omal kolmandal istumisel ipioa otustakse end anda Venemaa valitus väime alla.

§ 16. Maakoorma omavalitus
Vene valituse ajal (1710 - 1917 a. j.)

Peter Suure omavalitus korraldusel, kuus sellest ükste võib jätta olla, eegemini administratiivsed korraldused Eesti maa (üldiselt Balti maa) ei puuduta, välja arvatud üksikuid juhuised. Nii jätetakse Eesti ja Lääne maa kreisideks, kus juures osa praegusest Eesti maast kuus lub huri maa külge.

Kuusiimata katarina II ajal, väärse Venemaal läbi suurem reform kehtestatakse valitsemises kubermangu valit.

- 1) kragu mup. Europees - sama, kragu eeskuu sama ltr. 254-260. Sieveris - Rahden sama ltr. 54-64. H. O. W. Schmidt - sama ltr. 274-283.
(346-355); 2/

suste sisseadmisestega (vastav seadus j. nov.
1775 a.). Kere maad see korraldus ei piita
nud puudutama ja meie sa. Baltimaale =
Eestimaa kohapealne valitus - ehk kui
võib uinotada siis meie omavalitus on
teatud määral asukajaks katarina II ^{lel.}

17 mai 1781 a. ukasiga (yrkaz), millega
kindlaks määratakse maakondade jät-
tid kaotatakse aga juba Baltimaail ära
mitmesuguseid ei ametiasutusi. ja 1783 a.
seadusega peamakse 1775 a. kubermangis
seadus korraldus ka meie maksma.

1775 a. seaduse maksma paremisel tekkisid
aga lahkhelid varem maksa Rootsi ja prae-
gult maksma pandud Veneseaduse vahel ning
9 okt. 1784 a. ukas (yrkaz) määrab et Rootsi
seaduseel maakonna valitsemise korral-
duses on ainult subordinaalne veloomus ja
s.o. kui 1775 a. seadus puudubkuna tein-
dub, alles siis väideti nende puudust kaalvi-
nersi tarvitada Rootsi seadust (Ubelenae
Uposceme) ^{2.} Keiser Paul oma seadus-
liste artikliga 24 XII 1796 ja 55 1797.

1. Spurapdeb - sama luv. 196.

2. Spurapdeb " luv. 345.

paneb Baltimaal maksma enne katarina II.
aegse korralduse. Alles jätab aga kehtima-
gu valituse. See korraldus lüga muudatuse
1776 a. ja meil hakkavad maksma jälle
üldised vene korraldused, mis pärast peatan-
mõne sõnaga meil jõulutara vene oma-
valituse korralduse - eesti maakonna
omavalituse korralduse - juures. Sõn
meidugi ei ole jättugi olla omavalitusest
sarnasena nagu hantkult seda mõistakse.
Üldiselt ei ole keiseri katarina
kunagi tahtnudki omavalitust selle sõna
tõsisemas mõttes. Selle aja omavalitus
oli mõeldav ainult sisustlik; kuid sisus-
lik omavalitus lüua tähendab anda
üksikutele rihtidele õigustusi ja eesõ-
igusi. See oleks aga riigivalituse võime
piiramine ja seda ei ole katarina II
kunagi tahtnud.

Tähtsam seadusline art rim on,
kord juba tähendatud, 1776 a seadus: "Уста-
воу для губерний о вольности крестьян"
koos lühendusega.

1. Пруссия - sama - lüh 200.

Kainit seaduslike artikla paranduse
alus vastavatele tuleviku korraldustele.

Selle seaduse järgi on teinud
administratiivseks üksuseks kohapealset
(omavalituses - maakond. (erimeet. kehet-
mang). Maakondadele jagamine -
lähivõrd administratiivse põhimõtte
silmas on peetud rahva arvu. Täiesti mää-
ramata on jäetud seaduses maakonna
vahetamisele esotas seisus asutus ehk vrr.

On kindlaks määratud riigi amet-
lisi ja riikuid, keel kes on maakonna
kõrgem vorm see on määrata.

Üldiselt on maakonnad katkuna
ajal teatud määral väljaarenenud
organisatsioonid, kuid administratiivset ühik-
nad riski ei kujuta vaatamata mitmesu-
guste olevate ametiasutuste peale, samuti
ka vaatamata et olevate ameti asutuste
lõpgevuses administratiivne lõpgevus üldkaalus on.

1. Споросел - sama lkr. 256-ff. ühis loe tul: "K arhiv-
uuempaare noyem bupo omueem: nperhodu-
tus glapuefta xuefemii zemekuii syd, kaznue
zemekuii, doktopu u no no nozuekuii..."
2. Kazarevskii - sama lkr 254;

Nimetamis väärtus maakoormas 57
on maa kohus (земский съезд); ta on
kohus rohkem nimesi kui eeltoelisel;
omas koosseisus on ta valitav aadeli in-
kust. Tema ülesandeks kuulub: maa-
koorma häälekohu - hääkonna alalhoid-
mine, 2 järelvalve elanike kohta seadust
ettekirjutamiste täitmises, 3 kõrgemate
kubermangu asutuste käskude täitmine.
Kõik selle üles loetud riikliku funktsiooni
kui seda: teada järelvalvamise ja nende
parandamise eest hoolitsemise - põlvkondade
talupoegade jälgimine jne. Maakoormas
seguks nn. maakoorma ülevaataja (уездный
надзиратель), kes määratakse oke kubermangi
poolt. Tema ülesanne samuti alalhoida
rahu maakoormas ja hoolitseda ka rahva-
leviskuse eest. Kui maakoormas mi-
dagi juhtub lubas ülevaataja (надзиратель)
maa kohtule (земский съезд). Maakohtu
üksanne siin on valvata elanike teus-
alamsuse üle, samuti kui seaduse täit-
mise üle. Rahutuste puhul teatab ta
kubermangule, kuid võtab tarvitusele ka

kõik rahustus abinõude. Maakohut us-
otas seisab mõisnike poolt valitud
kreisi kohtunike (uenpabnik). Isparniku
üksandoid on riaduses määratud, kuid
üldiselt on tema vahetord maakohutiga
väga segaduses ja selgusetu nihaasti
tegevusalal kui ka abinõude tarvitamisel.

Kogu valitus tegevus liigub bürookraat-
lisel teel. Kohapealseil ameti asutusi
puudub meil võim ja ka kohustus kui
aineelt täita ^{kohapeal} riikvalitusest antud seadu-
si. Kõik ameti asutused on isekes-
kis täielises segaduses omade võimude ja õi-
guste suhtes. Nii aga nende tegevus võima-
luse üldiselt ära võttis see oli majandus
löö jõuetus. Puudus võimalus maksude
võtmiseks kohapeal, samuti puuduvad
ka muud sisetulekud. Valitus asutused
millised nad ka ei ole, rahva enami-
sega äldse kokku ei puudu ja higem
kui hakkab rahvaga kokkupuutamine
juurenema, siis tuleb ka rohkem vajadust
kohapealse valituse reorganiseerimises.

1862 a. seadusega kaotatakse ära 59.
mõisnike poolt valitud kreiskohunik
ja tema aset täidab valitud kreiskohu-
nik (kenpabunuk), kes on määratud kesk-
valitustest enivate võimude poolt ja
kelle võimkonda kuulub maakond ühes
linnaga.

1864 a. seadusega luuakse mitme
sugused - maa asutused (земельно-уездные),
mis muetuvad maakondade kultuurilisteks
keskpunktideks. Nainit ajast algab ka
kohapealne hooltamine, kohapealse rahva-
est. Antakse mitme suguseid ameti-
asutusi kohapeal, sagelasti ainult kome-
piti. Väliselt näivad olevad ameti asutused
oleval alluvad mõisnikele pää mehele
(предводителем уезда), tegelikult
süski kõik maakonna ametiasutused
omas (kohal) konakuses laiali paigutatud,
lihti keskis täiesti rippumatul-
sidumata vahelkonnas ja sagelasti ei ole
keegi ühist maakonnaga. Tihti on ka,
et kohapealseks väiksemaks ameti asu-
tuseks on kubermangu valitus asutus.

el nimetatud ametisist ei funktsioneerii 60.
süski mitte kõik Baltimaail. seega ka
Eesti praegusel territooriumil. Nii näeme
et asutataavad "zemskii upravleniie"
ei tegutses Baltimaail.¹ Samuti ei figu-
reeri meil maakohus (zemskii cyd). Olevad
maakonnas tegutsesid ametid ja
inimel on üles loetud vastava vastusega.²

Kui jälgime olevast toll ajal maas-
vast seadustikust, olid ametid ja inimel
tegutsemis korra, vastastikkuri päjkonas
olevaid ameti asutuste alluvusi ja järel-
valvet alamate asutuste tegevuse üle,³

1. Свод законов Росс. II. издаме 1915 г.
см. i. приложение.
2. Свод законов Росс. II. издаме 1892 г. см. 15:
Уездный межа и владеніе сѣль: Уезд-
ный поправник; Уездный сезд; Уездное
по крестьянскимъ деламъ присутствіе; Уезд-
ное по воинской повинности присутствіе;
Уездное поварное присутствіе; Уездное
по купеческимъ деламъ присутствіе; Разнаряд-
ное управл.; Уездное комиссаріатъ общественико-
го здоровья и оснение; Школьная оека; Уезд-
ный Разнарядительный комиссаріатъ; Уездное земское
соправіе; Уездная земская управа; Тѣлоу-
правленіе параграфъ 14, 55 2 ja 3. самас.
3. Самд 1892 г. изданіе II. Рѣшеніе (I, II, III ja IV п. п.).

süs väeme meil on keüll tegemist admi-
nistatürse ükusega, mida nimeame
maakomars (yezyl), kuid maakomara oma-
valitus puidub selle sõna väksemaški
täheuduses. Väeme et „on tehtud mõningaid
katseid, mis süski ebaõnnestunud avaru-
tatud keskvalituse korraldusel kohapeal-
seid arutusi, mille ühsandis ja kohustus-
si i' teä isegi keskvalitus" (Nazarbekovi).

Alles siis, kui Ima sõda (1914-17)
raske mad haavar lööb ja kui kokku vauseb
Vene monarkia (1917) omal nõudunud
alusel ja oma igarunud riigi valitamis
korraga, alles siis asetatase Vene valit-
suse ringkondades tegutsema omavalit-
rust loovate seadustega, alles siis saab
Eesti oma maakomara omavalituse
korralduse ja aluse omars elapsili-
seks väljakujunemiseks. See omavalituse
enimene keuga kiri pausli Vene ajutise
valituse määrustega 30 märhist ja 22
juunist 1917 a.

B.

Maakonna omavalitsus bestis, alates
 vene ajutise valituse määrusega 30 märtsist
 1917 kummi käesoleva ajani.

1.

§ 17. Maakonna omavalituse loomine
 vene ajutise valituse määrustega 1917 a.
 juuba erimeses paragrahvis
 lähendasin, et besti maakonnaomavalit-
 sus saab oma erimese põhikorralduse
 kei ka, aluse elajõudisens asen nises
 vene ajutise valituse määrust 30 III ja

1. Положеніе временнаго правительсва
 30 III 1917 г. 1917-173 ... о временном устройстве
 административнаго управленія и местного само-
 управленія в Вятчинской губернии; Положе-
ніе временнаго правительсва 30 III 1917 г. о
 введеніи в дейсвие Положенія 30 III 1917 г. о
 временном административном... ; Правила о
 введеніи в дейсвие Положенія временнаго
 правительсва 30 мая 1917 г. о временном
 устройстве административнаго... besti kubermangu
statuži nr. 36 - 1917; Riiqi Riikajad.
2. - H. I all antud andmeid, peale kahe nümbe

22. II igifa. Lään suures ei peatu mina
 nende põhjuste juures, mis suurel määral
 ajalist valitust omais erimistes tegevus
 sammudes, looma kohapealsest omavalit-
 suist baltimaal - seega ka meil, kuigi
 siit saaksime talul moodsul valgu
 meie maakonna omavalituse enimes
 ilude tekkimisele. - Peatuda hün olens
 koivale kaldumisele käesolevast loast.

See on käesoleval juhusel enam
 tähtis se tori ole, et maakonna
 omavalitus sai loodud ja juba vana-
 sene nagu näeme teha teistes Euroopa
 kontinentaal riikides, kuigi hün käes-
 oleval juhusel on tegemist vene
 riigis esimeste kabeteiga. Eurlise puht-
 administratsiooni üksuse asemel luuakse
 kohapealse omavalituse üksus, kus
 tegutsevad rahva poolt valitud eri-
 tajad. Aia kaotatakse olevad ameti
 asutused, äia kaotatakse mitmesugused
 nimetataval ehk mõisnike poolt valitud
 ameti inimesed, nende asemel kutsu-

1. lähemalt vene riikemaist - suuremalt ajaloost lähtuvalt

tarise ellu omavalitsus orgaanid. 64.
 Vähe mait autakse selleni seaduslik
 alus. Seadused seaduslikul alusel
 autakse mere omavalitsuse loomisele
 põhimõttelikult 30-III-1917 a. määrusega.
 Kene ajutiselt valitusest. Sien mää-
 ratakse põhimõttelised korraldused meil
 loodavale omavalitsusele - loodavale
 maakonna omavalitsusele; määrata-
 takse ära eestimaale - (Ismereuskes
 rydyous) kuuluva territooriumi osa,
 selle piiride määramine² selle ajutine
 administratiivne korraldus³, määrata-
 takse ära omavalitsuslike korraldus,
 luuakse kubermang, kuni ka maakonnale
 nõukogud⁴, määratakse kindlaks nõu-
 kogude vahelised kord⁵, määratakse kind-
 laks ka maakonnale nõukogu tegevus
 võimalusi ja tekkivate ülesannete tähta-
 mis võimalust. Kende loodavale põhi-
 mõtte elluvõtmiseks autakse & kene ajutise
 valituse määrus sejuusist 1917 a. mille

1. - 30-III-1917. (1917-173) - 1 osa; 2. sama II;
 3. sama - III; 4. sama - III⁴³² 6; 5. sama III-7, 8;

1 asust loeme : vastavalt 30 III igifa. 65.
määruse IV osale. Eesti maa kubermangu
ajutise administratiivse valituse ja koha-
pealse omavalituse korralduse ajus.
välja anda juure lisatud reeglid eelnime-
tatud määruse maksma panemiseks.
Praegust nimetatud seadusest ^{määrusest} olid
mõeldud ajutisena nagu seda ütles
juba vastavate määruste nimetus (Hoof-
uobesene o. byorden over Gjensidigelse...) ja
nääme ka et vene ajutine valitus pra-
gust nimetatava ajutise omavalituse seaduse
aremel saavates anda vastavamat-
(prüüvama?) seloomuga. - nagu seda
nääme 30 III 17. a. määruse III p. 5 § 2.

1. 30. III 17. määruse IV os. : Anda hõemi-
nistu hoolits- entata ajutise valitusele
käsoleva määruse maksma panemi-
seks. täpsel reeglil."
2. 30. III 17. III - 5 §. - kubermangu komisari
ja kubermangu nõukogu kaudu : välja
töötada ja kokku seada erialgne projekt
Eesti kubermangu administratiivset korraldust
ja kohapealse omavalituse olukorrad
üldise sügusele vaatamata salajase
otstarbe ja proportsionaalse määletamise
alusel."

vene ajutine valitus ei rustunud aga 66.
kaua püüda riigi lüüsi juures. Enam-
line revolutsioon 1917. oktoobri kuus kum-
b vene ajutise valituse lahutama ja temal
olevad kavatsused omavalituse alal
jäävad teostamata.

30 märtsi 1918. määrus jääb
seega tänapäevani meie ainsaks üldiseks
maakoorma omavalitust korraldavaaks sead-
useks¹ ja hilmas järeles. Oesti ajutise
valituse määrust ülemineku aja seadust
kohta² väime seda arvamist veel kinnitada.

Seega omavalitus maakoormas
loodud - selle loomiseks võimalused antud.
Süüsi ei taha nime ei väigi, väitma hak-
kata, et see seadus, mille tänapäev
hääksüdetar oleks. See seadusliku alus
mis pani maakoorma omavalituse
1918, need põhimõttelised korraldused
on välja tulnud õhkoormast, mis
lähimkünni devalütsiooni ja hüükraat-
lise valitsemis põhimõtetege, millest aga

1. Seade koorma hõlpsam muudetud - üldine seaduspreul.
2. Ajutisel administratsiooni seadusel Rt. 1918 m. 1.

meie tänapäev igal juhul katsuma
lakti saada. Lähemalt oleme vene
ajutise valituse määruste juures ei kavatse
peata; tein seda vast ainult ümiskutses
kohtades vastavalt meie maakonna
omavalituse korralduse käsitamisele.

Edasi pean tän äga koge
täheudama, et keegi nimetan 30 III
igifa määrust olevas arusaks teinuks
omavalituse korraldumis alal kogu
meie omavalituses - eiti maakonna
omavalituses, siis peab tün täheudama
Maakonna omavalituse seadus, kui ühline
omavalituse seadus, teinuksa pueidub
veel tänapäev. 30 III igifa seaduslike
määrus on muutub hõlgem vastavale
seadustega Eesti riigi võime poolt
kui on seda valimis seaduse, teise seaduse,
maksude seaduse jne väljasaandmise teel.

Räälegi ei ole 30 III igifa seaduslike
määrus mares mitte kõrgi Eesti riigile
kuuluvate teistooriumi osade kohta

§ 18. Maakonna omavalitsuse
seaduslik alus - lene ajutise valituse mää-
rused 30 III ja 22 VI 1917 a. ja E. L. Poli-
seadus 15 juunist 1920 a.

Elmises paragrahvis
tähendasin, et maakonna poliitilise
line olmas ole omavalitsus üheskoos
määratuse kindlaks 30 III 1917 a.
seaduslike määrusega lene ajutist valit-
sust. Samas seaduses antakse
maakonna omavalitsusele kui koha-
pealsele valitus aretusele, ühiskond-
tegevtoomis juhtnõude kuid see mää-
rus iseendast ei anna veel võimalust
maakonna omavalitsuslike ühuse loomi-
seks, alles siis kui 22 juuni 1917 a.
määrusega maksima jamaakse 30 III.
määrus, alles siis luuakse maakonna
omavalitsuse seaduslik alus. See seadus-
lik alus sanctioneeritakse ^{põhimõtteliselt} ka meil
põhiseadusega, millest loeme põhiseadus-
sest menlas peatükis 57, "Omavalitsust kauds-
teotab valitsemist kohal ürgivõim,..."

Seega on maakomavalitustel - oma-
valitus ürgsema tegutsemis võimalus loodud,
kaugeltki aga mitte kaitsitud ja kindlus-
tatud. Peatasti maksab benediktilise valit-
suse korraldus maakomavalitustest
mest seni kaua, kui ta mitte ei ole muu-
detud seadusandlisel teel antava uue
omavalituse seadusega, mis vast võib
olla maakomade uue omavalituse lise
üksuse täiesti kaotab.

Seni peatan lähemalt
kui vönd võib maakomavalitust
leida põhiseaduslist kaitset oma tegevuses.

Meie põhiseadus räägib oma-
valitusest ainult kolmes paragrahvis.
Nü loeme: Omavalituste kaudu teostab
valitsemist "kohal ürgivõim, kui vönd
seaduses ei ole loodud erianetust (§ 75).

Omavalitust ürgselt entuskogud valitav
se üleüldisel, ühetasemel oherkohusel ja
salajasel hääletamisel proportionaalne
pohimõtte alusel (§ 76). Omavalitust ürgs-
tel on õigus oma ülesannete täitmiseks

1. Administratiiv seaduses ülemiseks ja nõukogu
RT. nr. 1. - 1918.

maxsusid võtta ja koormatun peale 70.
panna seaduses kindlaks määratud
püüdes ja korras." (§§ 17).

See on kõik mida leiame oma-
valituse kohta põhiseadusest. Nagu
näeme keelub meil Põhiseadus omavalit-
suse korraldamisel riigis Euroopa konti-
nentaal riikide peresse. Meie omavalitus-
sõega ka maakonna omavalitus töötab
äld volituste püüdes, kui seda nägime
riikides, mis kuuluvad Euroopa mandrile
(Prantsusmaa, Preisimaal). Tähelepanu
võetakse (§§ 10-11), milline saatus võib osas
saada omavalitustele neis riikides, kus
omavalitus asutused tegutsesid üh-
volituste alusel. Pooledan lähemalt
müüd, kui võrd võib see saatus Eesti
maakonna omavalitust tabada. Luge-
des meil Põhiseaduse §§ ja ff. eri-mesi
osasid, võime saada mulje, et meil
põhiseaduse loomisel on tahetud luua
tugevat deksentralistlik omavalitust
kohapeal. Selle järgi oleks meil koha-
pealne maakonna omavalitus suuremate

volitustega riigi valitsemisel kaasa rääkimise-
 ta olemis plaaniga rippumatu kerkvalit-
 susest. Omavalitus omaks laenuatusloot
 inehisvast. Lugeb-aga põhiseaduse
 samade paragrahvide (s.e. §-ja ff.) lõpu
 osasid jõuame samale otusele, mis
 saime varem (lk 10-11) väärtus Euroopa riike
 omavalitusest. Meie põhiseadus lubab
 kerkvalitusele omavalitus töös- kui nõnda
 ütelda võib- püüamata volituseel ja
 ärgused ja kogu omavalitus on põhi-
 seaduslikult väga vähe kaitsitud. Need
 lisad põhiseaduse §§ 75 ja 77, mis lubavad
 omavalituse tegevust samasel määral...,
 „...kui võrd selleni seaduses ei ole loodud
 eiasutusi ja ... seaduses kindlaks mää-
 ratud püüdis ja konts. Need lisad
 võivad hävitada meie maakonna
 omavalituse kui ka kogu omavalituse
 töötamiseks vajaliku seadusliku aluse
 ja kaitses. Põhiseaduse järgi võivad

Ei saa ka salata, et meie põhiseaduse
 komisjonis oleks püüdnud järele, kes nägi
 samas ribendalal tegutsenust omavalitus toos.
 Vaata Põhiseaduse komisjoni protokollid.

omavalitsus asutuste tegevuspüüde nä- 79.
võrd rikendatud saada. Et järgi jääb
ainult nimi omavalitsusele, kuna tegelik
asjaajamine rühmitab keskvalituse korral-
dusel, sest kõike omavalitsus asutuste
üksamine jaoks võivad loodud saadud
ei asutused ja põhiseadus ei kindlusta
omavalitsusele tema tegevusvabaduses
vägi mitte seda, mis temal praegu on.

Samuti ei leia meil oma põhi-
seadusest ainult märkust omavalitsuse
ja keskvalituse vahel. Põhiseadus
ei väagi ka midagi omavalitsuse ärgustest
sundmäärusi välja anda. Ei seaduses-
võidakse seda omavalitsusele lubada,
võidakse ka mitte, võidakse nõuda kes-
kvalituse vastavat oamustrahvi igal üri-
kul juhusel. Põhiseadus ei ütle ka midagi
midagi, kui suures ulatuses, millistes
püüdes võib tegeleda keskvalituse oma-
valituse asutuste järelvalves - väimate
tegevuses.

Seega näeme best põhiseadus
ei kindlusta omavalitsustele nende almas

oluss kui ka edukas töötamises 73.
midaagi. Omavalitsusel puudub põhiseadus-
line alus oma õiguste tegelikaks nõudmi-
seks. Kõik omavalitsuse tegevus on as-
edukuses olemas keskvallituse soovist ja
häätsatlikkusest. Kõik olemas seadustandva
asutuse usaldusest omavalitsus asutuse vastu.

Sünni juures jätan puudutamata
kui sõnad on tavaliselt põhiseaduse kaudu
omavalitsus asutusele ühe ehk teise tege-
mis võimaluse lähem määratlemise, nagu
seda nägime Ameerika Ühendriikides. Sünni
kohal ei tahtnud meid ka toetada, et
meie omavalitsus asutuste tegevusvõima-
lus oleks keskvallituse kaudu ära ristus
kohaselt. Peatamisel ainult kui tõs
asja juures ja kui sõnad need kaitsesid
täiesti on läinud ehk täiesti lähedal
seda näitab tulevik, samuti kui näe-
me seda ka kui asume meie omavalit-
suse käesoleval juhul maakonna
omavalitsuse lähemale käitamisele.

1. Kõik mis on üldiselt üldiselt omavalitsusest maakonnas
ka meie maakonna omavalitsuse suhtes.

Maakonna omavalitsuse organisatsioon.

§ 19 üldiseis aluseis.

Tähelepanu saam et keemi 1917a. märtsis määrusteni maakonnas erinev mül administratiivse ühikuna mitte aga omavalitsus ühikuna. Keemi määrustel aastani tegutsenud maakonnas valla ameti asutusi ja ka inimesi, kes sagelasti oma töömees püüde suhtes täielises teadmatuses. 1917a. omavalitsus seadusega püstitakse aga lühiajaline keemi. Ära kaotatakse endised asutused ja võimudega inimesed. Kõikide asemele luuakse kohapealsed omavalitsus lised asutused, nagu teineme sarnaseis teistes ühikutes, üheses rohkem teistes vähem destruktiivsistel alustel.

Maakonna omavalitsus organina hakkab funktsioneerima maakonna nõukogu, kui kõrgem väim maakon-

1. 20 juuni 1917a. maakonnajamade valuse sis.
2. 30 III 1917 - III-B.

nas-omavalitsus üksusena.¹ Kaakon-
na nõukogu jääb määravaks asutusena
oma võimkonna piires.² Pima otsustab
kõike maakonna omavalitsuse puutli-
vaid küsimusi. Omaotuse täide saatmi-
seks valib ta täidesaatva organi.³
Täide saatva organina tegutses maakon-
na valitus.

Seega on loodud vajalike or-
gaanide võrk-kohapealset omavalitu-
sena. Ja need on meil järgelt maak-
onna nõukogu ja maakonna valitus.

Sarnast moodust omavalitsuse orgaa-
nide korraldamises maakonnas nägu
näeme selts. A. Jansamaal⁴, kes juu-
reerivad kolm maakonna omavalitsus
organi - nõukogu, valitus ja valituse
enimhena maakonna - keisi ülem, mis
maakonna omavalitsus korraldus ei tule.
Maakonna ülem instiit, kei nüüd
ne, juudub. Meil on küll maakonna valit-

1. 28 juuni 1917 a. määrus § 11; 2. maakonna nõukogu
10 III 1917 kodakond § 6; 3. 30 III 1917 a. määrus III - 10;
4. H. lük. 41;

suse erimeis; kuid ta erineb haidlinu- §.
maakonna nõukogu taidesaataja orgaan-
likumena, kuigi ta on selli jätvateja-
erimeis.

§ 20. Maakonna nõukogu.

- moodustamine:

Maakonna, kei omavalitsus-
lis üksuse suuremaks väimeks on maa-
konna nõukogu, kelle soovide-otuste täide-
saatjana erineb maakonna valitus.

Maakonna nõukogule on seadusline
alus. Tema tegutsemiseks antud 30 III.
1914. määrusega. Selle määruse III
osast loeme: "Kuni uue administ-
ratiivse konna maksimaalsemiseni Balti-
mail määrata: Eesti maa kubermangu
valitsemise kubermangu aetes püüdes üh-
tarase ajutise valituse kubermangu ko-
misioone (III-i) maakondadele on
ajutised maakonna maa nõukogud (13.
1. määruste maksimaalsed püüed 30 IV. 1914 I osas.
*.

Yzdat soepõrm. Epeene mae Yzduue Zhtinane
soepõrm. / III - 6 / 22 juuni 1917 a. määramis-
reeglite § 4 põhjal antud maakonna nõu-
kogu kodukord¹ tõmmustab maakonna
nõukogu oma võimkonna piires mää-
ravalis asutisena, kelle otustamisel kuu-
luvad kõik maakonna omavalitsuse
puustuvad kürimused². Arutatakse (1917)
maakonna nõukogu ei ole aga mitte
rahva poolt valitud³. Pärduks ka pro-
portionaalsuse põhimõte. Maakonna
nõukogu valitakse valijaskogu poolt (nõukogu
liikmete arv 7-15). Valijaskogu valitakse
rahva poolt otsekohe ja sõda iga valla
kohta eritajal. Valdade eritajal valitakse
valla koosseisul (soepõrmul) ja sõda
otsekoheisel ühe taolisel ning salajasel
hääletamisel. Valitakse eritajal kokke-
telneist, kus juures aktiivne ja passiivne
valimis õigus on valla elanikel kes vanem
20 a.⁴

1. Eesti maa talu- ja maa- ja metsa- ja põllumajanduse teataja nr. 36 - 1917 a.
2. Maakonna nõukogu kodukord § 6: Maakonna nõukogu on oma võimkonna piires määramis- ja otsustamisena. Tema otustamisel alla käivad kõik maakonna omavalitsuse puustuvad kürimused (sõda lüh. 78).

78.
Kullers- oli tavalis ja miks eeldata
maakonna nõukogu valimistel valijaskogu
sini on kahtlemata amas põhjused;
Kui maakonna nõukogu valimisteks on
võlja töötatud veel põhilauseid ja
korraldusi, ning millised on lahku-
minevad 1917 a. määratud korraldusi,
mis-päevast oleks arjatu teatavalt late-
malt 30. III. 1917 a. nõukogu valimiste
põhi mõtte juures.

Maakonna nõukogu praegune
moodustamis kord on kindlaks määratud
maakonna nõukogu valimisreeglusega 6 sept.
1920 a. Rk. 147/188. Nõukogu valitakse ote-
kohe rahva poolt põhiseaduse § 76 nimetatud
valimis põhimõtte alusel, kus juures vastavalt
valimis reegluse § 24 nõukogu valimisi toime-
täide raatrate orgaanide valimine ja nende
tegevuse järele lahamine.

3. 30. III. 1917. III osa 7, 8 ja 14 - 17.

4. 30. III. 1917. III osa 16 ja 17; 22. V. 17. - IV.

1. Seadus maakonna nõukogu valimise
kohta. 6 sept. 1920. Rk. 147/188.
vaata ka Rk. 1920 - 184/188; 219/220

tarise hääle andmise kaudu vastata⁷⁹
 maakonna nõukogu kandidaatide nimekir-
 jale.¹ Seega on maakonna nõukogu
 liikmete koosseis olevalis tehtud poliitilisest
 meeleolust vastavas maakonnas - igal üh-
 sikul maakonna omavalitsus organite
 valimise puhul. kandidaatide nimekirjaga
 erinevad maakonna valijad vastavalt
 valimis seaduse § 26.² Nõukogu valimistel
 erinevad aktiivse ja passiivse valimis
 õigustega kõik 20 a vanad kodanikud,
 vastavalt põhiseaduse § 27, välja arvatud
 need, kes samastuvad: s.o. ilma hääleõigusteta
 üles loetud valimis seaduses.³ Valimiste põhi-
 mõtete juures on mõeldud anda igale
 hääleõiguslikule kodanikule võimalus
 vabalt talitamiseks, keegi võrd seda vaba
 võimalust kasutada saadakse tegelikult
 elus see on kaugeltegi isari, eesti
 süis, keegi vaatame seda häilikse valija

1. Maakonna nõukogu valimis seadus RT. 147/148 - 1920
 § 24. Maakonna nõukogu valimisi toimetatakse
 hääle andmise kaudu ehk vastavas maakonna
 nõukogu kandidaatide nimekirjale.
2. Sama § 26: kandidaatide nimekirjal antakse maakonna
 komiteele valijate poolt....." 3/ vt. järgmine lüh.

perspektiivist, selle ülesandeks jääb
hääletada ühe ehk teise üleskutsel temale
ettepannud kandidaatide nimekirjale.

Valimiste kontrolevimist toimetas hise-
ministeerium (varem omavalitsus ajakir-
peavalitsus), kellel on ärgus protesteerida
vastavas administratiivse kohtus, kui ta vali-
mistes ehk selle korraldamises leiab mi-
dagi, mis pole kooskõlas maksvali-
seadustega³. Kui on lõpetatud valimised
ja vaheldatud olevad protestid, siis
vastavalt valimis seaduse §74 seatakse
korraldust vastavalt valijate poolt eritatud
kandidaatide nimekirjale saadud
hääle arvule maakonna nõukogu liikmeteks

3. Hääle ärgus on, vastavalt maakonna nõukogu
valimis seaduse muutmise ja täiendamise seadus-
sele Riik. 187/188 - 1920 a., maxser samal
põhimõttel kui seda ette nähtud Riigikogu
valimis seaduses §§ 17-22. Riik. 105/106 - 1920 a.
17 ka. Riik. 16. - 1925 a.: Riigikogu valimise, rahva
hääletamise ja rahvaalgatamise seadus.

1. Riik. m 36 - 1925 - hise ministeeriumi administra-
tiivse asakonna asutamise seadus.

2. Maakonna nõukogu valimis seadus §70: Pärast vali-
miste toimendamise lõppu lõpetavad valimiste ametid
oma tegevuse saadetakse kahe päeva jooksul
hise ministeeriumi kes oma protestid esitab
päeva jooksul vastavas administratiivse kohtusse ringkonnas.

lõplik nimekiri, mis samas paragrahvis
määratud korras avaldatakse. ja tekkiv
juba nõukogu lõpliku koosseisuna,
milles koosseisus maakonna nõukogu
tööse asubiki.

^{21.} § 21. Maakonna nõukogu.

koosseis ja liikmine koostalus.

Maakonna nõukogu koosseis ame-
liselt on kindlaks määratud maakonna
nõukogu valimis seaduse muutmis seadusega
(5 nov. 1920) §, ja on mitel käesoleval juhul
minimümiga 15 maksimumiga 25. 30 III
1917. a. on nõukogu liikmet arv ametiõigalt jalgis
väiksem (7-15) §.

1. Maakonna nõukogu valimis seadus § 14: Päras
valimiste aja lõpetamist saab maakonna omavalit-
sus kokku tga valijate poolt ettepanekuid nime-
kirjade järele maakonna nõukogu lõpliku liikmete
nimekirja, mis Riigi Peatajas" kui ka teisel maakonna
nõukogu poolt "kindlaks määratud viisil avaldatakse".
2. Rt. 184/188 - 1920. - maak. nõuk. valimis seaduse § 80
muudetud vastavana: Maakonna nõukogu liikmet arv
määratakse kindlaks "elamise maakonna nõukogu poolt
iga väärtkande elamine kohta üks liige, kui mitte vähem kui
15 ja rohkem kui 25 liiget. H. 2a sama § 80 Rt. 147/18 20-seaduse
3. 30 III 1917. III - f.

Näeme, et nõukogu liikmete arvu on
muudetud ja seda kahel korral, mispärast
seatan lähemalt nõukogu avalise koos-
tuse kui ka üldise koosseisu juures.

Kiindel on kahtlemata, et reegim
on kesivalitusel juhatada ja omal
tahtmisel liidrida igasugusi kohapeal-
soid valitus asutusi seda suuremal mää-
ral, mida väiksem oma liikmete arvult on
juhitav asutus. Kui võrdline ajutine
valitus oleks oma kesivalitusist väi-
me sünni kasutanud jääb teadmatus
est tema valituse arv ^{oli} lihtsuse. Meie
näeme aga, et ka ^{lõpsti} seadustavalline väim
määras algul nõukogu koosseisu praegu-
set võrdlemisi väikse (10-15). Üks on
sünni aga kiindel, et nõukogu liikmete
arvu suurest palju oleks nõukogu
löö ulgusesse saanud ka ühikute
nõukogu poolt antavate artikli iseloom.

Kahtlemata on kohapealset oma-
valitus asutuses tema ulgukars teguruse
kasulik, kui on kohalikke entajaid

igast omavalitsus territooriumi (maa-
komma) äärest, samasel korral saa-
vad kohaliku vastava territooriumi
soovid täiel määral rühastatud koha-
peales omavalitsus erinduskogus ja
iga üksi omavalitsus asutuse tegevust
aitab vastab võimalikult rohkem koha-
listele huvidele, vähemalt siin on teatud
akti tegemisel teada olnud koha-
lisi huvi ja vaateid teatud küsimusis.
Süüsel juhul võivad kohapealsed oma-
valitsus asutused olla suuremas talmi-
ses oma maa-koorma juurde rehtes,
kui oleks ^{na} seda rüh, kui maa-koorma
nõukogu koosneks ünnikuist liikmetest.

Sarnaste asjaoludega arvestades
peaks kahtlemata pooldama nõu-
kogu võimalikku suuremat liikmete
arvu. Siin juures peab aga kahe tä-
hendama, et rüh olgu kindlustatud,
et omavalitsus erinduskogus toesti
esitatu saaval kõik maa-koorma ko-
hal, vastasel korral saame loodetava

84.
kasu asemele vast ainult kahju. Ja
peab kahjures ka tähendama, et
praegune nõukogu moodustamis viis -
nõukogu liikmete valimine praegusel
korral, just vähe kindlustab seda
nõuet.

Kuid hõlki, ka sarnasel juhul,
kui maakonna nõukogu nõukogu on
valitav kindlate eriteatud nimekirjade järgi,
ka siis ei väi maakonna nõukogu
liikmete arv liiga väikene olla. Eriti
siis kui teame, et maakonna nõukogu
otused tehakse lihtväärt enamusega
(maak. nõuk. kokkuvõtte 10 v 17. § 17) ja, et
nõukogu koosolekud on otuse väimu-
lised, kui koos on vähemast poolest
nõukogu liikmeid (kokkuvõtte § 12). Sarnasel
korral väidakse rohkem maakondade puhta-
vad otused teha (kolme)-nelja nõukogu
liikme otsusel ning millised otsused
võivad sagedasti olla juhusliku
seloomuga, samuti ka poliitilist
väär. Siin aga ei väi ka tähenda-

mata jätta. A mida rohkem on
eritajaid erinduskogus seda raskem on
vähemalt ta võib raskes saada vasta-
vate otsuste tegemine.

Kõige ulatuga arvestades
ei või mõelda minna hiski väga täht-
sast tegurist omavalitsuse asutuse töö
uljakses. Ja nimelt suurem osa
omavalitsuse asutuse töö uljaksesit ja
selle tagajärjest oleub arjastust
millises sfääris töötab vastar oma-
valitsus, kui suure tegevusvabadused
on temale jätud keskvallituse poolt.
Kui keskvallitus omavalitsuselt ära
rõõb omavalitsuse alad, kui keskvallitus
hävitab omavalitsuse initsiatiivi
kohapealsete asjade otsustamises ja
koostamises ja kui omavalitsuse
tegevus muutub keskvallituse ettekir-
jutuste täitmises, siis puudub sin-
pea rasugune tähtsus, kas omavalitsus
erinduskogus on või on realio-
liget. Tähe ehk tähtsata peab oma-

valitus - praegusel juhusel maakonna
nõukogu tegutsema ette määratud
püüdes. Ning saunast püüde ette-
määramiseks ja ette kirjutamiseks on
meie keskvalitusel täieline vabadus arves-
tades meie põhiseaduse vastava osaga.
See asi on meidugi palju meie keskvalit-
sus seda võime on kasutanud ja
seda ka tulevikus kasutada tahab.

Nüüd puutub aga üldiselt meie
maakonna nõukogusse tema avalisest
külgest, siis peab tähendama et
see tänini meie maakonna omavalit-
suslist tegevust on rahuldavalt väi-
maldanud. Peine asi ja ise küri-
mus, ning sagedasti kasnem ja
kaaluvam on varem tähendatud
kürimus nõukogu koosseisu rehtes.

Kas vastab samane koosseis, kui on
seda praegusel nõukogud, oma üles-
andele ja tegevusalale seda püüan
käsitada edpool, kui vaatleme mille-
ne peaks olema Eesti maakonna oma-
valitus. / V. H. kirjandus allskar.

Siis puustub aga nõukogu üldine ^{sest}
nõu misse korraldusse, mis on see vasta-
vatt tene ajutise valituse 22 juuni 1917a.
maksima paranduse seaduse § 4 põhjal
kindlaks määratud maakonna nõu-
kogu kodukorras 10 aug. 1917. ⁱ

Omavõime tootamises ja
riisatuste taitmises peab nõukogu
koasolekut. Koasolekut kokku kutu-
mine on haidurid koosolekuga oleval
maakonna valitusest (kodukord § 9 vaate
ka § 11). Samuti on maakonna valit-
mest olevalaks tehtud nõukogu koos-
olekut päevakord (§ 15 kodukord) ².

Nõukogu koosolekul on avalikud
ja ainult vastasnoormisel võivad kinni-
sena kuulutatud saada (§ 16 kodukord).

Seaduse pärast otuse tegemises on
nõuetar vähemalt pool nõukogu lü-
mete arvu koosviikimine (§ 12). Samuti
on vaja seaduse pärast otuse tegemi-

1. §. Kukekannu Teataja - sama. ; vastavalt sama kodu-
kora § 47. juhtumisel, mis selles kodukorras
ei ole nähtud toimetatud maakonna nõukogul
Ajutise valituse poolt antud 1917a 22 juuni maksima
paranduse valine põhjal. i. st. lük 88.

seis koosolejate absoluutset häälte-
enamusst.

Nõukogu tegevust koosole-
kuil juhatab häältekult nõukogu esi-
mees ehk tema ab. Nõukogu esi-
mees on häälte juhatusel lüge (nõu-
kogu juhatus koosneb: esimees; =ahi; sekre-
taar; =ahi), ja valitav häältekult koos.

Kodukord ei anna temale mingi-
suguseid õigusi, kui nägime seda
mõnda Euroopa riiki, tema omavalit-
lises korralduses käitades; kui on tema
õigustest midagi vääritud siis kui
ainult nõukogu koosoleku juhatajast.

2. § 15 nõukogu kodukord: "Maakonna-nõukogu
koosoleku päevakorda näeb kokku maakonna-
valitus. Tema nõusolemiseta ei või koosolekul arju
otustada, mis päevakorda ei ole väetud."

1. sama kodukord § 17. "Maakonna-nõukogu otsused
tehakse lihtsa häälte enamusel, lahtisel hääle-
tamisel, kui arvatakse lihtselt valajast hääletamist ei
ole." Püügi kohta selgusega tuleb mäista "liht-
hääle enamus" all absoluutset enamust koosole-
jate arvast. 40. üs häälte poole koosolejate
arvast, kusjuures n. n. "erapooletus järgi" vastus hääle-
tajate hulga arvatuse. Rch. adm. t. 23/167.
2. kodukord § 19: "Korvapiisamine maakonna-nõukogu
koosolekutel on juhataja kooleks. Temal on arjus....."

Samuti ei ole nõukogu esimehel 89.
mingisugust seaduslikku suhtumist
maakonna valitusega. Kodukorras
määramata on ka nõukogu sekretäri
õigused ja kohustused.

§ 29. Maakonna valitus.
Järgmise s.o. teise omavalitsus orga-
nina maakonnas maakonna nõu-
kogu kõrval toimib maakonna
valitus. Maakonna valituse mood-
ustamise seaduslik alus on pan-
dud Ajutise valituse 30 märtri
igifa. määrusega. Kui vene ajutine
valitus maakonnas suuremaks oma-
valitsuslikuks võimeks tunnustas
maakonna nõukogu, siis nähti
sellis nõukogus otustajad võime,
keena nende otuste täide saatajana oli
võimaldatud luua maakonna täide
saataj võime, millest erinebki meil
maakonna valitus, alnimetatud

1 H. kodukord 10 vül 17 §§ 5-28;

määrusega tunnustatakse 11.10.90.
Kinnitatakse 30.11.90. määruse
jätab maakonna nõukogule täide-
saatva organi loomisel vabad-
käel. - Seaduse piires. - See täide-
saatva organ võib olla kollegi-
aalne asutus, kuid tema võib olla
ka üks ainus isik. Maakonna nõu-
kogu koduleht määrab aga kind-
lalt, et maakonna valitus peab
olema kollegiaalne. Mõlemal juhul
jätaval seadusel täidesaatva or-
gaani maakonna nõukogu koostis-
tema vabal soovil ja arvamisel.
Keskvalituse vahel sear otustar-
võim suureneb siin. Kuni Ajutise
valituse määruse suureneb lähem
korraldus maakonna valituse loomises.
Juhutööre kestme väed maakonna
nõukogu üldises kodulehtas. (1990) Kui ka
olevatest ärrikutest maakondade kolu-
kordalest.

1. Eesti kubermangu Riikliku nr. 36 - 1917.
§ 30 - samas kohas: "maakonna valituses on
vähe malt kolm liiget ja seadust."

Naga tähendamine on maakonna
 valituse moodustamine maakonna nõu-
 kogu ärgustuse ja kohustuse ning se-
 luga täiel määral: alatus maako-
 na valituse erimehena, lopetades orga-
 nise maakonna valituse lüme ja
 sekretääriga. Samast moodust nagu
 nägime Euroopa kontinentaal riikides.
 A osa täidesaatvast organist-häi-
 likult kollegiumi juhataja - on mää-
 ratas kesivalitus võim, poolt on
 meie maakonna omavalituse korral-
 duses teinud. Maakonna valituse
 koosseis on olema täiel määral
 maakonna nõukogu. Valituse ameti-
 asumise otustab nõukogu ja keska-
 litusel hõrministeeriumi kaudu on
 ärgus ainult kontrollida valimisi, kui-
 ta selle tegelikke läbirõnnist peendub
 temal aga ärgus maakonna valit-
 nuse valimise suhtes erineva soori-
 avaldustega ehk ettekirjutustega. Valit-
 nuse moodustamisel on nõukogu kohus-

latud almas pidama neil sõlmõ-
teist, mis on avaldatud ühimaaksreis
maakonna nõukogu kokkuvõttes, samuti
ka teisi olavaid seaduslisi määruseid.

Valituse moodustamisel on nõukogul
õigus valida maakonna valitusse ka neid,
kes ei ole nõukogu liikmed, kuid kogu
almas pidades, et valitavaal riikul
on need vastavad atribuudid, mis
võimaldaval loomal täieõiguslise ko-
danikuks oia võtta riiklike ette jui-
timisest. Valituse valimine sünnib,
vastavalt kokkuvõtte §-si nõukogu
üldisel koosolekul, kus juures vali-
mine sünnib absoluutse häälte ma-
nusõga, ning valitud riikute volitus-
sed - maakonna valituse liikmetena -
kestavad sama kaua, kui kestavad
nõukogu liikmete volitused, i.e. kolm aastat.

1. §. Nõuk. kokkuvõtte §-si: Maakonna valituse
liikmed ja senitään valitakse maakonna nõukogu
üleilolisel koosolekul. Valituse tunnistakse need kan-
didandidid kes üle poolt koosolejate nõukogu liikmete
häältelt saanud.

Tendus: Valida võib ka neid, kes mitte maakonna nõu-
kogu liikmed oia. Maakonna-valituse liikmetena
on viimastel nõukogu koosolekul sonda õigus.

Eelpooli nägime üle, kus maakonna-
 läidesaates orgaan on parlametaar-
 ses vastistavuses maakonna nõukogu
 ees. Meie maakonna valitus seda
 ei ole. Kodukorra § 32. ütleb: "Maa-
 konna valituse liikmete volitusid
 kehtavad maakonna nõukogu ümber-
 valimisteni." Seda vastavalt käesoleva-
 praegu nimetatud ülkodukorra para-
 grahile samuti ka Riigikohus sel-
 lusele ei ole meie maakonna nõukogu-
 del õigust tähistada maakonna valit-
 nuste aegade volitust, enne maakonna
 nõukogude ümbervalimisi. s.o. praegusel
 korral 3 aastal.

Nagu tähelepanemine on meie
 maakonna valitus kollegiaalne asutus.
 Oma koosseisu peavad - seadusega määrat-
 tatult - kuuluma esimees, selle ahi (§ 33)
 ja valituse sekretär. Kõik maa-
 konna valituse liikmed on palga-

1. Üt. lük 44-47.

2. Rkh. adm. t. 24/694.

Maakonna-valituse liikete volitusel kehtavad maa-
 konna nõukogu ümbervalimisteni (3 aast.) ja nõukogul ei ole
 õigust enne seda tähtaega valitust tähtsaks tunnustada.

lised riigid ja lüütarad maakonna
nõukogult kui ka maakonna valituse
nimelt kui ka seadusandlisel tel
saadud jultnõude jäle. lildis ei
maakonna jaoks vait arju otustab
maakonna valitus kollegiaalselt ja
seda maakonnavalituse nimelt jita-
tuol. vastavad jooksuotse arjadesse
joutuvad (maakonna) otused tehar-
e maakonna valituse koostolekul, kus
kõik maakonna valituse lükmel-
ühes awatud ka maakonna valituse
nimelt erinevad üheõigusliltendä.

Jamast moodust, kui nägime lants-
maal, kus maakonna valituse ni-
mees on arjade otustamisel häälte
poolis langemise puhul otustava
häälega, meil maakonna omavalt-
nuse korvakeus ei tume. Meil maa-
konna valituse nimelt ei erine mung-

1. lühikodekord § 1. : maakonna valituse
koostolekute otused teharre liltta häälte ena-
musega. lähivad häälte poolis tuleb
stapanesk tagasi liltte tume awata. Häälte liltine
liltne avalitkult.

auguse eelise augustiga irikuna maa-
konna valituses; ta on täiel määral
sarnane teistele liikmetele valituses,
seegi on ta juhtiva kohta tõttu eri-
mene nende keskel.²

Maakonna valituse töö inten-
siivsuse võimvaldamises on ette nähtud
töö jaotus maakonna valituse liikete
vahel.³ Ühiskodekord (§ 34, ss) lubab
maakonna valituse tegevuse jaotamist
osakondadele, kui juures maakonna
valituse liikmed oleksivad osakondade
juhatajad. Samal ajal kui maa-
konna valituse erimees on kogu maa-
konna valituse esitaja ja tema pea
üksandeks on maakonna valituse
üldine juhtimine ning tegevuse ühtsus-
tamine siis juhib osakonna juhataja
i. Kui tegelikult on maakonna valituse eri-
mees kasutanud ka ei õigusi, kui nt valavõim
määrata ja võtta aegade kaitsamine arministria-
tüs korras (sh. liimjuhataja sundmäärus nr 16 I 1919,
mis on need riikise olukorra erilised saavatused
ja esinevad evanditona, ning ei muuda ühtki
seisukorda.

2. Vt. 1911 a. kogumond §§ 39 ja 40.
3. Vt. lll. 36. —

maakoostuvalituse vastava hõlme tegemist
ja alluvate ametnikele ning asu-
tuste tööd osakonna väimkonda käi-
vate ülesannete täitmisel maakor-
seaduste ning määruste vastava kodus-
konna ja maakorinna valituse etuste
ning maakorinna arjajamise kohta
maksima pandud juhatus riigide ko-
haselt.

Maakonna nõukogu kodumaa-
nõuks osakondade juhtimiseks seadeti
osakondad³. Reguleeritud ei ole seda kinni-
põuet⁴ maakonna valituste loomisel.⁸

Igal asiakoomal, ühes arvatus
maakonna valituse sekretärialt on
oma juhataja, kes nagu elpaul tähe-
dasi on üks maakonna valituse
liiget. Lastavalt maakonna nõukogu

3. Koduõnust § 34. : Maakoostu - valituse arya arya
jõudatase taurduse fäile osakondalene...
1. H. H. arya maakoostu valituse koduõnust § 34. : 1. arya
maak. val. koduõnust § 33 ja ii samuti ka arya
paragrahvile taurdust maakoostu valituse koduõnust
§ 35. : rääb vortuvalusi arya taurdust osakondalene:
1. üll üllis valituse, maakoostu osakond, Haudis osakond,
temishou - veterinaar, Taurdust ja laktatimise, Taurdust hoale -
kand ja laktatimise 7. Põlle maakoostu - taurdust.

Kodukord § 34 on maakonna valituse
määratud liikmed mitme osakonna juha-
tajad, nõuda et maakonna valituse
arvulo koostis väiksem on kui osa-
kondade arv. Osakondade üles-
andest peavad olema lähemalt, vast-
valt maakonna valituse funktsio-
nidele. Siin kohal tähendab
et mere maakonna valituse korral-
dus on jätkunud samaks, mis oli
tõenäoliselt omavalituse loomise algul.
Muudatus on vaid üheks osakon-
naks, äiti üldise ühise osak-
onnaks on oma üksikud täitnud
ja nad on liidestatud. Nii näe-
me, et on liidestatud maakonna valit-
miste toetus osakond, mis on tähen-
datast eelnimetatud kodukorra § 35. (3).

Üldiselt funktsioneerivad samad

3. Kiht. Vene maak. valituses 9 osakonda - Harju - 8.
Häme 8. - (Lääne 7.).
1. Vene osakonda 9 - valituse liikmed 6; Häme
vastavalt 8-4. Lääne 7-4. Samuti ka teised.
2. H. vastavalt maakonna valituse arendus-
- maakonna valitustest andmed vastavalt
saadud, mis sellekohasel sooviarahvusel.

osakonnad, mis loodi omavalitsuse
ühikvaldusega. Armett suuremat
muudatust näeme meie maakonna
valitsuse tööjau avalises külgis.

Maakonna valitsuse liikmete kui
ka meie maakonna palgaliste amet-
nikkude arvud on järjekindlalt
vähenenud, arveste võmata nikkus,
kes on eeliskavutega maakonna
valitsuse juure tööle kehtustada.
Kõigis maakonna valitustes
näeme tegutemas maakonna valitsuse
sekretariaati; maakonna valitsuse sek-
retääri juhatusel, kui seda vastava osa-
konna juhatajana ja maakonna valit-
duse liikmena. Sekretääri inilikul
juhatusel lootab maakonna valit-
duste kantseiline jäud. Pea iga osa-
konna juures leuame deseiwa osakon-
na kantselei, mis alluvuses vastavale
maakonna valitsuse liikmele - osakonna
juhatajale ja maakonna valitsuse
sekretariaale.

1. H. ürikute maakonna val. aasta aua

Maakonna valituse kantselises
 korralduses näeme kahte peenet,
 1) üldkantseli põhi mõte on üh-
 kem maksimaalne pandud (vt. bori ma-
 konna valitus. - kantseli korraldus -
 maakonna valituse tegutsemise algust
 alates), 2) on maksimaalne pandud ma-
 kantseli vastavale ühikutele osakon-
 dadele. dahi on loodud praegusel
 momentil võime juhus, kus juhus
 üldisel sekretariaadil on teatud
 kindlaks määratud õigustusi ja kohus-
 tust vastavalt ühikutele maakonna
 kodukordadele. Lahkumiseks
 sünnis korralduses leiam ka teistel
 aladel - eesti just töökorralduse
 suhtes, kui ka töötava personaali
 arv suhtes, tegelikult on aga
 kõigis meie maakonna valitustes
 see osa toot, mis allub sekretar-
 iatle korraldusele üldistel ühis-
 tel põhimõtetel, misgi puuduvad
 ühised üldised just nõuad.

1. vt. maakonna valituse aasta aruandeid.

100
Peale nimetatud inimeste, kes töötavad
maakonna valituse juures, väiksema ni-
metada ka need inimesed, kes kuulut-
vad maakonna valituste juure ei-
liste ülesannetega, ühed asupaiga-
ga maakonnavalituse juures, teised
seemal maakonnades.

Esimeste hulka kuuluvad
maakonna kooliõpetajad (kõikem
keskvalituse ülesandeks), maakonna
arstid, põllumajanduslike riikide sepa-
jõud, vabrikite ja tehnilised
jõud. Teiste hulka kuuluvad ma-
konnas töötavad arstid, ämmaemana-
dad, loomaarstid, -õpetajad, haigema-
jade personalid, ja teised. Samu-
ti leiame ka maakonnades tegutsevat
maakonna valituse osakondade järel-
valvel ühiskondlikes ametites töötavad
inimesed (vanade kodud, laste kodud jne).

Sünni kohas nende inimeste juures
peab olema ei kavatse.

3.

Maakonna omavalitsuse funktsioonis.

§ 23. Maakonna nõukogu.

Tähevdasin el pool, vääri-
des maakonna nõukogust, et nõukogu
olemas ole omavalitsuse võime
orgaanina sünkroniseeritud on bene-
diktise valitsuse määrusega 30 mär-
tsist igi ja, kui ka sama seaduse maks-
ma panemise seadusega 22 juunist igi ja.
Samuti on ta sünkroniseeritud Aju-
lise maapäeva poolt antud maakon-
na nõukogu kodukorraga 10 augus-
tist igi ja. Need praegu nimetatud
seadused loovad maakonna nõu-
kogule aluse, millel § baseerub tema
tegevus tänapäevani. Sün antak-
se maakonna nõukogule üldiseid põ-
hi mõtteid, üldiseid juhtnööre, millel

ta tegutsema peab. Ja kui 1920 a. antakse välja Eesti põhiseadus, siis neid praegu nimetatud seaduslike tegutsemis võimalusi omavalitsus nõukogudelt ära ei võeta. Kuigi põhiseadus jätab võimalusel kõiki olevat varemalt aegade (1917 a) seaduslike korraldusi muuta, seadustandisel teel, ja seega ka ära kaotada korraldustel tegutus võimalused, siis tänapäev neid määrusi kui teivõid muudetud ei ole ja teivõid maakonna omavalitsuse - praegusel juhul maakonna nõukogu - tegevusega, peame tutvuma nende üldnimetatud määrustega, kui võrd nad tänapäev oma maksust ei ole kaotanud.

30 III 1917 a seaduse määrus määrates kindlaks maakonna nõukogu olemas ole (III jagu p. 6), määrab maakonna nõukogu õigustena ja kohustustena temale kuuluvaks - õigus kohapealseks omavalitsuseks, üldiseks

administratiiv valitsemiseks ja seadus-
konna püüdes ajutiste maksude mää-
ramiseses. 29 juuni 1914a seadusega
vastavalt toimib maakonna nõukogu
omas tegevuse püüdes neseisvalt, ning
vastavalt meil Põhiseadusega 1920 a.
§ 56 (1) teostamisele maakonnas üldi-
me kohapealsele maakonna nõukogule
kaudu, kui võrd sellis seaduses ei ole
loodud viasutus. Maapäeva poolt
väljaantud maakonna nõukogu koda-
kord § 6 järgi on nõukogu mää-
ras väsim maakonnas ja kõigi oma-
valitsusliste küsimuste otsustaja.

Geniale kuulub ärgustena ja
kohustena: maakonna püüdes mak-
sude ja koormatuste määramine ja
võtmine, oma juhatuse ja teiste amet-
meeste ja asenike valimine ja vastu-

1/ 30 III if. III j. 9p. : " Maakonna nõukogule
kuulub kubermangu komisari ja
kubermangu nõukogu poolt kindlasti
määratada püüdes. Ärgus: 1) kohapealseks
omavalitsuseks, 2) üldiselt administratiivseks
järg lkr. 103.

tusele võtmine,¹ maakonna (nõu) el-
 arete läbivaatamine ja vastu võtmine,²
 maakonna nõukogu poolt olevate kapi-
 talide ja varanduste üle otsustamine
 ja valitamine,³ liikumata varandust
 omandamine,⁴ laenule tegemine,⁵ maa-
 konnas olevate teede ja sadamate
 korraldamine ning valitamine,⁶ ama-
 köime järele silma määramise välja-
 andmine,⁷ riigi valituse ja valitus-
 annetuste sellekohaste otsuste täitmine
 kui ka riigivalitusele ettepanemiste tege-
 mine,⁸ ja kõik muud ülesanded ja
 kohustused, mis tema peale on pan-
 dud kohustusena ehk lubatud õigus-
 lustena maa-koosseadustega.⁹

valitamisega ja 1) maakonna järele
 ajutiste maksude kindlaks määramisega.

2. 22 II 1917 § 11;

3. H. ajutine seadus valla ja maakonna ama-
 valituse nimetulekute väljaminekute eelamete
 ja annamete kohta "Rt. 18/19-1920." samuti
 seadus liikumata varanduse maksu kohta maal
 Rt 18/19-1920. ja ka Rt. mm. 3, 4-1921. 32-1922
 ja vastavad teised Riigi Peatajad

1. 1917 a. 10. aug. üht. kodukord 33 § ja 31 ja üht-
 (ot. järele l. 105.)

Kui rääkisime Inglismaast, siis sai toonitatu et sealses omavalitsus korvalduses, samuti kui ka Põhja Ameerika lühisriikide omavalitsus-korvalduses, on siinvas peetud arjaolu et keskvalituse kompetentuse määramisel samuti ka keskvalituse

kute maakondade maakommi valituse arjaajamise kodukordadest.

2. Rk. 18/19 - 1920.

3, 4, 5 - samas; 6) = määrus teede korvas-
jandamise kohta Rk. 151/152 - 1920; haantele
ja oisemiste veele valituse lixivideerimise seadus
Rk. 130 - 1924; haanuser teede ja sildade
ehitamise ja parandamise kohta riigi kuulul
Rk. 82/84 - 1925. - Samuti vastavad Heised
määrused kui ka otsused.

7 = 22 juuni 1916 a. seadus §f.

8 = Seadus juba vastavalt põhiseadusele §f5.
vaatata ka siadustliku delegaatiooni 11.8.1919 oma-
valituse ajutise järelevalve seadus. Rk. n 78 - 1919.
samuti ka vastavaid üksikuid määrusi.

14. O. Tref. Sündnornide hntemaatlikko nimistiku ja
Rugi Delegratsiooni üldine tööjuhut 1920 a.
lisa kuuluvad ka mõtmesingused omavalit-
suste tegevuse saanetiooneidto vajadused.

9. igandused siigus tused maakommi nõi-
kogule kohapealses valitsemises mis antus
üksikute seadustega - omavalitusele kui seda
et osavõtmise Rujikogu valimise ja
rahva hääletamise, kus ringkonna komitees
järg lüh. 106

ja omavalituse vaherand määramisel ei tohi kuidagi saada taseistatud ehk halvatusd omavalituse kuvi kohapealsetes asjades, omavalituse initsiatiiv ja tahe tema otustada ja korvaldada olevais toimetuisis. Euroopa kontinentaal riikides² seda aga meie igakord ei näe. Siin näeme et iniplaanid

maakonna nõukogu valimise maakonna komiteest maaseaduses ja maareformi teostamise määruistes ettenähtud komisjonidest, maakonna haigusnõukogust ja haigusnõukogust, samuti ka liikmete valimise teelu ja äärmakine komiteedene jne.; alkoheolist jookide müügi kohaavamise lubamine avalikkude matusel paikkade asutamise otustamine, postijacimade võrgu kindlaks määramine jne. jne., mis kindlaks määratud ünnikute vastavates seadustes ehk määruistes i/(105 ltr). H. v. Rudolf Gneist: Geschichte und heutige Gestalt des Englischen Communalverfassung oder des Selfgovernment Berlin 1863.

1.) Kui elpool (lrx. 4/11) rääkisin omavalituse korraldusest - kahelt põhimotelt. "Englis-Ameerika ja Euroopa kontinentaal riigid, siis pean tähendama et Euroopa riikides ei ole süiski kaugeletrii üks põhimote kuigi vast põhialus on üks omavalituse korvaldamisel. Siin võikime vahet teha, kus on übeda vait, Germaani ja Romaani seadustega riikide vahel, mida mina aga puudustanud ei ole ja mida ei

on põhimõte, et enimeses järges on
 saavutatud täidetud keskvahituse soo-
 nid ja hupid, seda nehaaste oke kesk-
 vahituse puutuvais asjades, kui ka
 kohapealsetes asjades, kui jures min-
 narise välja põhimõtetest et rügi kui
 teinike hääkäik on ka maakomma kui
 omavalitustis ümme hääkäik, mitte
 aga vastupidis s.o. omavalitustise ümme-
 se - maakomma hääkäik on ühtlasi
 rügi kui teinike hääkäik, millist põ-
 himõtet näeme Inglis - Ameerika oma-
 valituse korraldamises.

Meie Eesti omavalituse korraldu-
 ses on sätitud Euroopa kontinentaal-
 riikide kontingenti. Maakomma nõu-
 kogu on iseseisv oma tegevuses, on
 määrav kõim kohapealse valitsemises,
 kuid seda kõiki ainult ne-palju, kui-
 võrd seaduses ei ole loodud erianetun
 omavalitustise kohapeal ja kui võrd

pidanud ka oma ülesandeks käesolevas
 töös põhjusel, et samasest korral väiks
 minu töö teemilt lügi korvale kalanda.

seadusandlisel teel ei ole kindlaks määratud tema kohustused ja piirid pandud tema väinistele: olla iseseisv ja olla määrav asutus kohapealset omavalituses.

Maakonna nõukogu ülesandeks üsrikutele aladel on üles loetud seadusandlisel teel ja seda kajaks püüdnud nõnda, et nõukogu initsiatiiv suurt määraval hakatud on ja näeme, et nõukogu omas töös, selle suuremas enamusel tegutses, kui siinkohal nõnda ütelda võib, normaalselt arjalega. Tä on maakonna otustas väim, kuid see mida tema otustama peab on enamusel ettootustatuse seadustandva asutuse ehk kermvalituse väimude poolt. Kermvalitusele nagu püüdnud siinkohal usk omavalituse orgaani jõusse, nagu püüdnud usaldus omavalituse orgaani vastu; ja seepärast on ta heas avarusel omavalituse määrava orgaani funktsioonid

kindlaks määrata kohustusliste ülesannetena.

Nõukogule kuulub õigus anda maakomma piires sündmäärusi; puudub aga võimalus anda neile sündmäärustele tšü.

Nõukogu ettekohtesemvad ülesanded ja funktsioonid on lähemalt, kehvõrd lähidalt nad üldse määratud on, 10 augusti 1917a. nõukogu kokkuvõttega. Sünse esimese õigusega kuulub temale maakomma täidesaatva orgaani - maakomma valituse moodustamine (s. 6.). Tema õigus sün on aga ainult õigus valitust moodustada. Valib ta kord valituse ametine, siis puudub temal võimalus valitud orgaani oma ees vastutavaks teha s. 10. Tema volitused lõhestada ja valida uus täidesaatev orgaan. Kord valitud

1. Ma ei taha toonitada nagu juurdeks nõukogul üldse võimalus sündmääruste andmisel, tähendan ainult et nõukogu väimeel on sün väikesed, lig väikesed ja isegi tähtsusetud.

valitus jõuab sama kaua kui jõuab
 teda valis nõukogu! Nõukogu keelab
 küll ärgus valituse tegemist uudeleida
 kui ta liiald aga et valituse ja nõukogu
 hupid ei ole enam kooskõlas, mis peab
 ta selle tüski leppima, kui see ka
 parandama paratamatus olemis^e.

Maakonna nõukogu funktsioonide
 määramisel on meil eesplaanil riigi
 kui teinud hupid, mis saavad tes-
 tatud kohapeal omavalituse kaudu
 keena kohapealse hääkärgu ust hoold-
 temise ~~on~~ on teise kohale jäetud.

i. Revisjoni komisjonidest leiame teinud
 maakonna valituse kokkuvõtteid: Revis-
 joni komisjoni valib maakonna nõukogu.
 komisjonile kuulub maakonnavalituse
 ja kõigi tema alla kuuluvate asutuste ja
 ametnikkude arvamiste ja arvamiste
 reideerimine niivõrd naduslouse, kui ka ut-
 tarbekohasuse udukohalt maakonna valituse el-
 arete ja annuste läbivaatamine ja enneste
 korraliku täitmise järelvaatamine.

21. Maakonnainkogi kokkuvõte 534: "Maakonna-
 valituse liikmete valitused restarad maa-
 konna nõukogu ümbervalimisteni."

Rkhr. arlm. t. 24/694 - Maakonna valituse
 ligete valitused restarad maakonna nõukogu
 - järg lhr. iii -

Maakonna nõukogu, keegi kerevalit-
susel huiide, keegi huiigi väärkäigu eest
hooldajate funktsioonid on lähemalt mää-
ratud seadusandlikul teel, ehk vastavalt
kerevalituse asutuste määruste raudu.

Kud funktsioonid on nõukogule
kohustavad ja paratamatud, süa
keelduvad oma enamusel eelnimetat-
tud maakonna nõukogu funktsioo-
nid.

Maakonna nõukogul on aga
ka lastada oma üldise suurema
ülesandena, erimese kohustusena oma
valijaskonna vastu, - hooldada kogu
maakonna väärkäigu eest. Tema
ülesanne tms püüda teada saada
igaüganu puudusi maakonnas, mille
kõnaldamine on võimalik teha olemas
maakonna nõukogust, maakonna
omavalitusest, selle ühikust organist
ehk organi liikmest. Tema ülesanne

ümbervalimisteni (3aast) ja nõukogul ei ole
õigust veel seda tähtaega kolituri tih-
jaks toimistada.

on teha vastavad korvaldused vajalik-
 kude puuduste kõrvaldamiseks, anda
 maakonna valitusele ülesandena neil
 etusi - korvaldusi täide viia. Seda
 kuulub maakonna nõukogu ärgus
 korvaldada omavalitustest tööd vähi-
 mates omavalitust ürsustes, kui seda
 alarid, vallad; Pärvali kuulub
 ärgus süs muuta vähemate oma-
 valitust ürsuste piiresil, tema kuulub
 ka ärgus vallavalitustest arjajamine
 korvaldamiseks. Seda kuulub ka
 nõukogu ärgus väljaanda sündmää-
 rusi. Sün vajaraksi maakonna oma-

1. arjajamine seadus 1917a § 1 jrg.
2. valla ametnikkude palga ja tööolude
 korvaldamis seadus Rt. 69/70 - 1920.
- § 1: "Maakonna nõukogul on ärgus
 " valla valitud ja palgatud amet-
 nikkude palga alam määra kindlak-
 määrata "
- § 2. "Maakonna nõukogul on ärgus
 " valla sekretäride elide püstitamine
 valla sündusloerus teha, kui töö
 rokus seda nõuab."

valitus üksused suuremad ärgustusi
ja kohustusi suuremat initsiatiivi või-
malust. Maaksa teadustega an-
maakonna nõukogu koolis-järjel
maakonna hääkäigustest koolitamine
täiel määral, keisrile see kõik aga
poliitavistatuse majanduslike jõuet-
siga, kui ka maakonna nõukogu ko-
hustuslike funktsioonidega. Tegelikult
näeme ka, et maakonna nõukogu
oma praegu nimetatud kohustuste ja
ülesannete täitmisel, on maakonna
valitustele võimaldanud oma juurde
- loone kutsuda mitmesuguseid vastava
kõrgema eriharidusega inimesi, samuti
võimaldanud anutada mitmesuguseid
sotsiaalse tähendusega asutusi, kui
seda laste, kodude, vanurite kodude, vaeste
majade jne., samade ülesannete täit-
tamiseks on asutatud mitmesuguseid
katselasi, vastavaid ülesannetega
koole jne.

i. Vt. ajutine seadus valla ja maakonna oma-
valituse sisetulekute, elamete ja asutan-
/ järg ltr 114. /

Kõigis sellis aga, nagu tähta-
sin, peab nõukogul kasutada olema
vastavad summad, ilma milleta
on kõik alles-jäetud nõukogu omi-
nistratiivist olevad üksused ja
nende teostamise võimalused ainult
juba nüüd. Kõik maakonna nõu-
kogul on, nagu ulpool ministriin,
üksus maakonna juures maksimil
määrata ja neid sine nõuda. Sama
peadus aga, mis lubab maakonda
oma üksuste teostamisel tekkivate
kulude kattes, määrab maakonnale
need üksused, mille teostamine on
kohustuslik ja mille teostamisel
hävinevad, maakonna võimalike
tulude^{ja} võivad tasakaalust välja isegi-
seda üsna tihis - maakonna elanike

nite kohta. RT. 1920 m. 18/19 nr. 3/3.

H. ka. RT m m. 3 - 1921. - m. 150 - 1923;
83/84 - 1924.

- i.) H. maakondade elanike tegevus as-
tate kohta lõpval pöördaja kriteerium ja
nende tasakaalustamine suhte teostus num-
bridega võimalik. H. m. RT. 106 - 1923. vastav
osa.

kuigi vastav seadus nõuab, et eelamised
peavaral kulud ja tulud tasakaalus-
tud olema.

Seega väime lepp tule-
musena toonitada; meie maakoos-
kõukogu funktsioonid omavalit-
sustlike ürsuse - kohapealse valitsemis-
organina on kujunenud oma-
suurs enamuse nende ülesannete
täitmiseks, mistenale oke kätte
antakse teostamiseks tema oma
algatus võims on küllalt tavis-
tatuks sellers et ta võiks tegutseda
omavalitsusena - selle määrava
organina kohapealse valitsemises,
ja kõike seda selle mõiste täies
ulatuses.

2. H. lunc 113 i all andmeid. Rst. 18/19-1920.

Maakonna valituse funktsioonid.

§ 26. Üldiselt põhimõttein
Kõik maakonna nõukogu asja-
ajamine läheb maakonna valituse
kaudu, nii määrab maakonna
valituse funktsioone maakonna nõu-
kogu kodukord. Lähemaid selitusi ja
täiendusi maakonna valituse ülesanne-
te kohta leiame üldiselt maakonna
valituse kodukordades. ¹⁾

Kokku võttes siia, mis üldiselt
maakonna valituse kodukordades kui
ka maakonna nõukogu üldkoru-
ras (10 VIII 1917), väime tähele panna:

Maakonna valituse ülesandeks
on maakonna nõukogu otsuste teosta-

1) vt. nt. Lõjandi maakonna valituse
korulokord § 1; Sama Haigi maakonnas § 2; m.

114

loostamine, ¹ maakonna nõukogu koostamine, ² maakonna valituse tegevuskavade, tulude - kulude eelarvete ja aruannete koostamine, ning nende esitamine maakonna nõukogule kinnitamiseks, ³ kõigi maakonna valituse alla kuuluvate asutuste ülevaade ja tegevuse juhtimine, ⁴ maakonna varanduste ja kapitalide valitamine, ⁵ valla ja alusvalituste tegevuse järelvalve, ⁶ seadustega ning määrustega maakonna omavalituste peal pausul ühisannete ja maakondade puutuvais arjus riigi valituse korralduse täitmine. ⁷ lildse maakonna valitamine ning maakonnale kuulu juhtimine seaduste, määruste, maakomavalituse kodukorra ja maakonna

- 1) Kodukord § 29; 2) sama § 11; 3) sama §§ 10 ja 15; 4) ja 5 - vastavad asjad ühendatud maakondade kodukordades; 6) H. Ajutine seadus valla ja maakonna omavalituse sisse-
 tulude, valjamisekude eelarvete ja aruannete kohta; 7) H. Rb. 78-1919; 8) H. Rb. 78-1919; 147/148 - 1920; 157/52 - 1920; 3,26 - 1921; 130-1924; 29/30, 83/84 - 1925 ja teisi. Tõlgitud vastavalt seadusele ja samuti igasugused määrused ja ettekirjutused ^{kirjalikult} ^{suurelt}

nõukogu otsuste ning juhtnööride järel,
ja maakonna elanikele ^{hea} käe käigu
est hoolitsemine.

Omala ülesandeid teostavate
meie maakonna valitused sekretariaadi
ja maakonnavalituse ühnikute osakon-
dade kaudu.

Niihasti sekretariaadi kui ka
osakondade ülesanded on pea täiesti
määramata jäetud maakonna nõu-
kogu kodukorras. Osakondade tege-
vusest võime leida kodukorras järgmise
määramise (§36): Osakondade juhata-
jatel on ülesandeks omavalituse kaudu
de asjaajamist korraldada, maakon-
na nõukogu ja maakonnavalituse
määruste järel jooksvat asju iseseis-
valt ajades. See on kõik mida
otse. Sekretariaadi kohta puudue-
vad aga igasugused väiksemadki märkused
sarnasti kui puuduvad arast, mis mää-
raksid sekretariaadi inimesi õigused ja
kohustused. Maakonna nõukogu kodu-

kord ühes meile ainult, et maakonna
valituse sekretär olema peab (§30);
samuti võime samast kodukorvast auu
saada et maakonna omavalituses
maakonna valituse sekretär tähtsat
osa etendab. Peaa seatakse üheastmelis-
selt maakonna valituse esimehe ja
selle abiga (§39). Lähemaid üles-
andeid - õigusi ja kohustusi maa-
konnavalituse sekretäri ja sekre-
täri töökohta leiame ülevaates
maakonna valituse tegevust korraldavais
määrusis ja olulais kodukordades.

Lähendasin et maakonna
valituse ajaajamine tähmib sekretäri-
aadi ja ülevaate asakondade kaudu.
Ja et maakonna valitus oma
koosseisus on kollegiaalne asutus, mis
seis tahame tutvuda maakonna
valituse funktsioonidega, sellers tutv-
eme ülevaate maakonna valituse
kuuluvate inimeste seel ka asakonda-
de tegevusega - funktsioonidega, mis
omas kogusummas annavad

^mMaakonna valituse kui teinise, kui kol-
legiaalse asutuse funktsioonid.

Eestkätt peatan maakonna valit-
suse keelurite ühikute tähtsamate
riikute ja sis ühikute osakondade
ärguste ja kohustuste juures.

A.

Maakonna valituse keelurite
ühikute riikute tegevus nende äi-
gus ja kohustus.

§ ^{23.} 24. Maakonna valituse eimees.

Eimees on maakonna valituse
eritaja ja tema suurem ning pea
ülesanne on maakonna valituse ühtlase
juktamine ning tegevuse ühtlustamine.

Tema juktamise ja järelvalve all teus-
tatakse maakonna nõukogu otsused,
valmistatakse tegevuse kavad eelained
ja avaranded maakonna nõukogule
eritamiseks. Peale nende ülesannete, mida

2/ ühikute maakondade koostamisel.
3) avarused saadetakse riiklikult korraldatud avarustele.

121.

paneb temale vastava maakomnavaalitsuse
 kodukord kui ka üldine nõukogu koda-
 kord, kuulub tema ülesannete hulka
 kohustusi määratlenud seadusandlisel
 teel, mitteolevalt maakomnavaalitsuse
 asutustest. Nii kuulub tema ülesan-
 dena - õigusena kohustusega riigikogu
 valimise, rahva häälendamise ja algatami-
 se ringkonna komitee tegevuse juhtimine
 ja koostolekute juhatamine¹, maakomnava-
 litsuse seaduses² ja kogukomnavaalitsuse
 ja erakorralike korraldamise seaduses³,
 et nähtud maakomnavaalitsuse komisjonides
 liikmena osavõtmine, väljas pool liimast
 ja alendid asurite kinnisvarade hindamise
 maakomnavaalitsuse tegevuse juhtimine
 ja koostolekute juhatamine⁴ koda-
 komnavaalitsuse ajade ostmise⁵ ja tein...

Kale selle on maakomnavaalitsuse erinev

-
- 1) Rt. - 16 - 1926; 2) Rt. - 23 - 1926;
 3) Rt. - 16 - 1926 4) Rt. - 27 - 1926
 5) Rt. - 136 - 1926 ar.

lt ka ümberite maakomnavaalitsuse koda-
 korrasid.

ka mõne maakonna valituse osakonna juhataja - selle hoolus seega osakonnade vastavate juhatamine.

Suurem osa esimehe tööst ja pea töö on töö, mida annab temale kohustus juhtida omavalituse täidesaatavat orgaani. Sün on tema ülesanded seata vastavate määrate kordadega.

Kuigi esimehel ei ole seadusega antud erisi õigustusi ja ta on samane teistele valitus liikmetele, on ametine valitav samuti kui teised maakonna valitused liksed maakonna nõukogu poolt ning seda ühel alusel kõigi teiste valituse liikmetega, süski on tema maakonna valituses riik, kellest väga palju on olnud vastava omavalituse tegevus ja selle tagajärjed.

1). - vastavalt ürikute maakonna valitust kordadele määravale

2). Kui näeme et esimehel on olnud erisi õigustusi on võimalus olnud teatud loaritudlari administratsiooni teel kaistada sis on ainult erandi. Nü näeme et hääre maak. val. esimees on 1919/20 a. võinaga kauplemise pärast kaistand järele 100.

Tema riikust oleneb, kui võrd intensiivne
 on maakonna valituse töö. Tema
 riik on koondunud palju ja tema
 riik suudab palju kohapealseks omavalit-
 susüksuseks kaasa aidata kui siis mitte
 otsekohest taristust riikvalituse poole
 ei ole. Tema ülesanne on juhataja
 ja ühtlustada kogu maakonna valit-
 suse tööd; tema ülesanne on hoo-
 litada maakonna nõukogu auitava
 olevate asjade päevakorra eest ja
 siis peab esimees väga palju oma
 võimeid näitama. Esimees peab teat-
 ma kohalini olusid, peab teadma
 millised on vajadused mõninga vastava
 korralduse, vastava otsuse järele. On va-
 jalikult töötada võib ta alati korral-
 data omavalituse ajajamist sama-
 sett, et eriplaanis auitamisel tulek-
 sivad asjad, mis on vähem elasi lüka-
 tava seltsimuga. Samaste asjade
 otsustamisel on erimehel raskemaid
 kohustusi ja ülesandeid, misti aga

meil, kus omavalitsus elab alles hällilapse päivi ja kus puudub kindel alus ja rõõmumata teadmine, et meie maakonna omavalitsuse tegevus peab liikuma ainult ainult seda ja ei mitte ühtki teist teed. Maakonna valitsuse esimehel peab olema kaaregele nägija silm ja sin on praegusel ajal, mil puuduvad vastava kogemusega ja oskusega inimesed, kes nõuavad et esimehe volituste aeg kestaks kaheks, kui on seda mere kolm aastat.

1. Eikust on omavalitsus tegelasi kus nõuavad esimehele järelevalvet tegevuse aega, kui on seda praegusel põhiseaduse tingimustel järgmist. Need puuduvad oluud omavalitsus tegelased ja sellel lihtsal põhjuse et puudus senine võimalus enda poliitilisi kasvatamisesse keenu aabral võimust meile seda anda tahtnud ei ole. Selle tagajärjel võib maakonna valitsuse juure sattus inik olla täiesti teadmatus ja oskamatu omavalitsustöö eest kui arestame argoeluga et meil maakonna valitsuse esimehe kohta, kui ka üldse maakonna valitsuse liikmeline koosseis

Esimehe viise vastutavus on suurem
kõigest maakonnala valitsevast ja
juhtivast omavalitsuse tegelasest, kui-
gi seaduslikel teel oke lähemalt ütleks
ei ole.

oleb sagedasti sellist minugune poli-
tiline riik omale sümpaatsemad
tegevemad võimalused saab. Oleva kolme-
dasta kehtusel ei suuda tema suut-
luna maakonna heaks ja siis kui
temale avaneb võimalus, kui on
ta kohanevusele vastava tööga, siis peab
ta lahutama, et meil andaks teisele, kellel
sagedasti samuti puudub võimeus ma-
konna rahituse omavalitsuslikes töös, kui
puudus see igal inimesel vastavale kohale
asujal. Selle kõige tagajärg, et kohalike
omavalitsus asutuste puudus langeb, oma-
valitsus ei suuda rahuldavalt täita
oma ülesannet. Ja loomulik siis,
kui kaob keskvallituse usik omavalit-
sus asutuste - organide võimekuse ja keskv-
valitsus asub ettekiijutama osakohaselt
ülesandeid maakonna omavalitsustele,
kuiigi maakonna omavalitsuste tegevus
võimekus on vastupidiselt oleval, sellest
võime - võime - võime - võime, mis temale kuulub.

Maakonna valituse abimehe ja tema funktsiooni juures peatuda ei karata tähendan ainult üldiselt et abimees jagab tööd esimehaga.

§^{26.} 25. Valituse osakondade juhatad.

Sama, mida väime üldla maakonna valituse esimehe suhtes kogu maakonna omavalituse korraldamises, väime üldla ka osakondade juhatajate tegevuse kohta vastavales osakondades. Maakonna valituse tegevus saab teostatud osakondade kaudu ja tegelikult on siis osakondade juhatajad need, kes täiel määral vastutavad peavad olma ^{valituse} esimehe ees maakonna hääleühtsuse teostamises.

Kui maakonna valituse esimehest oleneb väga palju millised otsused ja millises järjekorras need
1. H. üksikud maak. valituste kodukorrad.

rad maakonna nõukogu tehtud saadavad, siis oleneb osakondade juhatajatest suures määral keegi võrd 1946. informeeritud erimees' kogu omavalitsus organisatsiooni tööst ja selle vastavatest vajadustest. Seepärast on ka kõik valituse liikmed-osa-kondade juhatajad ühesuguse vastutavuse võimega, ühes arvatud keegi valituse erimees keegi osakonna juhataja.

Maakonna nõukogu kodumord §36 ütleb: "Osakondade juhatajatel on ülesandeks omavalitsuse majapidamisel hoolde arjaajamist korraldada, maakonna-nõukogu ja maakonna-valituse määruste järel järsuvalis arju iseseisvalt ajades."

Lisaks maakonnavalituse kodumordadest loeme kokkuvõttes: üldiselt on osakonna juhataja otustamise õigusega võimeks osakonnas, kelle juhtnõuade järel töötama ja korraldusi ning otusi täitma peavad osakonnad.

komma ametnikkude ja tema kelle nõus-
olekuta ei ole osakonnas üksi selle
võimkonda kuuluv asi otsustatud saada.

Osakonna juhataja juhib maako-
mnavalituse vastava huu tugevust
ja alluvate ametnikkude ning asutuste töö
osakonna võimkonda kätivalt ühesan-
nete täitmisel maksvalt seaduste ning
määruste, vastavate koolikorra ja maako-
mna nõukogu ning maakomnavali-
tuse otsuste ja maakomnavalituse
asjaajamise kohta maksimaalsel
juhatus riigide kohaselt. Osakonna
juhatajal on õigus osakonnale allu-
vatelt ametnikkudest, eiteadlastelt ja
asutustelt nõuda elavveid, tugevus ka-
rassid, auvandeid ning tegemisala koha-
seid töid, kui ka nende tugevust reiteerida.

Maakomnavalituse osakonna juha-
taja ülevalnel ja juhatusel töota-
vad maakomna palgalised amet-
nikud ja eiteadlased ning muu per-
sonaal.

129?

See on arakonna juhataja tegemiste loomine vastavalt kodukorralest

§ 27.
§ 26. Maakonna valituse sekretär.

See on iirik, keda kellel on maakonna valituse olemasolev ja tegutsemise võimalused olematult (kodukord § 30: „maakonna valitusel on vähemalt kolm liiget ja sekretär“).

Sekretärile tema ühase elu ja puuluvaid aigustusi ja kohustusi võime tundma õppida lühikeses ühisele maakonna valitusele tegemise ja kui ka ühisele maakonna valitusele kodukorraledega. Nagu juba eelpoolt tähendasin et Eesti Ajutise Maapäeva poolt antud maakonna nõukoogu kodukord kom. kantseerib ainult sekretäri iiriku

i. Antuseist minis ankeetlehel, kus ka maak. val. kodukorralest. et Harju maak. val. kodukord 33 27-28 ; Viljandi maak. val. koduk. 3.11. ja teisi

maakonna valituse olemise ilmuti-
 gimata vajadust, kui ka tema
 riigi tähtsust, võrreldes teiste
 maakonna valituse liikmetega (kodu-
 sead § 391). Tutvundes omavalitsuse
 tegevusega maakondades jõuame
 järele: Maakonna valituse sekretäri
 ülesanded - ärgusens ja kohustused on
 (täiendavalt) maakonna valituse maa-
 konna erimehe ja osalt ning kaardelt
 maakonna nõukogu teoste täitmine,
 sekretariaadi tegevuse juhtimine maa-
 konna valituse kantselei töö juhtimise
 selle ühtlustamine - kus juures võtab
 vastu ja jätab alluvuse järgi asakon-
 dadele maakonna valitusele ja nõukogu-
 le adresseeritud kirjad, kirjutab maa-
 konna valituse koosolekute protokollid...

Kui on üldmäärusi ja üles-
 andeid sekretäri ülesandest. Nagu
 aga tähendasin on tema tegevus peamiselt
 seaduses määratud; pealegi on
 tema teatud määratud omapärane ametnik

meie maakommalalitusel, mille saadust
ei leia igas teises rügis, kui ühtse
leiamel teistes - vanemates riikides oma-
valituslikes korvalduses ametnikkude,
keda väikesime võnolka meie maakomma
valituse sekretäädiga. Tema tegevus
ala on jätud olenevaks vastava maa-
komma valituse kui ka maakomma
nõukogu - kodukonnas, liris eritüd - konna-
dustest.

B.

^{28.}
~~§ 9.~~ Maakomma valituse
osakonnade funktsioonid.
a/. lildiseid aluseid.

Maakomma valituse osakonnad, iga-
üks oma tegevuse püskommas saadaval
täide maakomma-nõukogu, maakomma-
valituse poolt tehtud elik hääres, kü-
detud otusi, korvaldusi, kavast;
täidavad valituse ja eriasutuste ring-
elanikkude seaduslikka nõudmisi
elk soovisi, nüpälja, kui sedel nende
võimepürid ja volitused teha lubavad.

valmistavad kavasi ja ettepanekuist maakonna valitusele ja viimase kaudu nõukogule - See on asakondade ülesanne mida loome maakonna valituse kodukordades.

Maakonna nõukogu kodukord 10 augustist 1914. näeks maakonna valituses - sehet asakondade ja nimelt: 1) üldine valitusline asakond, 2) majandus asakond, 3) Haigus asakond, 4) tervishoiu ja rehvimaar asakond, 5) Töö ja läbiräärimise asakond, 6) Töö hooldekam- de asakond, 7) Põllumajandus ja teiste asakond. Tegelik kowallus maakonna valituses lügab ümmelet asakondade kaudu, ühesaavad ka sekretariaat.

Seatan nimetatud asakondade juures vastavalt nende ülesannete nõukogule ja nende täitmise võimalusele.

Seatan asakondade juures mis on nimetatud maakonna nõukogu üldises kodukorras, keegi te- gelikult nad teiste nimetuste all erinevad.

6/ Üleüldisvalitusline = administratiiv osakond.

Lähemalt jätab üldine maakonna- nõukogu kodukorale kõigi olivate valituse osakondade tegevuspiirid määratleda, seega määratleda ka administratiiv osakonna tegevuspiiri.

Marinist osakonna tegevusalast loome ainult tähenduse, et süda on kuuluv üleüldine maakonna omavalituse korraldus, arustik jne. (§ 35-1). See on ainuke ja kõik.

Lähemat peame otsima ühise kute maakonna omavalituse kodukordadest ja ka vastavate osakondade tegevusaladest. Sel teel saadakse aut- meid kokkuvõttes võime üldida; admini- stratiiv osakonna võimkonda kuulub: valla ja aleriivalituste tegevuse juhtimine, järelvalve ja revideerimine. vallanõukogu ja aleriivolikogu seadusvastaste otsuste vastus administratiiv kohtu korras protesteerimine, valla ja

alevi valituste korraldamine, tulerah-
jude ja muude looduslike oimetus-
te vastu võitlemine; mobilisatsioonide
ja väetistustest kohustuste täitmise
korralduste järelvalve valdavalt ning
alustes; valdade posti olude korralda-
mine; valdade põude muutmise küri-
mus; kodakondsusse puutuvate asjade
korraldamine, sundmääruste täitmi-
se järelvalve jne. - lähemalt ürgik arja-
dena määratud ürgikute maakonna
valituste kodukordade vastavates pa-
ragrahvides.

Neid ülesandeid aruteldes märi-
kame kogu, et suurem osa administra-
tiiv osakonnale antud ülesannetest on
maksimate seaduste järgi keskvallituse
soovide täitmine, seaduse poolt mää-
ratud korras ja järjekorras. Maakon-
na omavalitus on siin keskvallituse
agent ja ta otsekohene ülesanne on
hoolitseta et saavutada täidetud
keskvallituse soovid, kui on seda

nt. mobilisatsioonil ja sõjaväe teenistus
kohustuste täitmise järelvalve valdaval
ja maakondades. Siinses osas on ma-
konna omavalitsus asutuse ülesannet-
siga ja kohustus kindlates raamides
ja need raamid on määratud kesk-
valitsuse poolt.

Teine suur osa mainit osa-
konna ülesannetest on täiesti sarnane
keskvalitsuse tööle (sageli lövi osa
osakonna tööst). Siin on maakonna
valitsuse osakond jällegi keskvalitsuse
agent, kuigi seda ainult teatud
suunas. Siia kuulub see osa kanta-
tava osakonna tööst, mis puudutab
väiksemate omavalitsus ühikute tegevuse
kontrolleerimist ja jälgimist, kui on
seda järelvalve ja kontroll alari ja
valla nõukogude tegevuse üle. Siia
kuulub nende ülesannete teostamine, mis
on maakonna omavalitsusele lubatud
11. oktoobri 1919a. - Seadusandliku dele-
gatsiooni Omavalitsuse ajutise järelval-
ve seadusega. ; 1. Ab. 78 - 1919. s. 149, 58;

samuti ka 30 III ja 24 VI 1974. seadusega.

Et maakonna omavalitsus administratiiv osakonna kaudu on keskvallituse - praegusel juhusel siseministriesimi agendiks, seda ütleb ajutine järelvalve seadus, kust loeme ... alevi ja valla omavalitsuste tegemise seaduslikkuse üle kuulab siseministri väimse üldas (31). järelvalvet teostatakse maakonna valituse kaudu (33). Kuna riikistil jääb alati aigus ka valla ja alevi omavalitsus arutustelt nõuda arjasse püütavaid dokumenta, nende ära kiija, selbust, samuti ka revideerida neid igal ajal (39).

Teisest küljest on maakonna omavalitsusel administratiiv osakonna kaudu praegu nimetatud ajutise järelvalve seadusega antud keskvallitustline võim temale alavus järjekorras asuvate valla ja alevi omavalitsuste suhtes. Rõhitatava osakonna kaudu kee-

lub maakonna valitusele õigus saada
 valla ja alevi nõukogult täiendava
 nende otsustest; õieti kuulub see vastava
 kohustusega alevi ja valla omavalitsus
 asutusele. Nende otsuste vastu võib
 maakonna valitus (resp. adm. osak.)
 administratiiv kohtu korras¹⁾ protesti
 tõsta. Siin kuulub maakonna
 valitusele õigus protesteerida otsust
 omal võimul seisva jama keemi
 vastava kohtu otsusele. See õigus kuul
 lub tiimali vastavalt järelvalve sead
 usele siis, kui on vastava alluva oma
 valitus nõukogu otsuses märgata sead
 use rikkumist ehk veel täpselt-sis,
 kui ta, s.o maak. valitus, leiab vastavas
 otsuses seaduse rikkumist. Kui võrd õi
 ge on iga ürik maakonna valituse
 (resp. adm. osak.) otsust, see selgub mui
 dugi aruult kohtu otsusest, seniks aga
 nagu tähendasin jääb maak. ja
 järelvalve asutuse otsus. Samasugune

õigus kuulub maakonna valitusele
 ka valla ja aleri tegevuse valituste
 suhtes. Siin on maakonna valitusel
 (rep. adm. osak.) ^{õigus} kohaliselt alluvusjäre-
 komas asuvalt omavalitus organilt
 nõuda vastavat tegutsemist seadusliku
 konna järele seadmisest¹ seda teatud
 määratud tähtpäeva jooksul ja seda
 juhul, kui maak. valituse arminis-
 tuse osakond väiksema järelvalve kuu-
 lura omavalitus organi tegevuses leiab
 seadusliku konna rikkumist. Siin
 kuulub järelvalve asutusele jälle õigus-
 vastava omavalituse (valla-, aleri) tegevust
 protesteerida ja otuse taide viimist
 seisma panna kuni kohtu vastava
 otuse ni². Kui aga maakonna valit-
 sus (adm. osakond) leiab tema järelval-
 vele kuuluva omavalitus organi tege-
 vuses vastavate tegelaste kehvategevus-
 list talitust, siis võib ta vastavat ametnikku

1) H. Rkh. priim seletus. adm. t. 23/291.

2) Ajutine järelvalve seadus § 5.

otetud ametist tagandada ja ase-
mele määrata uue ametnikku; kuigi
ainult ajutiselt. Siin juures olgu
tähelepidatud asjaolu, et vastavast
otruste seisma panekud ja ametnik-
kude tagandamised, kuigi ka aji-
-lised sünnivad kõik enne kohtu otust
ja järgenes vastav kohtu tegervus on
kohtu järelvalve asutuse tegervuse
seaduslikkuse üle otustamine, kui
järelvalvele kuuluva asutuse protes-
titud ^{otruste} seaduse pärasuse üle otusta-
mine. Järelvalve asutuse otus saab
igaks juhtumiseks enne kohtu otust
tehtud ja tema maksma jäämine ole-
neb vastavast kohtu otusest.

Maakonna valituse puhtoma
algatusel ja otustamisel jääb admiinis-
tratiiv osakonnas peaaegu milto mi-
dagi nimetamise väärt. Ma ei taha
siin kohal avamist avaldada nagu

1.64 Riigi kohtu seltsus ei valitsemitäin lahki la-
mist ja uue asemel nimetamise kehtis-
adm. t. 20/694 ja 24/841.

terminis maakonna valitus aladel, mis
 ei vääri nimetamist. Nimetamis väärt
 ei ole ülejäänud osa oma vähenuse
 pärast. Siin ei saa ka arvata
 nagu toimib administratiivis osakond
 vähe oma võimustele. Siin peab too-
 ritama ainult asjaolu, et keskvalituse
 ära kasutamise põhiseaduslik alust,
 millest paadub keskvalituse vahetamine
 määramine omavalitus asutustega, on
 siin jumes maakonna valituse (adm.
 osakond) töö ala nüüd täita
 suutnud et omavalituse initsiatiiv
 kaob. Omavalituse kohus ei ja üles-
 andes siin kohal on täita koostööga
 olevaid seadusi, määrusi, ettekirjatusi
 seal jumes hea tahtlusega lootes ole-
 vatest ettekirjutustest maakonna hää-
 raigu olemist.

1. Kui võrd vähemaakonna valituse adminis-
 tratiiv osakond oma algatus võimet kasutades
 vääb ja kui võrd on tema ülesandeks kättemaks
 näeme vastusest, maakonna valitusest haakon-
 dade Lühes poolt käesoleval riigis el korraldatus
 annab leht nr. 1^{le} II osa.

c. Majandus osakond.

Üldise kodukorra § 35 järgi kuuluvad süa elamine, maksud ja kohustused laenu varanduste valitsemine, sotsiaalsete ettevõtete juhtimine jne.

Samuti keegi elukäsitajate osakonnas on majandusosakonna tegutsedes võimalused - ärgustused ja kohustused - välja kujunenud ja kindlaks määratud ühisele maakonna valitusele kodukorradega.

Tema ühisesse kuulub maakonna valituse kassa, kapitalide ja varanduste valitsemine, maakonna valituse majapidamise eest hoolitsemine, maakonna valituse teelise ja teelise elamete korraldamine vastavalt osakondade poolt antud andmete põhjal, järelvalvus ja teised osakonnad elamine jüures.

i. Kõigi maakondade ei figureeri majandus osakonna nime. Et 1800 maak. seadmel üldosakond.

ja konaliseelt rahalisi asja-
rad ja areid peavad; maakonna
valituse osakondade, kui ka maa-
konnas olevate (maakonna valituse
juures) asutuste arendamise instru-
eerimine; maksude ja koormatuste
jaotus ja sisse nõudmine seaduste
määruste, korralduste ja nõukogu
otruste ning juhtnööride järel,
maakonna valituse are ja raamatute
pidamine; järelvalve valla ja alevi
valituste üle maksude sisse nõudmise
alal, maakonna heaks; rahaliste
operatsioonide toostamine, maa-
konna valitusele inventaari ja mater-
jali muutmise; maakonna valituse
majade ja liikumise abinõude üle
valitsemine, asutuste korrekse ar-
mine ja tein...

Esialgsel vaatlusel näib siin
maakonna valitust (vnp. majandus
osakond) vabamad ja seda isegi suund.
määrad, tegutsemis võimalused olema.

Käib nagu oleks siin kohal antud
omavalitsus asutusele täieline tegut-
semis vabadus maakonna heaks ja
seda omal ära vägemisel. Temale
kuulub maakonda puustevate majä-
pidamiste hoolitsemine, temale kuu-
lub järelvalve, et ühiskond maakon-
na valituse osakonnad toimides
elame püüdes. Maakonna va-
litusel nagu tavaliselt kokku seada
elamete oamascna, et kõik vajalikud
sõnoid rahuldatud saaksivad.

Nü pea aga, kui tutveme mees-
vate seadustega ja korraldustega
siin, siis näeme lähemalt mis maa-
konna valitusele - siin tema majan-
dus osakonnale - kui omavalitsus asu-
tusele üle jääb. Siin näeme et
saab igasugune vaba võimalus tali-
tada nii nagu tahaks ehk nagu
see olema peaks.

Maakonna omavalitsus asutus-
te elamine on üks neist õnnemaist

kohtarist praeguses maakonna
omavalituse korralduses ja mis rõ-
tab võimaluse tegutsemiseks amal
sõnul nii hästi majandusosakommal
kui ka igal teisel osakommal. Täp-
selt ainult tutvuneda meie maks-
vate seadustega millega kokku puutub
maakonna omavalitus asutuste elame,
tarnitab tutvuneda nende maksustamis-
seadustega, mida kasutada saab ma-
konna omavalitus, siis näeme, et meil
on tegemist tegevusalaga, kuigi
omavalitus tegevusalaga, mis ei
olene alati maakonna valituse (resp.
majandus osakonna) häädest vastava-
test piiridest.

Kui tutvuneme - valla ja ma-
konna omavalituse sisetulevete,
väljaminevete, elamete ja aruannete
seadusega, siis on selge millise oluse
on asetatud maak. val. majandus osa-
kond. Tutvunemis ka teiste maksustamis

seadustega, mis pruudutaval maako-
na omavalitluse tegevust jõuame lõpp-
tulemuseni = majandus osakond on
oma ülesannete tõttu asetatud ahi-
tusse seisukorda.

Ündas väga loomulik kui
ülalnimetatud seaduse §73 ütleb: "Igas
elanes ei või välgaminekute kogusum-
ma mitte sisetulekute kogusummast
suurem olla." Siidagi eba hoiatatakse
ei ütle ^{ka} sama seaduse §74, kust loeme:
"Iga elane peab üles võtama:
"Kõik sünduslikud välgaminekud (§69)
ja tagarava summa nõukoguile aru-
määramisel, mitu aga vähem kui pro-
tsent protenti valla ja maakonna hoi-
lusest sisetulekuteist".

Kõik oleks loomulik ja arusa-
dar, kui ainult ei pruuduks nende

1) Maakonna sünduslikust kulusist leia-
me ülalnimetatud seaduse §69 aru määramisel:
"Valla ja maakonna valituste sünduslikkudeks välj-
minekuteks on käike maksude kulude ja kohustuste
täitmine, mis maksude seaduste ja nõukoguile määruste
läbi valdadele ja maakondadele peale on pandud.

seaduste täitmise võimalus ja seeläbi
 üsnagu sagedasti

On väga ausa arvan et kulude summa ei või suurem olla tulude summast, sest vastasel korral oleks meil tegemist majapidamisega, kui see nähtus mitte ajutine ei ole, mis on määratud hävi-
 remisele, sest iga majapidamine peab
 varem ehk hiljem kokkuvõetama, kui
 tulud ei küüni kuludeini. Ei ole ka
 erilist rahustustõrget, kui loeme et osa
 maakonna väljaminekuid on kindlalt
 määratud; peavad järele korraldus
 majapidamises rakendamata teadete
 saama teatud tingimused, teatud
 väljaminekud peavad ka teatud saama.
 Mis aga iga korraldus majapi-
 damises sünni juures veel olema peab
 ja ka ongi, see on vastavate tulude
 allikad. See osa aga kipub ki-
 puma maakonnavalitsustel
 ja on ühtlasi põhjuseks, miks maa-
 konna rahvuse majandus osakonna

käed vabast ei saa olla. Vabad
sarnases mõttes ja sarnasel mõõn-
nagu nõuab seda vastava maako-
na hääkäik.

Elumetatud elanike seaduses-
loeme §1 maakonna omavalit-
suse sisetulekute allikaks on: 1) maksud
mis käesolevas ja teistes seadustes ette-
nähtud, 2) toetusrahad ja muud
sisetulekud valituse ja teiste oma-
valitus asutuste poolt, 3) protsendid
ja sisetulekud omavalitus asutuste
kapitalidest ja muudest varandustest
ning ettevõtetest, 4) mitmesugused jüh-
lused sisetulekuid.

Sama seaduse paragrahv
tunnustab seega, et maakonna oma-
valitus ei suuda kuluisid katta te-
male keeleivate tuludega. Parata-
matalt on tarvis olnud toetusi kes-
kvalitusest. Samuti on punkt 3 ja
4 all nimetatud tulud sarnased, mis
on keeleivad igale juriidilisele kui ka

füüsiliselt inikul. Jäätavad veel üle ai-
nelt tulud, mis kõneallalera seaduse
erimise paragrahvi, erimese punkti all
ette nähtud. Kõneallal olevas sa-
duses § 2-d. üles loetud tulude allikad
ei suuda omavalitsust rahuldada
tema kulude katmisel.¹ Samas
paragrahvis on väidatud teistest sa-
dustest, kuid ka need² ei suuda
rahuldada omavalitsust tarbiv sarnaste
vajad. Seale selle ei ole aia maako-
male määratud maksudest mitte künt-
la püsiva iseloomuga vaid sagedasti
jühustlise iseloomuga, kui on seda
elamete ja aumete seaduses (18/ig-1920)
ette nähtud tulud. Ja maakoorma

-
- 1) : nia kuuluvad: traktori maks, masin tööstus ja kau-
bandus ettevõtte, äritomistuste pealt, maks liikumis-
ali nõudele veteraanel, masinautole, mootorjalgtrakti
jalgtrakti ja mootorpaatide pealt, sevitajate
maks, maks laske riistade ja jahipidamis lu-
bade pealt, loeustus maks ja kaubalei maks.
2) : masin määrat - püüde määrat 1.
2. karus liikumata varanduste maksu kohta
maal Rb. 18/ig - 1920 - 78 - 1922 ja teisel parandus-
tel; tulumaksu seadus 65/4 - 1920 ja kaan ratta-
tas parandused ning täiendused.

valitusel tuleb majandus osakonna kehu
 kirekuda vastavalt seadust, milles
 nõutakse, et elanike tulude ja kulude
 summa peab tasakaalustatuna olema.

Tõsi, et need elanikud ka täsa-
 kaalustakse, kuid seda ühes kohas
 ja ühel aastal väiksema, teises ko-
 has ja teisel ^{aastal} kohal suurema toetu-
 sega keskratituse poolt. (nõuakse
 maakonna valituste ümberkujutest el-
 anikest.)

Elanike summa järele
 maakonna valitus - majandusosa-
 konna - vabalt talitada ei saa, vaid
 peab tegutsema, vastavalt elu niueta-
 tud elanike seadusele. elanike täp-
 selt määratud järele ja vastavas
 seaduses määratud korras.

Vabamalt tegutsemis võimalusi
 jääb aruvalt alal, mida aadressi
 ära teha maakonna kantsleis
 praktilisel arjajamisel.

d/ Hariduse osakond.

See on osakond millele kuulub maakonnas rahva hariduse juhtimine ja selleks korralduste tegemine sellekohaste seaduste ja määruste järel maakonna kooli korraldus, koolide ülalpidamine, koolimajade ehitamine ehk nende ehitamiseks abiandmine, koolide õppejõude registreerimine, kooliõpetajate palga määramine, järelvalve, et omavalitsus asutused koolide majanduslike külgelt vastavalt sel määratl korraldaksid, õpeaastade muutmine, õpetöö järelvalvus, haridustöö juhtimine väljaspool kooli, koolide ja muude haridus asutuste võrgu loomine, ettepanekute tegemine uute koolide ning haridus asutuste avamiseks, olemas olevate uuendamise, või lõpetamise ja muude hariduslike tegevuste kohta maakonnas ja ka teeni ülesandeks vastavalt maakonna rahituse korrekordadele.

131
Kui võrdleme haigusosakonna üles-
andeid elukäitluse maakondade
ülesannetega, siis näeme siin teatud
lahkumisi. Elumisel osakonnas
s.o. administratiiv osakond ja majan-
dusosakond on oma ülesannetega
tegevad rohkem vastavate kantseleide
kaudu, asjaajamine on rohkem
paberi abil - eesti administratiiv osa-
konnas ja nende tegutsenute tagajai-
pid ei ole enamusele maakonnas ela-
nikkudest mitte silma tulla. Koguni-
teistmugane on aga praegu käsitava,
s.o. haigus osakonna tegevus-alas.
Tema töö on võrreld oma resultatiiv-
dega rahva sekka, tema töö on
nähtavas-läbikäimises maakonnas
elanikkudega. Tema töö kuulub aga
vastavalt ka just selle osa riikliku
elu korraldamisele maakonnas, millest
reejone ja mis ongi riigi kandevam
tõeliseks jänd. Tema suur ja peaa-
ülesanne on olude hoolitset haigus-

töö korraldamisest maakonna järele
asuvates koolides. Näeme ka haidusosa-
konna funktsioonide üles lugemisel kui
ka haiduselu korraldamisest ühiskond-
likus, et nimetatud osakonna
tegevuses, kõik tema võimed on pühen-
datud kooli elu korraldamisele kõige-
ga süm ühenduses olevate nähtustega.
ja kui näeme haidusosakonda tegutses-
mas ka väljaspool koolide piiride, siis
on see ometi praegusel korral mini-
maalne osa vastava osakonna tööst.

Süü kohal olgu aga ka ko-
he tähendatud, et see osa haidusosakonna
tööst, mis pöördub koolidega on pea-
täpselt ära määratud seadusandlisel
teel ja rahvuse jällegi samasena,
mis tuleb meelde anda ja korraldust
mil mingi asi ürgis ei või meelde
sündida kui just mitte keskvalituse
käsul siis ometi keskvalituse lubat-
misel ja teadmisel.

Oma valitusele on süm kohal, kuigi

tähta vastutus ühes ühesaame, süsiki
 initsiatiivi võimalusi on jätetud vähem
 kui seda omavalitsusele usaldada
 võiks ja usaldama peaks. Ent
 seda haigusasakonna tööse, mis
 puutub keskkoolisse? Maakon-
 na valitsusel (vnp. haigusasakonnal)
 on võimalusi antud koolide are-
 tamiseks, kuid eelajalidest konna-
 disters on temal võimalusi mitte
 palju. Ta tegevus on kohustuslik
 ja ette määratud suurel osal. Vaba-
 maid võimalused jätakse temale kes-
 kooli poolelt koolide majanduslike
 külgelt koolitamisest, kui see ühes-
 andis, mis seotud majanduslike ku-
 ludega, kui võrd sünnikohal enle
 ei keegi oma ei taristused ja ras-
 kused.

Vabamaid ja suuremaid tegevusi
 võimalusi on jätetud haigusasakonnale
 maakonna haigusloos väljaspool kooli.

1) H. keskkooli seadus. RT.

RT.

; kooli nõuandekomitee seadus RT.

; algkooli seadus

;

ja peab rakendamata toonitama, et
seda haigus töödon teha. Nii näi-
me maakonnas haigusasakonda-
sid korvaldamas haiguslini
kursuseid toetamas haiguslini or-
ganisatsioon, asutamas avalik-
ke raamatukogusid, asutamas
rahva üliõppel jne. muud haigus-
liku puusturaid korvaldusi tegemas.

See on tegevusala, kus maa-
konna omavalitsuselt vajatakse
asust ja oma algatust maakon-
na hädakäiguse. Kuid käesole-
val ajal, mil maakonnas veel
jõuetud majanduslikest külgest
ja ei suuda täiel määral koolide
puusturaid vajadusi rahuldada
süs ei saada kasutada ka hün-
mitte oma initsiatiivi laidl mää-
ral. Tähes ehk tahamata
tundes enalgelt veel leppida ja
rahuldust tunda neist ülesannetest,
mis haigus asakonnale kohustatavad
ja määratud maksate vastavate seadustega.

e). teisi osakondasid maakonna
valitustes:

Peatudes nende kolme
maakonna valituste osakondade juu-
res peaksin küll tähele panna,
et neisse kuulub maakonna oma-
valituste suurem - laialdasem te-
gevusala ja seda maakonna
omavalituste kohustustena - ülesan-
netena, kes valituselt määratud
raamides.

Üle jää nud osakonnad
oma funktsioonidega on jää nud
vähem tahaplaani ke ja seega ei
mitte põhjusel, nagu üle jää nud
osakondade töö vähem tähtis oleks
maakonna omavalituse funktsi-
onides vaid, et seda ei ole suude-
tud veel arendada tasapinnani,
mille ni ta jõudma peaks.

Ei taha salata milline suur
ülesanne on teistkord osakonnal

maakonna omavalitsuse töös ei ole
seda üldse ka põllumajandus
ei ka teiste asakondade kohta, süs-
kei ei ole siin jõutud nõnda palji
kui tahakse kolmes elpool käsi-
tatud asakonnas, ja kuigi enamu-
ses kindlaks määrata ei ole.

Maakonna tervishoiu asakon-
na tegevusest loeme et tunda väim-
konda kuulub: ühiskondlike ja
kooli tervishoiu, kui ka ühise rahva
tervishoiu eest hoolitsemine ja sellise
loodud korralduse jätkamine ning
järelvalve; maakonnas tegutses-
tustele, hambaarstidele, ämmaema-
date ning haigustajaõrude registreeri-
mine ja nende tegevuse järelvalvi-
ne; külgehaiguste haiguste vastu-
võtlemine ja alirõude eestimine nende
aiahoidmisest jne jne.

1. Nt. Hainu maakonna valitsuse kodukord
§ 10, samuti ka teistes maakondades kodu-
kordade vastavad paragrahv. Nt ka Ri. 6-1918.
juhatuskei linnade ja maakonna valitsuste tervis-
hoiu küsimuste korraldamisest. 10. terv. Ri. nr. 10.

Kui palju maakonna tehis hoie
osakond ja ka teise teise vastava
osakonna juure kuuluvad isikud
sün ära teha on suetnud seda
nähme ühiskute maakonna vah-
tuste tegerus auuametest: ja
neil kerkewõttes ei saa salata seda
töö hulka mis tehtud on.

Samuti nähme vastavale
tööd teistes üle jäänuud osakon-
dades. ja kui sün täas taxistu-
si on olueed sün ainet nimetata
suurem taxistus mapandusline rõn-
kus. Taxisteb jällegi vaadata
maakonna auuandid ja nähme
millised kulud töödale erile vasta-
rad tegutsemised.

Sünol kohal on omavalitsus
asutusel (s. tehis hoie-, töö-koolekand-
te osakond) tegutsemises sjaruse-
poolt lõpmatuil võimalusel oma
algatusel, kuigi on ka ettemääratuil
tegutsemisi seadusauulisel tul ja kerk-
1) kasutada minul auuandis liin-, Hagin-, liigandil m.k.

valitus arutuste ettekirjutustega.

Süün on autud omavalitus arutusele ainult näpsu näiteid, misgi ühisaime, ja kui võrd omavalitus - vastav osakond - süün suudab, oleme tema leolisusest, kui võrd bakistusi ei ole tehtud majanduslike raaskustega.

Kui loeme hoolikandele osakonna ühisaimes teemale kuuluvaks: vastab ja töövõimele olukorra parandamine, selleks näe ja kaasaabi andmine, töö-kaite ja hoolikandele alal avaldavate väärnakkuste korvaldamise eest hoolitsemine; laste ning vanade koduse ellukutsu eest hoolitsemine ja palja-palja + sarnaseis asja mida hää melega nähtakse maakonnas, kui ka kogu riigis, kus näeme, et omavalitus arutuste initsiatiivile on tinn kohal süski võimalusi jätud oma parimal tundmisel ja paremal võimalisel tegutsemisel

rogu maakonna hääks.

Kui keskoim oma võime rohkemal määral kasutab, see on maakonna rahituse ülesannete määramisel, mis kuuluvad põllumajanduse osakonna kompetentsi. Täsi, et siin omavalitsusele puutub võimatusi maakonna häälekäigu suhtes. Omavalitsusel on võimatus ellu viia põllumajanduslik kool, on võimatus kontrollida maakonna põllupidajate kulusi, on võimatus palgata ametise maakonna rahituse juure vastavaid kõrgema haridusega spetsialiste, aidata igasugusi katsejaamaseid jne. jne. Kui aga maakonna omavalitsusele suurem võimatus kuuluma peaks oma talituse arendamisel, see on osa mis puudutab maakorraldust. Olevad seadused siin kohal näevad riigi võime teostamiseks ainult võimatusi,

kui kõik siinist keiser valituse asu-
tuste ehk ametnikele otsekohele
soovl.

f.) Maakonna valituse sekre-
tariaat.

Secretariaat, kui iseseisev
osakond maakonna valitus üll
maakonna nõukogu kodukon-
jängi ei funktsioneeris. Mis pärast
nõukogu kodukon- sekretari-
aadi nimetus juurdub. Sisse tema
tegevusraamides leia me - plane
otima - üksikute maakonna
(nõukogu) valituste kodukordade

-
- 1) H. käsitatud osakondade tegevust
puudutavaid Riigi Peatajaid. - Riigi
Peataja üldine siht. Konkursarvud
O. J. 1925 m. kui seda m. 6-1918; 130/1924;
83/84 - 1925; 157/192 - 1920; 1922 - 133; jne.
- loomakaitseadused, maareformi teosta-
mise seadused, maakonnavalitsuste ja planeer-
imis komisjonide moodustamine ja koosseis
neude ülesanded ja teisi ...
- 2) funktsioonid määratud maak. val. kodukordades.

161.
vastavast parasagruhidest. Kuigi
puuduvad ühised seadusandlikel
tel antud loo pürid ja ülesanded,
süski on sünses korralduses meie
maakonna valitused enam vähem
ühiseid radasid astunud.

Secretariaadi tegevusesse kuulub
olevate maakonna valituste kodu-
kordade järgi: Maakonna valituse
otuste täide saatmine; maa-
konna valituse üldasjade ajamine,
arhivi hoidmine ja korraldamine,
statistika teadete kogumine ja kor-
valdamine, üle üldine kaubade
jaktimine, juriidiline abiand-
mine, sisse tulevate ja väljaminevate
kirjade registreerimine jne.
Juhatus kuulub sekretäärile.

1) Olevate ülesanded - vastavalt võue-
maakonna valituses manava korale
sama vähemate muudatuste ja lisand-
ustega loeme 121 lüsti maakondade
kohta nt. Lõuna maak. val. kodumaa § 6.
hõlpsasti § 30. III. ja teisi...

4.

§ 29.

Kontroll maakonna omavalit-
sus asutuste tegevuse üle; maa-
konna omavalituse vastutavus.

Kui 30 III igifa. seadusega ellu-
rutsutakse maakonna omavalitus
ja tema õigus-koostiste päride mää-
ramisel teonitakse, et temale kuulub
üldine kohapealne omavalitus, ühine-
administratiivne valitus ja ajutiste koha-
pealsete maksude määramine maa-
konna päres, mis on sama seaduse
sama paragrahviaga (III jagu punkt 9.)
juba kogu tähenlatud, et see õigus
kuulub maakonna omavalitusele neis
pärilides, mis määratud kubermangu
komissari poolt kätikäs kuberman-
gu nõukoguga. See nimetatud lisand
mis ühel elu-lisel kujul erineb kõrgis
groopa kontinentaal riikides, annab ko-
guni üldmõõdu värv, rogu sellele
omavalitus korvatusel; Omavalit=

musel on õigus vahetamiseks kuiv
 seda keskvalituse poolest määratud
 ametnike poolest lubatud piirides.
 Nust piiridest ei räägi sama seadus
 midagi, kuna 22 juuni seadus (§11)
 sellevastand tähendab, et maakon-
 na omavalitsused oma kompetentsuses
 piirides toimivad iseseisvalt. Kui
 palju sünn keskvalituse ametnik
 oma võime oleks kasutanud ja mil-
 liseks oleks kujunenud vahetord kes-
 ja omavalituse vahel on teadmata
 ja edasi selle korvalduse põhimõtte
 juures sünn peatuda ei tawitse.

Tähtis on vaid ainult põhimõte:
 maakonna omavalitus on korvalda-
 tud tsentralistilise põhimõtte juures.

Eesti vabariigi esimesed korval-
 dused on sünnkohal õamasugused
 tsentralistilise põhitõuiga. Kui vaa-
 tame lähemalt seadust, millega mää-
 ratakse valituse kui keskvõime esitajana
 igane maakonda iseenesel komissariid,
 1. H. R. m. 10-1919.

mis näeme et eelisi lahkuminekuid ei ole.
Nimetatud riikide määrab: §1; Igane
 Eesti maakonda määrab Eestimaa Valitsus
 siseministri ettepanekul riikvalituse
 väime esitajana oma määratse komis-
 sari; §§ 2 ja 3. Komisari ülesandeks
 on selle järel vahata, et vabariigi
 maksvad riiklused ja valituse määrused
 ning riikvalitusele käigi ametiasutuste ning
 ametnikkude poolt täpselt riiklist täit-
 mist liaksid, ning et ametnikkude amet-
 asutuste ja ametnikkude all tuleb mõista
 kõiki vabariigi valituse ja riikvalituse oma-
 valituse asutusi liimades, maakonda-
 des ja valdades ning alarites ja nende
 asutuste alla elu juure kuuluvaid
 ametnikke § 3. tegemise kindlalt riik-
 luse peirides avaldus.

Sät näeme, et selle riikvalituse
 väime esitajal on oma tegevus-
 küllaldane laia tegevuspiiriga. Tema
 (komissari) vahab riikvalituse asutuse
 tegevuse järgi, tema vahab kuulub.

ka iga kohapealse ametniku maakonna
 omavalitsuses. Oma ülesannete - ärgust -
 kohustuste teostamisel on komisariil äi-
 gus ette võtta mainit ametustes ja riiku-
 te juures residentimisi, ta võib nõu-
 da sektori ja osakondide, ta võib aga
 ka maakonna omavalitsuse tehtut
 otust seisma panna ja tema täide-
 vätmist takistada; ta võib alata
 omavalitsus ametniku tegevuses uurii-
 mist, seda ametnikku kohtulikele
 vastutusele võtta, võib aga ka distripli-
 naar karistust määrata ja ka oma
 valitus ametnikku tagandada (omavalit-
 susestatud ametnikku võib tagandada,
 valitud ametnikku eritab tagandamises
 siseministeeriumile §4). Omavalitsus
 asutus on summitud seega arvestama
 kehtvalitsusega ja selle eritajaga, kes
 kes allus on siseministeeriumile.

Sün väime milline teatavast-
 lise põhimõte on maakonna pandud
 maakonna omavalitsuse tegevuse kont-

roleerimises nū hästi vene Ajutise valit-
 suse omavalitsus korraldusega, keei ka
 Eesti Ajutise Valituse sama vastava korra-
 lduaga, mis on erimesel kehted sünnel
 tööpöölul ja suga ka vast selotataval
 oma äärmase värviga.

Olevate praegu nimetatute
 seaduste jünnes peatumine oleks mõ-
 tetu ja üheks, keei teame, et nimetatud
 seadused on oma maksuse kaotanud
 ja nende aset täidab tänapäevani
 Omavalitsuse ajutine järelvalvuse seadus,¹⁾ keei
 aga mitte hilisema praegu maksu-
 seadusega ei oleks tunnustatud eelmiste
 seaduste põhitõnu.

Kei vaataime lähemalt praegu
 maksuaf omavalitsuse ajutist järelvalve
 seadust, mis näeme: oluliselt ei ole midagi
 muutunud, keigi ajad muutunud
 on ja seda lügaigi palju. Ühe seaduse
 asemele on astunud teine, ühe korralduse
 eistava võime asemele on asetatud teine.

¹⁾ Keeluseanlikus delegatsioon 18. 1919 oma-
 valitsuse ajutine järelvalve keelus Rt. 78-1919.

Päheendasin et käesoleva kokkemuise seadusega kaotavate oma maksuuse, kõik senised vastavad seadused - määrused, kaotatakse ära senised maakonna omavalitsuse juures asuvad, reservaliitust eritavad riikovalitsused komisariid, ja järelvalve maakonna omavalitsuse tegevuse seaduslikkuse üle kuulub rieministriunile.² ja samuti kui oli eelnevatel komisariid õigus nõuda maakonna omavalitsusametist igal ajal seletusi ja asjasse puutuvaid dokumente, sama võib praegu rieministriun. Pärast on õigus igal ajal reviderida omavalitsuse arutuste arjaajamist. Peab ta seda hoolikult ehk oma eritajate kaudu.³

Kõik on ühlmäärused omavalitsus

- 1. R. 78-1919 lii 19 seadus § 10: kõik seni maksuval omavalitsus ametuste tegevuse järelvalve määrused, mis selle seaduse vastu käivad kaotavad oma maksuuse.
- 2. Samas § 1: järelvalve linna, maakonna valla ja alevi omavalitsuse tegevuse seaduslikkuse üle kuulub rieministri ülemkoht.
- 3. Samas § 3: järelvalvet linna ja maakonna omavalitsuste tegevuse üle seaduslikkuse teostab rieminister hoolikult ehk oma eritajate kaudu"

tegevuse järelvalves narkvalituse poolt. Järelvalve võimaldamisest saadavad maakonna nõukogud oma protokollide ära kirjutades siseministeeriumile (seda määratud tähtaja - 7 päeva jooksul), kellele jääb võimalus ja õigus maakonna omavalitsus asutuste otuste peale administratiivs kohtu korras protesteerida. Senises aga kehtinud suudab teha vastava otsuse jääb siseministril võimalus vastava protesteeritud otsuse täideviimist seisma panema (järelvalve seadus §4)!! Sama võime üldda siseministeeriumi järelvalvest maakonna valituse tegevuse kohta. Sisemi-

- 1.) H. ka eelpool räägitud ümiskui riike.
- 2.) Järelvalve seadus §5: Lääb siseministeeriumi reideerimisel elu muul teel saadud andmete põhjal linn ja maakonnavalituse tegevuses seaduse rikkumist millel kehtes tõdemärgid püüdnud 'sis' annab teada vastavalt omavalitsus'asutusele karta ja määrab tähtaja seadustiku korda maksma panemiseks. Kui määratud tähtaja jooksul seaduse rikkumiste kõrvaldamisest ei ole teatatud on siseministril õigus pöörduda kahe (või teine elu)

169.

nistul jääb järelvalve seaduse § 6
ette nähtud juhuseid õigus ametist
lagandada omavalitsus ametnikke
ja sinna asemele uusi ametnikke
nimetada vaalamata kas vastas
omavalitsus ametnik on omavalitsus
asutuse poolt nimetatav ehk valitav.

Samuti antakse siseministeeriumis
valdkonda ka muud maakonna
omavalitsusse puutuvad - varem ko-
missarile kuuluvad - funktsioonid.

Kontrolli teostab siseministeerium
ka omavalitsus organide loo-
misel. Siin on aga reservolitsust
eritava ministriumi väim koguni teist-
sugusem, kui näeme seda maakonna

nädala kestel, pärast nimetatud tähtsaj
lõppu ollerkohtase protestiga administratsioonis
kohtuse ja süüsmäe poornu protesteeritud
tegevust keemi kohtu otsuse.

Sama § 6: "Lisab siseministeerium järel-
valve korras... maakonna valituse tegevuses
kuuies tennismäise teatab ta sellest kohali-
sele prokuröörile suudlast kohtuoluk vastutusele
potmiseks."

1. H. Maakonna hankojn valimis seadus sept. 1920
Rb. 147/148. - 1920.

140.

omavalituse organide teguvuse kont-
roleerimises.

Vastavalt nõukogu valimis ka-
dule¹ kuulub ministritele maakon-
na nõukogu valimise kontroleerimise
ja protesteerimine. Siseministeeriumi
õigused on aga nendes juhused rohk-
em piiratud. Peuale jääb ar-
nult õigus protesteerida vastavas ad-
ministratiivse kohtus ja see on juba
kõik, mis võib ta nend².

Samasugune võimalus, s.o.
erineda vastava kaebusega vastavas
administratiivse kohtus - kuulub aga
ka igale vastava omavalitus nõukogu
valimisest osavõtnis õiguslikele kodu-
riikide kui ta valimistel näeb mitte
seaduslike tegutsenist. Lõpp otuse
mõlemil juhustel teeb aga vastav
administratiivse kohtus ja alles vasta-
valt sellele tunnustatakse valimised

1) H. R. V. 147/148. = H. H. Valimis seadus.

2) H. Maakonna nõukogu valimis seadus 140.

171

äigeks täiel määral, tulestakse asu-
liselt ehk täiel määral ja ainult vas-
tavalt sama kohtuotusele tulevat vali-
mised kas täiel määral uuesti kor-
rigeerida ehk astuvad tulestatud in-
kute asemele uued viired vastavatest
nimekirjadest. Nõuete millised järele
on tühikohal süüsi pandud keskuvalitsus
rõimule ehk tema eritajale

Oma valijaskonna es maa-
konna omavalitsuse organid vastuta-
vuses ei ole. On tema-ko organid, -
kond valitud, kus kestab tema kee-
tuse uute valimisteni, mis korraldavad
seaduses kindlaks määratud aja jooks-
ul. 20. kehtelaval juhul iga kolme
aasta tagant. Enne nimetatud tähta-
möödu mist nõuda omavalitsus organi
tagasi astumist valijaskond ei saa,
sammuti kui puudub võimalus sunni-
da omavalitsus organe teatud sibilis
tegutsenud ehk mitte tegutsenud.

Maakonna omavalitsus organid võib
ainult administratiivse kohta raudse vastutus-
se kohta teinud tegevuse pärast ja
seda ainult siis, kelle õigused ehk va-
randuslikud huvid on seadusevastaselt
puudutatud. Samane õigus kuulub iga
sektile, ühistegelisele, kui ka omavalit-
sus asutusele.

Maakonna omavalitsuse tegevuse
protesteerimise õigus kuulub sama ma-
duse (administratiivse kohta korra seadus)
§ 3 järgi neile kellel seaduse järel
üksandeks on tehtud omavalitsuse
ja teiste riigiasutuste seaduslikkuse
järelvalvata.

Lõduselt võib protestida ja
kaebada administratiivse arjuse - maa-
konna nõukogu poolt tehtud otsuste

1. Administratiivse kohta korra Rt. m 10-1919.
2. § 3 samas seaduses: "õigus protestida on
valitsuse komisariidel ja teistel ametnikudel,
kellel seaduse järel üksandeks on tehtud oma-
valitsuse ja teiste riigiasutuste seaduslikkuse
järelvalvus. Õigus kaebada on kõigil inimestel,
sektidel, ühistegelistel ja omavalitsus asutustel
(väh- ja suurel määral)

korvalduste ja määruste vastu kui need
maksvale seadustega ehk seadusjärgis-
te kohuslike määrustega kokku
ei käi. Samuti võib protesteerida
ja kaebada maakonna valituse
nende asakondade, kui ka valituse
enimeste ja ürikute liikmete tege-
vuse, korvalduste ja määruste vastu
sarnasti aga ka nende tegevustele ole-
ku vastu, kui selles avaldub maks-
vale seaduste ehk seadusjärgiste kohus-
tuslike määruste ühekordne nende poolt
ette riigutatud kohuste täitmata jätmise
jätmise ehk põhjendamata viivitus.

Vastava protesti ehk kaebuse rahul-
dab-otustab ainult vastav administra-
tiiv kohus, kellel on õigus "protesti
ehk kaebust ilma tagajärjela jätta,
4 protesteeritud ehk kaebatud maakonna

kui nende ärgused ehk varanduslised huvid
administratiivis ärgus seadusvastaselt on põhjeta-
tatud."

1. Administratiiv kohtu kord - 52 -

omavalitsus organid ehk nende liikmete
 korraldusi, määrusi, otsusi ehk tegevust
 kas täielikult ehk osalt lihtjaks tunnista-
 tada, tunnide korraldus ka ettekirjutades
 lihtjaks tunnistatud akti asemel uus
 korraldus määrus ehk otsus välja anda
 ehk uus tegevus ette võtta antud juhul-
 laste järel. ³⁾ Ettekirjutada maakonna
 omavalitsus organile ehk liikmetele kas-
 tatud tegevus ette võtta ja täita, kui
 see temale seaduse ehk valitsus väime
 kohustava määruse läbi seaduslik ehk
 kui seda paratamata talis on seadus-
 lise korda ja kaebaja ärgust järele
 seadmisest, samuti ka teatud tegevust
 hoiduda ehk loobuda, ja lõpuks ⁴⁾ et
 administratiiv kohtul ärgust vastavalt
 omavalitsus ametnikele ette nähtud seadus-
 lises korras ametist tagandada.

Seega maakonna omavalitsus organ-
 ametnik - vastutavusest riikvalitsuse ees-
 otsekoheselt, kui ka administratiiv kohtu kor-
 ras, viimasel juhul on vastutavus ka mainit

5.

§ 30. Kõrgevõtte ulmisest.

Hertes lihvab järele selle, mis
 üteldud eelpool, näime konstantinide
 ja maakoondade omavalitus õigust
 saab oma alguse kuugi vürsti
 keel 1914a revolutsiooni järelsema
 ning tunnustatuna bene ajalise vah-
 tuse poolt.

Vare matel aegadel, kui seda
 Rootsi valituse ajal õigimaal oma-
 valitus maakoondades puudub,
 näime küll ka sellel ajal koha-
 pealist valitamis korraldust, mitte
 aga veel omavalitust maakoondades.

Si leia meie ka maakoondade
 omavalitust bene väimekandjate
 valituse ajalt, ning seda keemi
 üldnimetatud bene revolutsiooni,
 10. keelel 1914a. Keemi selle
 ajani näime, et on aemas küll

maakond omas-tennitoorimis mis
vastab ka praegusele maakonnale, kuid
see jaotus on ettevärtet riigi valitsemis
otstarrel ja nimelt keskkohalt kesk-
väimeks saanud. Maakond toelleaeg-
ne on administratiivne jaotus ja mitte
omavalitsusline üksus, vastavate oma-
valitsus orgaanitega.

Maakonna omavalitsuse orgaa-
nide elluviimise, samuti ka nende
tegutsemise võimalusi arvestab kuu aja-
line valitus oma 30 III ja 12 II lühia-
määrasiga.

Täheleandain varem, et
meil maakonna omavalitsuse töötamine
on võimaldatud üldvolituse alusel,
kui näeme seda Euroopa kontinentaal-
seisole peres. Kui täheleandain mil-
line võib jaatus olla omavalitsusil-
saguste üldvolituste tegutsemise
alusel ja samuti täheleandain, kui-
võrd annab meil põhiseadus kesk-
valitsusele võimalusi, oma väime

177.
kasutada, siis peame küll ka
rahjaks teemistama et meie maa-
konna^{oma} valitus õigustatud sünn
kaugeltki mitte kuldsele asendisse.

Täheleandasin Inglismaast väikeses
et püstitakse silmas joidaada, et ei
saaks kohapealse omavalituse arutuse
tegevus väime hävitatud, samuti ka
mitte halvatus nende algatus väime
kui ka hui kohalistesse arjadesse,
siis tehes sünn kohal kokkuvõtet meie
maakonna omavalituse korraldu-
sust ja tegevusest peame konstante-
rima kirba fakti, et meil seda
põhimõtet silmas ei ole peetud.

Kui vaatame maakonna
valitust, nende ühiskute asakondade
tegevust siis suurem aia neist
algsametest on ette näha rasked ja
kohustuslohud. Oma initsiatiivile
on võimalusi jäetud vähe. Kuid,
kui on ka initsiatiivile võimalusi,
kui on ka tegevuse vabadusi, siis

on majandusline külg see, mis
tarkistab maakonna omavalitust
sema tegevus. 15.

Üks on loetud kohustuslike
üksandeid, määratud on, et elas-
red omavalitust asistunt peavad ol-
ma tasakaalus. Kõike seda
muidugi tehakse kuid kuidas, see
on kangelteki inasi. Kõik et
maakonna omavalitused oma el-
aved tasakaalustavad loetusega
keskvalitusest.

Olevad maakonna oma-
valituse puustuvad seadused ei
rakuksa maakonna omavalitustli-
si asistusi, ei võimalda aga ka
nende vajalikku tegevust. Omava-
lituse tegevus on liig olenev kesk-
valitusest. Need seadused, mää-
rused ja korraldused, mis määrat-
vad maakonna omavalituse
kompetentsuse eest maakonna
omavalitust organite vahelise kesk-

179.
valitusega, tulevad niisugustena
et keskvalitus nagu ei usalda oma-
valitust ja tekitab riigiväime tes-
tamist kohtadel ikka enam ja
enam keskvalituse asutuste ja amet-
kannude kätt. Samuti vähi-
tarise omavalituse ärgusi valitsemise
ja maksude alal.¹⁾

Maakorates omavalitus seadus-
tes tõendub taristavana maksu sea-
duse samuti ka omavalitusseaduse
põhiolemine. Kuni omavalituse sea-
duse ilmnemiseni on maakonna oma-
valitused asetatud kindlusele seisu-
korda ja sellega ka nende arengine
taristatud. Suurema põhiolemine
aueab ennast tunda aga maksu-
seadus. Keskvalitus ja Riigikogu ei ole
maksuseadusi omavalituse asutuste
hädaliste nõuete kohaselt korralda-
nud. Maakorates seadustega lubatud
sine tulevad ei väimalda nende keeli-

1) Kõik maakonna valitustelt vastusena minu küsimustele

de katmist, mis maakonna oma-
valituse peale pandud seadusega
ja keskvalituse määrustega. Kulusi
on senini võidud tasakaalu võre
arvult valitluselt saadud toetussumma-
de, laenude, ja mõnesuguste täiend-
vate lisamaksudega. Põetus summa-
de, aktsiade ja ajutiste lisamaks-
ude süsteem ja selle tagajärjel ku-
junenud olukord ei ole normaalne
ja halvab omavalituste tegevust
ja algatust, hävitab omavalituse
vastutavus tunnet, ei võimalda iseseisva
omavalituse majandus poliitika
ajamist, sunnib omavalitust kõiki
oma lootusi keskvalituse peale panema
ja seega olla olenev keskvalitusest.
Maakonna omavalituse alust
loovad igi a. määrused on vaba-
rügi algusest keemi käesoleva ajani
rõhmelised muudetud, keisera
valimis seaduse, teeni seaduse, maksu-

1. kamas võis maak. valitluselt.

seaduse järele, nõnda et temast
ainult osa on muutmatuselt järele
jäänud. Ja seepärast tundub 1917 a.
seadus väga puudulikuks, ta ei
sugista endast mingisuguseid norme,
vaid sisaldab üldsemas ulatuses maa-
konna omavalitsuste peale teatavate
kohustuste ja ülesannete ülevõtmise
määrusi; maakonna omavalitsuse
võimkonda ja kompetentust mää-
ravad normid peamiselt kehten-
dud olema ühisene ühloomavalitsus-
te seaduse; praegusel korral an-
neer normid laiali pillatud mitme-
sugustele meedetel ja ümberkirjus-
tatud seadustele ja selle järele
muutub nende käsitamine raskeks
ja sagedasti väga raskesti.

Ja tõesti kui võrdleme meie
maakonna omavalitsuse korraldust
olevate omavalitsus korraldustega, siis
näeme, et kehteme ühemendide ühikute

1). Täna Lääne maakonna valitsuselt.

perusse, kus omavalitsus suurema
osa oma ülesannetest korraldab
keskvalituse täpsetel juhtnööritel.

Nüüd keskvalitus on pöördunud
kohapealset omavalitust võimalikult
määral oma käes hoida, õigem
ütlada oleks, temale on see duties
dusaandisel teel. Kui usume, et oma-
valitus on riigi valitsemis vorm, siis
peaksime järele otsusele, et ta
on üks paremaid valitsemis vorme,
mitte aga alinõu keskvalituse seone
täitmiseks.

Nüüd-ajutine järelvalve seadus¹
jätab mulje nagu oleks omavalit²
asutust ikka ja alati tegemist
keskvalituse asutustega, kui ülem
asutustega. Ja seda on meil tegelikult
olnud kuni 1922. aastani, mil
Rügi kohus seletab, et "meil ajutine
järelvalve seadus tunneb ainult
järelvalve asutusi, mitte aga ülem

1. Бюджетный кодекс РСФСР 1922 г. ст. 48; 2. Р. - ф. - 1919.

asutusi. Järelvalve asutusele on antud õigus omavalituste tegevuse seaduse lükse järel valvata, nute aga võimuga sundida oma talitust tasta-
ma. Järelvalve asutustel puudub kaits-
tamis õigus distriplinaar korras. ^{n.}

Kui lühikesime P. A. liisuskeite
omavalitus korraldusega, siis nägime
et seaks omavalitus korraldusis-
omavalitus õigust ja kohustustes keu-
lub temale tema ülesannete erimeses-
reast koolide valitsemine ja korralda-
mine. ³ Kuidas liame aga need siin
kohal? Täpselt on määratud
alg. ³ ja keskkoolide ⁴ seadusega määratud
koolide korraldus. Selle vastu endast
ei oleks midagi ütelda, vajab ju riigi ka-
-

1/ H. ka Rahn. artm. t. 20/694 ja 24/841 - 1. o.
Seletus maakoorma omavalituse võimust järel-
valve asutustele valla ametnikkude lahti lük-
mised ja nende asemel nimistamisel. ^{2/1} kohtu
võimalus siin end vahetl segada järelvalve
maakoorma talituse tegevuses.

2/ Das öffentliche Recht der Gegenwart B. XII, S. 173;
„Schul- und Jugendverwaltung und Armenpflege“

hariduselu korraldamine kindlalt
 üldiselt reglit, et oleks kindlusta-
 tud sedu igal pool.

Kui vaatame aga nimetatud
 seadusi lähemalt, siis leiame neis midagi,
 mis ei ole vastas demokraatlise riigi
 omavalitsus korrale, eiti kui vaatame
 seadust, mis puudutab keskkooli. Maakonna
 omavalitsustel on võimalus luua-ellukut-
 suda keskkooli puudub aga võimalus
 lähemalt korralduste tegemiseks. Ome-
 valitsus organid on õigus valida ni-
 metatud koolide juhatajaid ja õpeta-
 jaid. Ja kuigi seaduses on määratud,
 keda võib ravasele kohale valida,
 vajab siiski iga vastas omavalitsus
 asutuse toiming haridusministeeriumi
 näol keskuvalituse sanitsiooni

sind now jelt die wichtigsten Zweige der
 lokalen Tätigkeit gesehen.

3/algkooli seadus Rt. 15/16 - 1920.

4. keskkooli seadus Rt. 15/16 - 1920.

1/ keskkooli seadus §§ 5-16.

2/ sama §§ 53 ja 54.

Samasuguse näituse võime tuua maakonna valituse juures töötavatest koolinõunikudest¹

Koolinõunik valitakse maakonna omavalitsus asutuse poolt, seeläbi ametisse registreeritakse keskovalituse = haigus ministeriumi poolt.² Töötavate koolinõunike - omavalitsus asutuste poolt valitavate ametnikeksena haigusministeriumi ülemvõlle all. Nende lahti lastavate ametist on jätetud haigusministeriumi võimkonnale, kellel on seda valitud ametnikku õigus tagandada ka omal algatusel.³

See on näituse seadustest ja põhimõtetest omavalituse tegevuse võimaluses koolide korraldamise - haigus elukorraldamise alal. Samasugust, kuigi mitte sarnasest, seadusi ja korraldusi leiame ka teistelt omavalitsustelt tegutsemis aladelt. Kui on seda

1. Rt. 39/40 - 1920. 2) samas 53;

3) samas 54;

omavalitsus asutuste tegevusala, mis
määratud iga sugust maksustamis
ja tulude seadustega jne.

Me näeme, et ei ole lii-
detud vabaneda sellist mõjust, mida
jätavad meile kuni monarkia kasvatus.

Riigi valitsemis korid on küllalt
bentsalistluse et takistada maako-
na omavalituse vabat ja vabuda-
vat arenemist. Maakoona ome-
valituse tegevusele on küllalt piirisi
pandud ja meil tõrjub silma,
et siinne progress liialt aeglane
on ja isegi tagasi astumisi kavats-
takse teha ja ka tehtakse.

1) Siin kohal olgu nimetatud et kui mitte otse-
kohe seadusega võeti omale seaduse tegemise
avaldust meil näik neid piirid, mis tak-
vad tõsta vabaduse teemast omavalituse kor-
raldusist osa võtmisel, samuti ka vahet teha
vabaduses passiivse ja aktiivse valimis ai-
guise vahel.

4. Maakoona omavalituse" m 12-1925 lüh 88-92.
valimisõigus Toeko-Eevaakas 23 III 1920 ja
14 VII 22 a. seadusega aktiivne ei; passiivne 26 a.
Päris maapäeva otsusega vastuvõetud maakoona
entuskogude valimisõigus aktiivne valimis õigus
20 a. passiivne 25. seadusega 27 sept. 1925 a.

Nullisene seisukorda on asetatud
meie maakonna omavalitsus sel-
nähme kui varatame maakonna näu
rogu tegerust. Miste tegerustest
nähme milise asi ^{võtab} omavalitsus organi
tegevuses igasuguste laada pärrade
määramine, kauplemiste aja määrami-
ne, süska maksude määramine² jne.

Sün ei ole ka süs süguigi mitte
ime asi kui meie omavalitsus tegelaste
suus enamuse annab praegusele
maakonna omavalitsuses mandale
põhikorraldusele hukkamõista
otuse³ ja kui omavalitsus tegelaste
enamuse per üksmeelselt nõuab paran-
dusi süssel alal ning loonitab et

meie (oma) maakonna omavalitsuse korral-
duses oleme jõudnud seisukohani,
mil oma me maakonna omavalitsuse
korralduse sarnasena, ^{millega appears to be a} demokraatlike
riigi poliitiliselt kasvatatud rahva
peus.

1) Tõrjib latti liiva Riigi Riikajal et jõu la atus-
sele, millega oma omavalitsus asutuse-organid võimalus
tegevusena et Ri. 18/19-1920 seaduste alusel

3. Tõn siin kohal Saaremaa maakonna
valituse esimehe vastuse maakondadele kuulu-
valt korraldavalale omale lehel (vt. ltr.)
"Maakomavalitus" m. 10. - 1924 ltr. 176-77:
"Olen aga kindlal seisukohal
et" riigi väime teostamine nõuab tema kõige
laiemas ulatuses s.o. administratiivis ja kommunaal
aladel sümme omavalituste kaardid.
Juba põhiseaduse komisjonis väiteti selle
seisukoha eest, kuid vastavasse paragrahvi
(75) lisati enamuse poolt ikkagi sõnad: "kui-
võrd seaduses selleni ei ole loodud eira-
tusi." Seega on omavalituste tegemine alati pi-
ramisest riigi väime teostamise suhtes nõu-
del kerkvõimul põhiseaduse poolt re-
vabast. ja seda vabadust on taunitud al-
rasti. Kui praegu vastata küsimusele:
keidast hindate omavalitust kui riigi küsi-
miste (minu defin. järel kitsamas mõttes)
nõuadel siis on seda väga raske. Puudub
mis hinnata. Ennem tuleb üles seada küsi-
mus palju on jätud riigi väime teostami-
sest nõuadel omavalitustele kätte? Väga
vähene, peaaegu mitte midagi. Tõn väi-
tusi: Palju on omavalitustel teostada
riigi väime maaseaduse teostamisel? Absolu-
telt mitte midagi. Aga on ette on see üs-
sine ala. Ega seda saa riigi väime
teostamisest jätta, kui omavalituse
esindaja kutsutakse kuskile komisjoni lü-
menta mitagi hindama (igasugused hinda-
mised ja reaktiivmääramise komisjonid) see
on eksperimentaalne ülesand tähtsuse; või on
seda asendamine maakonna planeerimis ko-

misjonist seis 6 erindajast 2 omavalit-
suse erindajast ja kes peältigi tüotab planeer-
mise peakomisjonis järelvõetud all kuu omavalit-
sus erindajast poligi? Kõik on seda maa-
konna maarakonadele nõukogud, kus tüüpide
8 liikmet 4 omavalituse erindajast? Kuist
see on nõuandev ametus riigimaale ülema
juures ja võtab seisukohta küsimustes mis
temale riigimaale ülema poolt ettepan-
nakse (188 ja 10). Kõik nõukogu võib ka üle
küsimusi üles võtta kuist seisukohta avalda-
da ja nõuandev võib iga kodaniku. Seda
ei saa pidada riigi võime teostamises.

Välis poliitika kuulub praegu ühe enam
vähem demokraatlikus riigis omavalituse
võimkonda. Kõik on maakonna omavalit-
ustel sellel alal suur õigus" jäetud:
maakonna valitus võib soovitada maakonna
poliitika ülema kaudidaati. On ta korralde-
lis süs ole rahul või mitte. Poliitika üle-
mate kätte on koondatud ka palju
teisi küsimusi mis avaliku korraga kuide
ühenduses ei seisa. Sõegi teede järelvaatus
on praegu tõeliseks masina pandud
korra järele poliitika peale pandud. Oke
imestada tuleb: poliitika kontroolub maa-
konna valitust teede korras. Kõik rehtes
kaustab administratiiv korras vallavane-
maid jne. Samaseis nähtusi väiks palju
tuna ja seda kõik riigis, kus maa-
avamine nagu teostatakse riigi võime
kohtadel omavalituse kaudu. Kohtu riik-
kude valimisest pole juttugi. Sõegi harist-
like bene valituse ajal olis seaduslikkuse

maakonna omavalitsuse esindajad
rahvaste komisjonide esimehed. Sme teegi,
et meil seni veel maakonnavalitsuse esin-
daja komisjonist kus ta selle liikmena asä
võtab ühte esimehdaatid pole.

Siis on omavalitsusel üldse ühtegi
mehanduse ala kohta maakonnas?
Lisaks aga midagi. Või on temal isä
kalapüügi kohta?

Kuigi linnadel ja lühjustise seaduse
põhjal ka valla omavalitsustel viirus man-
su suhtes teatar väsim on pöördub isä
maakonnavalitsusel teirist. Tõnna ei
säa oma elamine kohta praegu midä
midagi ühilda. Keelud on suuremalt
osalt sündusliksed üäi paratamatud
sisse tuleksid nõnda palju kui autust.
Vümas test ei jätkus. isegi sündus liksuse
keelude katars

Kuigi käesolevas mõtearavalluse
ja arvustuses mõnes osas vast kuigi
kaugel on mindud ja kui äärsä
kiigeldatus pöördusid kohta lühjem se-
dused on äärmusel, mis osalt seisukorda
muudavad. Siiski on enile toodet ma-
konna omavalitsuse pöördusid kiigeldus
omas enamises ka praegu loole vastus
ja toonitab kui võrd kaugel oleme
decentralistisest kuigi valitsemis komar.

IV.

§ 31.

Maakonna omavalitsus
 otsustab tuleviku seaduste järgi delege
 ferenda.

"Rügi võim kohaldatakse

1. Avaldada mõtteid maakonna omavalit-
 suse tuleviku suhtes ja korraldusest entada
 sellisid kavasi kirjutada sellest teaduslikku
 tööd vajab suurt ja raskest tööd. Sellisid vaja
 tutvuneda ühiskondade riikide omavalitsus korraldus-
 tega peensusteni, vaja tutvuneda nende korral-
 dusega ühesolevate heade ja vigade, vaja
 tutvuneda, mis et teada saada millest puu-
 motatsioonid, puudest ja vilised hääduesid
 olenevad kuidas on nemad siduuses vast-
 vate korralduste ja määrustega, vaja tutvuneda
 ka selle miljöoga, milles erineb uustas
 maakonna omavalitsus allis mis väärime-
 teta väärsema ki torisemat ja väärte liikumat
 avustust ja kavatsust meie maakonna oma-
 valitsuse oleva ja tuleviku korralduse kohta.
 See kõik nõuab aga põhjalikku ette-
 valmistamist ja tutvunemist sinise teoreetilise
 asuga, seda aga käesolevas töös ei ole muudetud
 kodugeltki mitte teha, mispärast käesolevas
 minis tööst, i.e. omavalitsus de lege ferenda,

omavalittruse vaudus" kui ütleb meie põhi-
seadus. Ja mida laialdasemalt
see põhiseaduse muutmine teostamist lei-
ab ja leidma saab seda enam leiab
aset ka teine põhiseaduse ja üldiselt
demokraatia nõue et kõik võim riigis
rahvale kuulaks (peab kuulama) sellepärast
on soovitat, et omavalittruse võime
püüid võimalikult laia, võimalikult
avavad saavutada tõmmata. See oleks
suurem nõudmine meie omavalittruse
korraldamisest tulevise seaduste järgi.

ei vääriks ettekanneid siin kohal. Siin võin
vaid ainult erineda mõningate inimeste arva-
mistega, kes juures tegin neudele arva-
mistele, mis on teada meie omavalittruse
tegelaste enamusel peres, samuti kui tegin
arvustel mis on seadused antieetide korralda-
misel 1924 ja 25 a. meie maakondade kohta
poolt inimestele inimestele ja riikvale, sa-
muti kui tegin neudele arvustel mis saanud
inimestel uurimisel meie maakondade oma-
valitrus korvalduste kohta, inimestelt ma-
komavalittrusest. Püüan ka tuge leida sellest
teadmusest, mida meie väärikside omavalit-
truse tegemise korvaldamise kohta.

16. "Maakomavalitrus" in. 10, 12 - 1924, 20 - 1925.

in. 3 - 1926, kui ka vastus et inimestele korimustele.

17. "Maakomavalitrus" in. 9 - 1924 lkr. 146 - f.

See maakonna omavalitsus korraldust loovad artiklid kuuluvad jäämis ei oleud vabad kuni Suurmonar-
 peas maksvast põhimõttest, pealgi loodi nad artiklid järjekusena, mis on erimesed tõrjumad kahel äärmel alal. See kõik on jäänud oma
 lagajärged, oma põhitõnide meel maakonna omavalitsus korraldusel mis ajajärgul on muutunud võõraks ja mittehulldavaks demokraatlike riigi rahvaks - kui on seda Eesti rahvas.

Need omavalitsus põhitõnide valit-
 sel mis anti kuni Ajalise valituse poolt, mis anti Eesti Ajalise maapäeva poolt, mis antud omavalitsus korraldusena seadusandlikele delegatsioonide poolt Eesti Vabariigi al-
 gu päevil, need seadused ja korraldused olid kahtlemata kaugele ulatavad sammud toll ajal. Praegu aga mil on muutunud olusid on muutunud rahva austamine ühendust,

on saadud poliitiliselt palju küpsenud, kui oldi varem, mis ei ole enam vara, kui nõuame maakonna omavalituse ümberkorraldamist, mis lasta-ram käesolevale ajale ja rahuldavam omavalituse orgaanide tegutsemis võimalusele, mis ühtlasi peaks aga ka täiel määral rahuldama kerk-ralitust, kui ühise s.o. riigi kui terve keha kaitsjat.

Sün kohal peab aga ka rohe tähevdama asjaolu, et kui ka maakonna omavalitust, kui ühe omavalitust, praegusel kujul käesole- val korral rahuldab ja täidab oma kohustusi riigivalitamis korral- dusega, mis ei või sellest üldist rahuldust tunda ja leida siin põhjust omavalituse ümberkorralda- mise mitte nõudmiseks.

Elame demokraatlikus riigis, kus igal täieõiguslisel kodanikul on õigus- tust pääseda riigi lühis juure, kui

ka annustada riigi tüüri juures ole-
 vate riiklike tegevust, ning kaasa aid-
 ta riiklike vastavate muudatuste paran-
 duste tegemiseks. Riigi elukorral-
 damisest osavõtmise nõuab aga
 igalt riikelt teatud suurt kasvatust-
 poliitilist kasvatust. Ja siin peab
 just aitama omavalituse - praegu-
 sel juhul maakonna omavalituse-
 vastas korraldus. Omavalitus koha-
 peal oma korraldustega peab and-
 ma ettevalmistuse, peab andma
 vastava kooli, vastava asukuse igale
 riikule, kes teabmatu ja kasvatama-
 tu poliitilises elus. See, kui demo-
 kraatlik, riigi iga kodanik peab
 olema teader oma õigusi ja kohus-
 tusi, peab andama oma sü-
 rest ülesandest riigi kui terviku samu-
 ti aga ka omavalitus üksteisega vastas.

Kui korraldame aga omavalitust
 samas suunas, millisel astub ta praegu-
 nis ei või loota vajalikku rahuldust

praegu nimetatud sooridele. Maako-
mma omavalitsuse praegune korval-
dus ei ole rahuldav, ta ei vasta
neile ülesannetele mida teostama
peab omavalitsus kohapealses valit-
mises ühes riigis, mille rahvas po-
lütiselt kasvatatud on. Ja sün-
peab leidma parandusi, ning
seda tulevikku omavalitsuse korval-
duste kaudu.

Kere maanõukale läidis hääle-
kandjast "Maako^ommavalitsus" leemes
soovitusi tulevase maako^omma oma-
valitsuse korvaldamisest. Nõukogu
on seadusandline asutus. Tema tegevus
seisab peaaegaliselt määruste ja kor-
valduste väljandmises, elamete ja
amannete läbivaatamises ning karmi-
tamises, valitava valitsuse lügete
valimises, üldiste juhtnööride andmi-
ses omavalitsus alal jne. Maako^omma
omavalitsuse juhataja oles ühtlasi ka
nõukogu juhataja. Päidesaatvaks orgaaniks
1) "Maako^ommavalitsus" m 12-1924 lük. 222-24.

oleks valitus, mis koosneb juhatajast
 ja liigetest. Valituse juhataja määratakse
 sise ministeeriumi poolt, vähemalt kuues
 aastaks, ehk vastava hariduse ehk ette
 valmistuse nõude seadusega kindlaks mää-
 ramisel võib ka nõukogu poolt valitud
 saada aga vähemalt kahekorde nõu-
 kogu volituse kestuse ajaks. Sekretär
 on ametiahtajate ametise võtva amet-
 nik ja mitte valituse liige. Valitus on
 kollegiaalne ja teeb otsusi hääle ena-
 musena, kus juures juhataja hääle
 hääle pooleri langemisel otsuse au-
 nab. Osakondade juhatajad on po-
 litilised s.o. valituse liikmed on poliitili-
 sed kuna osakondi juhatajad
 ajatundjad ei taltses. Keskvalitusel
 peab olema täieline järelevalve õigus
 omavalituste üle. Riigivalitus võib
 seda õigust vähemalt üldsuse (valdade) üle,
 suuremate (maakondade) elari anda.
 Keskvalitusel on õigus omavalituse
 otsuseid ja korraldusi otsekohe muuta

ilma nohtust. Need võivad aga nohtu-
es selle vastu kaebust tõsta. See õi-
gus läheb ühes järelvalve õigusega ka
suuremate ühuste kätte üle.

Kui oleks põhijooni mulline peab
olema meie maakonna omavalitsus ja
seda meie kõrgema vastava haldusega
omavalitsus tegelase arvamisel.

Kahtlused eritatakse kavaliselt tui-
ette järgmist: nõukogu juhatuse koh-
ta - süs kaob ära arjata ajavõitmine
nõukogu juhatuse valimise juures. Nõu-
kogu juhatusel ei ole olulist tähtsust.
Kes on juhataja sellest ei ole kasu ei ühel-
gi poliitilisel rühmal ehk rühmitu-
sel. Et omavalitsusel puht omava-
litusliste ülesannete kõrval, misugu-
sed võimalikult täita nõukogu ja
valituse oma koobes tuleks jätta,
veel laialdased riiklised ülesanded.
täita on, misnegused juhtumise ja
tanduse korral isegi nõukogu tahtmine
vastu peavad läbi viidud saama, peab

199.
valitus vastavalt kokkuseatset ja kor-
raldatud olema..

Et meie omavalitus teist vanema-
te riivide uskujul edeneda ja arene-
da võiks, peab temale võimalikult laiad üh-
anded aga ka täieline tegevus vaba-
dus antud saama. Et meie oma-
valitus mitte poliitiliste rühmade
tallermanaks ja erakonooliste kõwa-
lohestamise anekdootiks ei saaks, peame
omavalitus seadusse vastavad se-
tustavad põhimõtted sisse võtma.
Meie omavalitus jäägu vabaks
erakonna poliitikast. See on kõige
kindlam pant tema eduks ja are-
nemiseks."

Toim ulolevaid mõtteid ja
arvamisi, kui arvamisi maakonna
omavalitus tegelasi, mis avalda-
tud Maakondade Liidu häälelekan-
dis ja mis kahtlemata kehastab
asa meie maakonna valituste soove,
mis peaksivad olema teadlikumad
J. Maakomavalitus nr 12 - 1924 lüh. 224

meie omavalitsuse, eesti selle prak-
tilise vajaduse seisukohalt vaadates.
Kahetamata peab meie omavalitsus
rajatud olema põhimõtteks, et iga ühiku-
kodaniku, iga ühiku riigi ja hääkäik
tähendab sama, mis kogu riigi hää-
käik, mis kogu rahva hääkäik, s.o. iga
ühiku hääkäik aitab kaasa meil
üldisele hääkäigule, vähemalt ta peab
seda aitama ja ta aitabki, kui seda
sundetakse samaselt korratada.

Oigus on, et meie riiklik tegevus-
riiklik asuvad võitleb majandus-
liste probleemidega ja peab valmis ole-
ma iga väiksema väljakutse juures,
misparaat väime poolda ka seda,
mis ütleb: "Tuleriik omavalitsus
peab loodama alusel, mis meie ma-
janduslikele oludele rohkemal mää-
ral lubatar on. Kaja võimalikult vähe-
ma kuludega saada suuremaid ja
edukamaid tagajärgeid. Pärilik et
omavalitsus ametitele võimalikult antakse

rohkemal arvel ülesandeid, mida ta
teostama peab. Keskvalitusele annab
see võimalusi korrata tõmmata vana
aparaati ja kergemini kogu asja aja-
mist ajada. Näilikult on omavalitus
asutused mingi ülesande täide viimisel
vähem kehtivad kui seda samas asja
keskvalitused. Omavalituse käes võiks
olla palju ülesandeid, mida tegeli-
kult teostab keskvalitus." ¹

Samuti vaja aga ka hõl-
tada vajadusi - püüda arendada
mõistet, et meie "uigivõim" kohtadel
teostaks omavalituse kaardid ja
seega ühes võimalikult rohkem antagu
ülesandeid omavalitustele teostamiseks.

Kuidas aga mõtleb keegi seda muut-
ülesannet teostada. Kuidas arendada
lühiajalisi võimalusi? Meie maakonna
omavalitus vanemate riikide eeskujul
edeneda ja arendada võiks, hõl-
kaltel mõta lahendamiseks. Lühikese

¹ "Maalomavalitus" nr. 12. 1924 lk. 222.

Riigi kottame omale eskujuks, misnagu sest
 seisukohast vaatame nende olevate vana-
 mate riikide eskuju omavalitsus au-
 nemises ja elenomises, see kõik on olnud
 sagelasti seisukohast millest välja käi-
 nud rääkija. Misnagu seiskohaga
 arestab meie omavalitsuse järel-val-
 ve asutus s.o. siseministeerium, misnagu
 seaduse andab välja oma lõpp-
 redaktsioonis meie Riigi-kogu, see
 kõik on teadmatel, ja siin jääb ainult
 võimalus arestada soovivaldustega,
 mida näekime tulevise omavalitsuse
 korralduses.

Kui elpaul tõin avarmini
 maakondade lüüde häälekandjast, meie
 maakonna omavalitsuse tulevise seadus-
 te suhtes, siis peab me rikkalikult
 kahel seisukohal.

Belumistatud kirjeldustes - soovides
 nähtakse, et on kindlustatud meie

2. Praegu püüdnud meie siseministeeriumil
 igasugune samane seadus elu näe Riigi kogu
 kinnitamiseks, küll aga töötab maakondade lüü-
 vastava seaduse elu näe kallal.

maakonna omavalitsuse eris ja taga-
järgi liikumise tegutsenise võimalus, kei
vastav juhataja on nimetatav konna-
lituse poolt, meil siseministrieni
poolt. Samuti kei aadressi järelvalve
asutusele õiguse muuta omavalitsuse
otusi - korraldusi ja seda otsetel olme
kõtteta. Need etteotsed avamiseks
mis meil omavalitsus eiteadlane - tege-
laselt näitavad rehkemal määral,
milline on olnud põhimõte omavalit-
suste korraldamises seal, kus tuli
lööda la temal, mitte aga saavusel
määral seda, kas rehkemal korral-
dus võimalik maakonna omavalit-
susele eris ja arenenist.

Omavalitsuse täide saatra orgaa-
ni juhataja nimetamine konna-
se poolt, mõjub minu arusaamisel
mitte kasutoovalt vaid otse vastupidiselt
mitte edas vaid tagasi astumist. Juba
see põhimõte endast on halvav

¹⁾ Vastava ettepanekute teiril on lausa - Preisi kool.

omavalituse tegemisele. See põhimõte
on ligikaudselt lineaarne; on universaalse
avaldamise kohapealse rahvalt va-
lituse omavalituse asutusele. Nimetada
omavalituse juhatajat kes valituse
poolt, et siis kindlustatud oleks meie
riiklikud huvid, see oleks arjatu. Kui-
gi praegust peaks olema samasugil
vajadusi, siis on see nähtus, mis tulevikus
peab kaduma. See on nähtus mis se-
letab selle poliitilise karakteraalsega
mida rahvalt nõuab omavalituse te-
gemine. Karta, et mõni väikene poli-
itiline rühmitus saaks takistavaks
riiklikeste huvide sõlmade pidamisel
on samuti arjatu. Seni kaua kui
see rühmitus ei kujuta endast oma-
maasoma rahva enamust, seni-
kaua ei saa tema takistuseks olla
maasoma omavalituse organi te-
gemises riiklikus huvis. Kui aga kuju-
tab see rühm endast maasoma nõu-
koogu enamust, siis tegutseda enamuse

siis vastas tähendab tegutseda, keegi
 mitte ohtu, mis kaardelt ka vastava
 maakonna elanike enamusel tahtis vastu,
 tähendab keelata kohalikul rahval
 osavõtta omavalitsuse tegevusest täiesti.
 eksida melega demokraatia põhimõtte.
 Siis, et leida ahi nõusid riiklike
 huvide kaitses, peab otsustama teisi
 teisi, ja ahi nõusid, mitte aga saama-
 seid, mis meele tekitab. aega, mille
 vabandada tahame. Siis olgu selline
 vastas seadus, mida omavalitsus
 organid täitma peavad, kui selle
 täitmisele sunnitud olgu kohus
 aga mitte reservatsioonide ehitaja.

On tõsi, et omavalitsus asutust ei
 saa mitte vaadelda, kui avalik ärgu-
 lin organisatsioon, mis reeglite
 täiesti olenemata, kuid nad
 ärgu erinegu ka mitte ainult riiki
 teenivate elunditena. See pärast
 nõuda, et teatud igal laul helide ilu-
 lise telomisel vastavalt riiklikele otu-
 tamisel

omavalitsus oleks sunnitud sõltu-
 ja pidama ainult keskvalituse talit-
 must, igatahes ei või. Praegu kus
 puudub veel võimetus vajalikuks arja-
 ajamiseks omavalitsus tegelasti, võib
 ju olla järele ka on nähtusi kus oma-
 valitsus mõningail otuseil tehes erisib-
 enamuse rahjurs ja kus keskvalit-
 suse vastas nõudmine ärgustatud
 võib olla. Tähelepanu aga juba
 varem ka et sarnane olusord ei
 ebaleomeelik nähtus ja seda ajutine nä-
 tus ning see ei või olla meie tuleviku kava
 ega või meie selles näha sihti ja es-
 maksi omavalitsuse korraldamises.

Tähta ^{meil} et omavalitsus talitab
 võrreldavalt omavalitsus arjades, muud-
 arjades lubada aga keskvalitusele
 domineeris võim ja anda võimalusi
 mida temal ka praegu, tiliitaval oma-
 valitsus otusi, korraldusi ja määrusi
 ilma kohtata. Siin aga tuleb enle
 uus taristus, kus talvame ära määrata,

mis on puht omaalatuslike ülesanded, samuti kui tuleb taxisturi nende määramisel üleslugemiseks kanda. Üleslugeda Inglis - Ameerika süsteemil üritused omaalatusse kompetentse kuuluvad ülesanded on meil raskesti teostatavad, kui veel siis, kui arvestame arjooluga, et kuulume riiki, mis loeb oma olemasolev hällilapse päevi ning ei ole valja kasvanud meil omaalatusse endast mäistatavad ülesanded.

Üleslugemise süsteemil on teatavasti alati see puudus, et üleslugesid ei ole käike nägija. Põsi, et ürituste ülesannete määramisel võidakse seda ajajooksul vastavalt täiendada seadusandlike teel. Siin on aga jällegi varuusi ja taxisturite suguseid; siin on tegemist igal ürikuel juhul poliitilise meelsusega seadusandlises asutuses, kuigi an meil tegemist rahva poolt valitud inimeste koguga. Samasugusi varuusi kutsub end naga varem täiendamine, lähem

määramine, millele on enamavalituss-
 line ja millele on keskvalitushuvide
 puudus. Võiksime siin anda vahet
 ainult üldjoontes; lähem ühenaasja-
 line määramine väimastus siinsetel
 päriide tegemisel puudub ja arju-
 mis jäga seltsimuga on ligagi
 palju. Anda aga samasel kor-
 ral domineerib osa keskvalitusele
 tema oma äranägemisel oleks na-
 turene palju. Siin ei võida
 tulla arvamistega nagu ei tahaks
 vahet enamavalituss asutus mingi kolga
 poliitika põhjused, et ke mõnel
 muul viisil kui teinud häitaval
 põhjusel arestada keskvalituse are-
 mise ja soovidega. Võidakse vaid ainult
 näha poliitilisest kasvatamatusent
 ja seda ainult ajutiselt. Lubada
 keskvalitusele järelvalve arutuse eni
 tehistada oma kohtu otsustada oma
 valituss arutuste argumende otsuse ette
 nende otsuste täideviimist seisneda pan-
 na

oleks ohtashekovater ja isegi lubamatu.
 Väha keskvalituse saarnases järelval-
 se väsimus eelu omavalituse arenemisele
 oleks-ajatu ja samuti mõtetu. Kõine
 veel väärida sellis kuni ajutisest ahis-
 nõust, mil oldakse poliitiliselt kas-
 vatamatu, seada seda aga tuleviku
 sihiks, mille poole jõuaksime seda
 meetl ei taivita ja seda meetl ei võigi.

Kui tahame oma maakonna
 omavalituse korralduses eskuju võt-
 ta vanemadest riikidest ja seda pea-
 me tegema, siis miks ~~mitte~~ võtta es-
 kuju sealt kus kaugel oldakse demo-
 kraatlikust põhimõttest, kus ei jõuita
 teostada, et kogu rahvas osavõtans
 riiklikus elu korraldamisest, kus ei
 aulata kaasa, et rahva aiusaamine
 ja oskus hõlul alal kiirel sammul
 täiuseni jõuaksivad. Siis ei võiks
 ja peaks meie eskuju võtma riiki-
 dest, mis vanemal vabariikliku korral-
 dusega riigid ja seda selle mõiste

210

laemas asat, eiti just amavalitus
korvaldamises; ja miks ei väikes meil
eskuje leida sealt, kus parlamendi
tümimaa. Lillaks joaksime oma-
valituste korvaldamisel silmas pi-
dama ja suure innuga riimihoid-
ma vanaolest kerkvalitusest välja
joaksvatest nütidest. Lüks ei väikesime
peolada amavalitustist korda, nüt-
list näeme Inglismaal ja Ameerikas
(Ehtisriikides), kus amavalitus asutustel
on püütnud anda tegutsemis väima-
lusi nende väimeto kohaselt, ning
milline eskuje on vastavastav meil,
kuigi teat omapäraseusele vastavate
parandustega. Ja kui näeme seda,
kui sama eskuje Inglis-Ameerikaile
vastavad riigid, siis peame ütlema,
mida rutem sündame kaotada
kõik esemed, mis annavad käes-
olevat juhuseil tunda igasugusi
kindral kerknevi õigusi, igasugusi
kerkvalituse laiaulatuslisi volitusi,

seda rütem suudame lüua väima-
 lusi, mis lasuvad meie maakonna
 omavalitsusel, kus ka kogu kohapea-
 sel omavalitsusel arendada täiuseni.
 ja see pärast nagu on nehtlus
 Seaduses - kriminaal õiguses - maksed
 põhimõte: „nulla poena sine legem“,
 nii pane me maksma ka adminis-
 tratiiv (õiguses?) - korraldusi sellele
 analoogilise põhimõtte. Ühtki oma-
 valitsusele kuuluvais väimepüüdes
 selle sõna laiemas ulatuses teatud
 otust ei väida seisma panna,
 ei ka tühistada meede väimeede, kui
 ainult kohtu väimeede poolt, ning
 seaduses ette nähtud juhused. Samuti
 ärgu olgu ühelgi kesvalitsust ei-
 laval väimeel väimalusi ja õigusi
 sundida vastaval omavalitsust
 teatud suunas tegutsema. Kui au-
 mel praegu täiel määral läbi vä-
 mata see põhimõte, mõningail et-
 toodud põhjustel, siis olgu samane

ravatus meil eesmärgis - sihtis
ja rga samim ükste vastavalt sidus
andlis alalt astugu sama vähemale
mille kunagi aga sealt kaugemale.

Sün olgu tähendatud et sämame
põhimõte on enam-vähem täielikult
läbi viidud maakonna omavalitsus
organide valimise ja selle korraldamise
kontrollimisel.

Kui sün kohal kardetakse oma-
valitsus aga kõigu lüü piscale veninist ja
kohtute ülelõiget koormatust, siis
võib juttu olla veel kohtu korralda-
misest ja ei millestki muist. Kuul
aga ka see kartus peab kaduma.

Kui praegu kohtud sagelasti on
ülekohtvateel maakonna valituste protes-
tidega valla näu kogu la otuste peale ja
kui 80% (maakomavalit.) proteste on ma-
konna valituste kui järelvalve ametuste
kasuks otustatud, siis näibab see
mure kohalike omavalitsus tegelaste in-
lumatus sünsel arjajomisel. See

näitab üldist püudust vajalikuks-
~~vajalikuks~~ ettevalmistuseks, et edukalt
 juhatada omavalitsus tegevust. Meil
 püudub veel suure asjus, mida nõuab
 omavalitsus omavalitsus tegelemist, kuid
 meil on püudunud ka võimalus selle
 asjuse arendamiseks.

Olen vähesel määral oma
 omavalitsuste tegevus aastail näitanud
 aga küllalt selgelt et meil suurel
 omavalitsust selle sõna laiemas mõttes
 lüüa ja et meil määramas leidub
 küllalt inimesi, keda võime usaldada
 määramas omavalitsuse juhtimisel sa-
 meeti kui võime, et need usaldused arjo-
 tud ei ole. Ja lähemast aastail mil
 suureneb loodus osavõtte omavalitsus
 korraldust, mil suureneb poliitiline
 kasvatus, väheneb ka meele üle-
 koormatus omavalitsuse tegevuse ta-
 gajärgena. Ja selleni lähemas oma-
 valitsus korralduses püüame jõuda
 seisukohani, et järelvalve ametused ei

täidaks meil omavalitsus arjuse nõuda
 ühelda „enimese astme kohut.“ Adminis-
 tratiiv asutusel ärgu jäägu kohtuniku
 võime. Meie ei tohiks lubada, et elistam
 keskoalitsust eritavalte võimude tegevust
 kohtu tegevusele ja seda ei ka siis, kui
 kohtu kaardid otustamine enialguelt pi-
 remale renib, kui see tinnuks kuno-
 kraatid konalitsusel tsentralistilisel
 põhimõttel. Täonitav see pärast
 veel roid, et omavalitsuse ühisaime
 on kasvafada poliitiliselt riipuks
 riigi valva enamus, ning meie
 omavalitsust regulerivas seadusandli-
 ses, seda ka maakonna omavalitsuse
 suhtes, peab astuma rada, kus sit-
 mas peetakse: ärguse mäistmire jäägu
 alati kohtu kaardis ja igal vastaval
 ning vajalikul võimalusel korral
 pöörame kohtu ahi poole, mitte aga
 administratiiv võimude poole.

Siin kohal avaldan mõningais
 vaates omavalitsusest meie omavalitus-

kuu ka riigi tegelanilt - juhtivalt
jätkudelt

1) avaldatavad vaated on saadud vastustena
ankeet lehtedele, mida korraldanud Ma-
kondade liit - erimehe 1924 a. riigis el juh-
ivate poliitika, riigi, omavalitsuste ja
seltskonna tegelanile ja teine 1925 a. juuli-
kuul poliitilistele riikvõimadele. Aulmeil
avaldatud "Maakommuunite" m.m. 10-1924,
20-1925; 3-1926.

1. ankeet: juures huvitavaid muid
riikimused 2. kuidas on Eesti omavalitsus
Pere arendamise järel nende peale pandud
üks andeist täitnud? = üldiselt võib lugeda
vastuseks: maakommuunite omavalitsused on täit-
nud nende peale pandud kohustusi täiesti
rahuldavalt - muidugi neis piirides, mis sel neile
võimaldatakse on. 2. Kas on Eesti omavalitsus-
tele Põhise arendamise tavalised üldised oma ülesannet
korraldus täitmisest saadud ja millised
alal neil etaval korral täiendamise võim-
täiendada tuleks? = vastuseks on üks enam
arendamise mille järgi olevad omavalitsus
seadused on puudulikud. Eesti siin juures too-
ritakse maksustamise seadust, toonitakse
ka omavalitsuste valimiste seadust. Kõik
vastust andvad maakommuunite valitsuste en-
mehele toonitavad et võimalused tegu-
mises on olevad seaduste järgi on väikesed...

II ankeet = huvitavamad riikimused. 1) kuidas
hindab riik m. m. omavalitsuste ümbruse
vajadust riigiväimise teostajana ja rahva-
de korraldajana võimadel. 2) kinnitatakse sead-
koht on riikil omavalitsuste peale pandud ja peale pan-
datud kohuste korralduslik täitmisel võimaldamiseks annab see kaks es-
t.

"Omarahituste tegurus on riikendatud riigi seadustega." Nende peamiseks avaram tegurusevõimalus administratiivse majanduse juures aladel antama järelvahe tuleks lihtsustada ehk sootumaks ära jätta. Omarahituste vahetuseks keskvalitustega tuleksivad kindlaks määrata ja omavalitus võime piirid võimalikult suurendada. Keskvalitusel tuleb kindlustada riigi üld ja majanduse poliitika toetava ühtluse elluviimise võimalus."!

Demokraatlike riigi tõsiselt mõelduks on eriti, et riigi võime ülesannetes peegeldub rahva tahtmine ja laialdane omavalitus. Sellist järgneb, et kesk võim peab olema võimalikult deentraliseeritud ja seisma seega rahvaga võimalikult lähedas ühenduses. Rahva riigi poliitilised ametnikud peavad olema valitud rahva poolt. Demokraatia üheks häda ohuks on nähtus, kus parlamendi kätte ripub koostama terve riigi võim. Ainsamaks tõsiselt

1. Maamavalitus m. 10-1924 l. 175.

217

taxistuse alinõueks sellele on omavalitsus, misidugi Inglise tüülistis laialtlevinud omavalitsus mis seisab rahvaga käige latumas ühenduses ja on seega koondatud keskvalituse vastand. On teatud tõsi, et ajaloolised tegurid, majanduslised ja sotsiaalsed tingimused isegi traditsioonid ja harjumused peegelduvad paremini kohalikes asutustes. Sest raskem on ülekandada väsi ümberistatule administratiivsele asutusele ja valitsemisele, kui konstitutsioonile. Kõik misda võimalik kohalike jõudude kätte anda, tuleb anda omavalitustele kätte. Seda sellepärast, et need kuigi moodustades keskvalitusega üheterviku täidavad teatud ülesandeid paremini, rahvale vastuvõetavamal kujul ning vähemate raskustega ja kuludega kui keskvalitus. Ei ole kahtlust, et nende ülesannete hulka kuuluvad põllumajandus, teed, rahva haridus, tervis hooldus, hoolerakendus, statistika jne.

Sün peab valitus kodanikkudele ai-
nult ahisk-olma, ta peab tegema ai-
nult seda, mis neile enesele üle jää, mida
omavalitus teha ei suuda. Omavalitus
on kodanikkudele enese määramine,
enese rakendamise ühiskonnatööle.

Seal kus rahval enesel arar võimalus
on oma taivaste eest hoolt kanda,
ainult seal jõutakse seisukohale, kus
rõõm ja alati ei loodeta riigi ahise peale.
Omavalituste kaudu õpivad kodanikud
kondaldama oma asju võimalikult
ise. Kodaniku tahtvõim peab muut-
uma avaklauda kõige pealt sün.
Kus kodaniku enesealgatus ei tunta
seal ahvardab rahvast häda-
tada riigi ülesandest. Panemaks-ahisk-
tümisele, riiklise tunde puudusele ja
riigi-tüdimusele on rahva lai isetegidus.

Omavalitus peab olema ühes tuge-
vaks sidemeiks rahva ja valituse vahel.
Kodanikkude ühistegemise tagajärjeks
omavalitusesse on valituse ärguse nõuetel.

vastavate korvalduste täitmise ja seadus-
te austamise. Omavalituses peavad
vastutavad olema aruelt oma valijate
ees. Nad peavad olema vabariikliku
asutuste loomisel. Omavalituste üle
ei tohi olla bürokraatlik kontroll ja
hõik, mis ametkonnad süü teha väi-
vad on paljudele kohut sundinud oma-
valituse seaduste täitmisele. Korvalituse
kätte ennast igale alale rahel segava
rahva hoolitses aga mitte midagi ei
väga vähe jätta on võinud riigis
hõlpsalt ummistuse. Selge on, et meie
sõja ajal vahepeole oleme jäänud, kus
kodanik maksudega korvalitusele ligas-
koormatud on, kus puudub omavalit-
uste nõuete kohane maksu seadus ja
nende tasetes seega täiendamiselt
põrased, kus paiguti puuduvad
ka omavalituse tegelaste harjumused
ja kodanikel valis - et meid üle-
öö eesmärgile vää ei tunda omavalit-
suses." "

1) "Korvalituse" in. 20-1925 lhek 315-16,

See oleks üldiselt põhimõtteid maa-
konna omavalitsuse korraldamisel tute-
riku seadustega. Kuidas ja misugusel
viisil lõpuks süsri see korraldus
lõhki-mia selleni on väike erineva
laiemate soovidega. Siin ei ole
aga ka väga tähtis kuidas seda teos-
tatakse kui aga ainult teostatav
põhimõte, mis võimaldab maakonna
omavalitsusele laialdase tegevise, kui
vastava seaduse ulmõne korra-sõa mi-
sel asutakse seisukohale, mis hävitab
senise tsentralistilise tagapõhja ja iga-
suguse bürokraatlise kontrolli, süs an-
tase seega juba iseenesest maakonna
omavalitsusele suuremaid ülesandeid
ärgustusi ja kohustusi, tunnustakse
omavalitsuse orgaanis kohapealsed
määravad orgaanid. Kõik see siin
oleb aga arjast, millisele sei-
sukohale asub praegune järevalne au-
tus ja millisele seisukohale asub
siin meie seadustandline asutus.

Peatavasti töötas Siseministeerium
omavalitluse seaduse kava juurde 1923 a.
sügisel välja, mida isegi Vabariigi Valitus
vastu võttis. See seadus kava "Riigi-
koguni" süsri ei jõudnud ja seda
nende teravate arvustuste tõttu, mida
ta esile kutsus. Peatada selle
seadus-elnõu juures oleks mõtet, tähe-
dan ainult, et see seaduse elnõu tun-
tavalt vähendab - seda vähemalt
tahtis - veel neilki omavalitlusele kuul-
vaid ügusi ja ühes seega näitab kesk-
valitluse tahtmist juhtida omavalit-
luse asutuste tegevust ikka ja alati
keskvalitluse poolt määratud kind-
lates raamides.

Omalvalitus tegevust määraval
põhimõttel töötas välja ka haakon-
dide dnt. Kuid põhimõtteid ei ole
aga samuti seaduslikke sanktsioone-
rimist täiesti leidnud.

Raegu haakonidele liidul käin

222.
olev seadus-eelnõu maakonna omavalit-
luse korraldamisest, kui ka kõik
varemad põhimõtted, mis sinisel alal
algatud omavalitus asutuste ehk nende
tegelaste poolt, nõuavad üksmeelselt
omavalituse väimkonna suurendamist
ja seda pandiks tekkiva omavalituse
kui ka kogu riigi hääkäigule.

Lõpetades käesolevat tähta töö-
ritan siin kohal veel: Meie mot-
toks omavalituse korraldamisel olgu
põhimõte: Tänuame omavalitustele
mis nende ärgus ja lubame neil valata
teha seda, mis nende koheus, 2) sea-
me oma eesmärgis koost kanda
et riigis kohtumõistmine jäägu
erapooletu kohtunike ülesandeks
mitte aga asutuse ehk inike ho-
laks, kelle hoid on otsekoheselt
ehk kaardelt siduvuses vastava
otusega, 3) hoidume igasugusest
tegutsemisest, mis võivad anda küll
ka rahuldavalt tagajärgi, kuid

ühes seega annavad vaimalusi u-
sida demokraatliku riigi alus põhi-
mõtete vastu.

Sellene otine eesküju riikide-
st omavalitsusline korraldus on
rahuldane riigi keskuaima, on ra-
huldane suuremal määral oma-
valitus asutusi ja on täitnud ka üles-
annet - kasvatada poliitiliselt avar-
jat ja kainele mõtlejale riigi kodanikke.

s.o. otine eesküju Inglis tüüpi-
listest riikidest Inglis tüüpi-
listest omavalitsustest.

L

-
- 1) Kogu töö juures on arvestatud
seisukohaga et maakonna omavalit-
susorganid ja seega ühes kogu ma-
konna omavalitsust mist ära kaotada
ei karatseta.

Järel sõna.

Asudes käesoleva aasta kevadel
praeguse töö juures oli minul
kavatsusi anda süües töös teenut-
täielist pilti meie maaomaa oma-
valitusest. Selleni ohtavaks
ohustasin tutvuneda maaomaa
omavalituse korraldusega välis-
maailma kui ka meie eestis ja seal
koos põhjaliselt. Tutvunedes
aga aga välismaa omavalituse
korraldusega, nägin, et minu üles-
anne hoopis raskesti teostatav on
kui seda mõtlesin. Nägin, et
tutvunedes omavalitusega välismaa-
del, kerkivad üles ikka uued ja
uued küsimused millelele vastu-
sid tuli otsida.

Kavatsesin ankeet meie maa-
omaa valitustele jäi ära, sest
töö kujunes praegugi. Lüh lühikeseks

minema ja karatus anda töös
tervikult pidi ära jääma.

Kõigem süski - fuurli keel - kor-
raldus on aukeet ja seda uutes
pool saja küsimusega. Kahtlesin
kas minu aukeet raske teost ei
ole maakonna valitustele pean
aga süski tähendama - kõrgu tul-
nud materjal - tänu maakonna
valitustele hädaltaklise vastutusele
oli küllalt suur ja materjali
töösse paraku.

Kõige selle peale vaatamata
õigem ütelda materjali laialtase
kulga tõttu - ei saanud süski
anda tööd, milline ta olema
peaks ja olla väiks.

Käesolevas töös ei suuta
anda kõrge, mis puutub ma-
konna omavalitustesse saan vaid
anda selle rahvatut raju.

Teisest küljest pean aga
tähendama, et hoitudsin - müüdsin

poolemõtteliselt hoiduda - et olvas-
tööd maakonna omavalitsusest
mitte anda fotograafilist pilti,
raid anda maakonna oma-
valitsusest üldist sejutust.

Edasi püüdsin hoiduda iga-
sugustest arvudega käsitamisest,
kuigi seda olva materjali tõttu
väga hästi oles teha võinud,
eiti veel, kui oleksin kasutanud
andmeid, mida väimaldaval
maakonna valitsuse tegevus aru-
anded ning millal andmeid on
maakondade valitsusel saanud
ühes rästusega minu aru-
lehele.

Kui võrd olen saanud mita-
saktin, seda otsustab loodeta-
rasti see mis kellel täpselt teada
neel kohustused, mida sin täitma
oleksin pidanud.

Tähta.

Auton.

Oktoobri kuul 1926a.

Kirjandus allikad:

1. Dr. Ernst Schmidt. Rechtsgeschichte von Est- und Livland.
2. Dr. Sievers - krahv Rahden. Geschichteliche Uebersicht der Grundlagen und Entwicklung der Provincial Rechts in der Ostsee gouvernement. besonderer Theil st. Petersburg 1845-^a.
3. Dr. Rudolf Gneist Geschichte und heutige Gestalt der englischen Communalverfassung Berlin. 1863.
4. Москоф Редунт. Ачинское местное управление. Петербург. 1907.
5. Терен Амель. Местное и централное управление. Петербург 1910.
6. Владимир Грохоровъ. Реформа при местном управлении при Ека-
тарине II. с Петербург 1910.
7. Лазаревский - Русское государственное право II том СПб. 1910.
8. Дрон А Ферм: Местное управление в Соединенных Штатах СПб. 1910.

9. Das öffentliche Recht der Gegenwart
Band xii Tübingen. 1911.
10. Dr. Otto Koellreutter. Verwaltung und
Verwaltungsprechung im modernen
England Tübingen 1912.
11. Raimond Poincaré, wie Frankreich
regiert wird. Berlin 1913.
12. Свод законов мѡи II издание
1892 и 1915.
13. Kene Ajutise Valituse määramised.
30 III ja 22 VII 1914a.; 1914-173 ja 1917-173
952 953.
14. Maakomra nõukogu kodukord
10 aug. 1917. Eestimaa kubermangu
Peataja 36 - 1917a.
15. Ajakiri "Maakomarakirjused".
16. Rõgi Peatajaid.
17. Rõgi-kõrte skeletusi.
18. Andmed iniseliselt korral-
datud arvestustehele.

Sisufiht.

I.

Sissejuhatus.

§ 1.	Õelsõna	lk 1.
§ 2.	Üldiseid põhimõtteid	" 2-4.
§ 3.	Milline peaks olema vaherand
omavalituse ja riikvalituse vahel.	" 4-5.
§ 4.	Omavalituse ja deentralisatsiooni
üldisest vajadusest.	" 5-7.
§ 5.	Omavalituse põhimõtteline korraldus
võimalusel ajal.	" 7-14.
§ 6.	Kohapealsed omavalitsus organid
ja teadus andlus.	" 14-15.
§ 7.	Administratiivne kontroll omavalit-
sus asutuste tegevuse üle	" 15-17.
§ 8.	Omavalitsus asutuste tegevuse sanak-
sioneerimine; riikvalituse võimalus
sundida omavalitsusi tegutsenema,
riikvalituse järelvalvete finants-
asjad.	" 17-19.

II.Omaralitsuse korvaldus
üksikutes riikides.

§ 9.	Põhja Amerika ühisrühid	lko. 20-27.
§ 10.	Inglismaa	" 27-31.
§ 11.	Austraalia	" 31-39.
§ 12.	Prüümari	" 39-44.
§ 13.	Hollandi	" 44-47.
§ 14.	Korruvõte	" 47-50.

III.

Maakonna omaralitsus Eestis.

A.

Maakonna omaralitsuse ajaloo-
line käik kuni meie riikliku ise-
seisvase alguseni.

§ 15.	Maakonna omaralitsus Rootsi valitsuse ajal (1561 resp. 1621 - 1710).	" 51-53.
§ 16.	Maakonna omaralitsus vene valit- suse ajal. (1710 - 1917 a.)	" 53-61.

B.

Maakonna omavalitsuse eestis
alates vene Ajutise Valituse mää-
rusega 30 märtsist 1917 keemi kaes-
oleva ajani.

1.

- § 17. Maakonna omavalitsuse loomine lhx.
vene Ajutise Valituse määrustega 1917. 62-67.
§ 18. Maakonna omavalitsuse seaduslik
alus: vene ajutise Valituse määrused
30 III ja 26 IV 1917. ja. E.V. Põhisea-
dus 15 juunist 1920 a. " 68-73.

2.

Maakonna omavalitsuse organisatsioon.

- § 19. Üldiseid aluseid " 74-76.
§ 20. Maakonna nõukogu moodustamine " 76-81.
§ 21. Maakonna nõukogu koosseis ja si-
semine korraldus " 81-89.
§ 22. Maakonna valitus " 89-100.

3.

Maakonna omavalitsuse funktsioonid.

- § 23. Maakonna nõukogu " 101-115.
Maakonna valituse funktsioonid " 116-162.
§ 24. Üldiseid põhimõtteid " 116-120.

A.

Maakonna valitusse kuuluvate üksi-
kute viiskute tegevus, nende aigus ja kolustus.

- § 26. Maakonna valituse erimees 120-125.
 § 26. Valituse asakondade juhatajad 125-129.
 § 27. Maakonna valituse sekretär. 129-131.

B.

- § 28. Maakonna valituse asakonda-
 de peameetriaadid 131-161.
 a). Üldiseis aluseis 131-132.
 b). Üle ühli valituse line - administria-
 -tiiv asakond 133-140.
 c). majandus asakond 141-149.
 d). haridus asakond 150-154.
 e). teisi asakondasid maakonna
 valituses 155-160.
 f). sekretariaat 160-161.

4.

- § 29. Kontroll maakonna asu-
 tuste tegevuse üle; maa-
 konna omavalituse vastutatus 162-174

5.

- § 30. Kõrge võtte eelmisest 175-190.

IV.

- § 31. Maakonna omavalituse eestis
 tuleviku seaduste järgi. 191-223.

färel sõna.

Kirjandus allikad

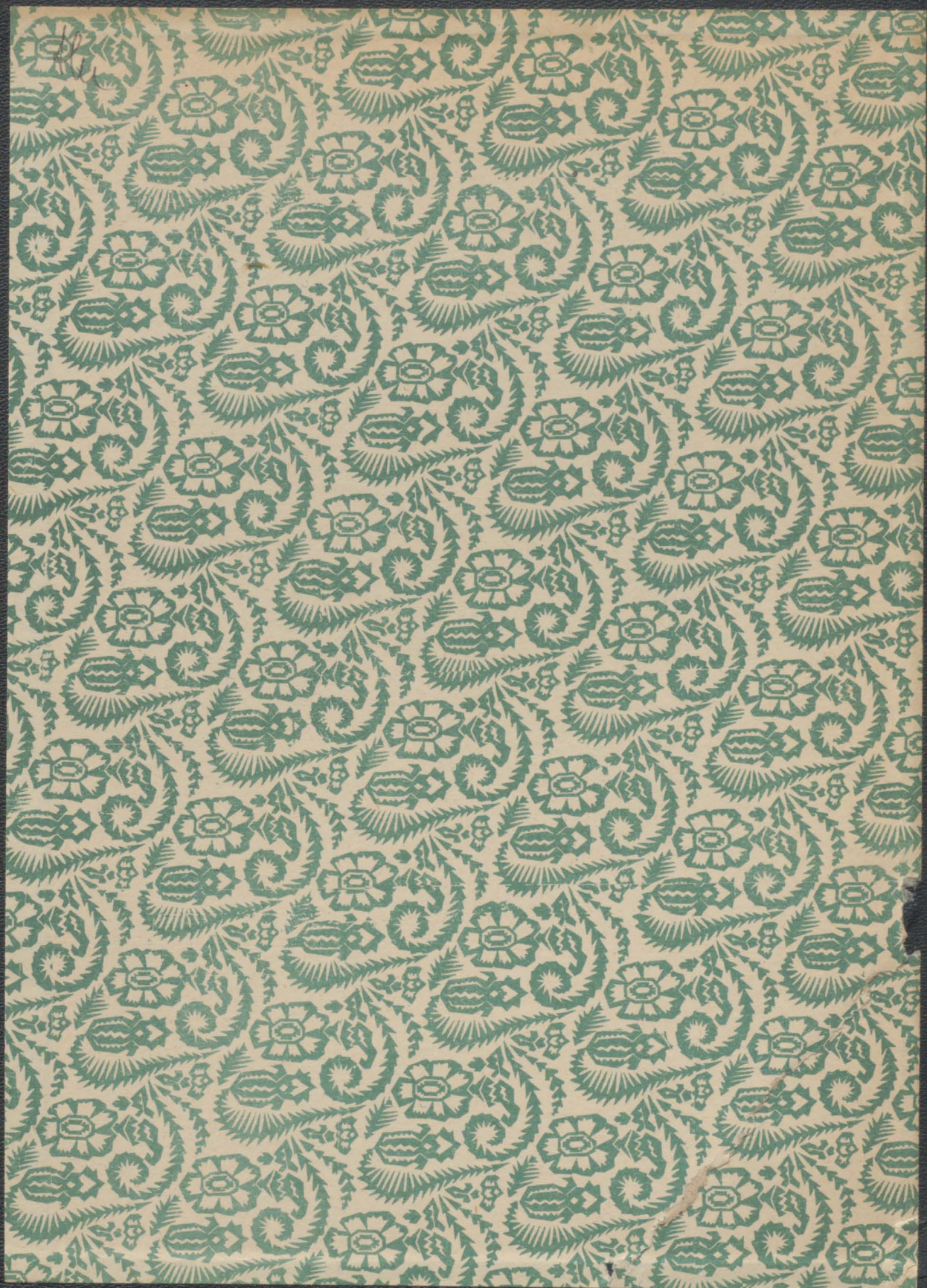
Sisu juht.

I - III.

IV - V.

VI - IX.

lisana üks eksemplaar aruandele kuni-
 müssi.

Ardeet leht.

Maakonna valitustele.
Korraldanud teaduslikult ots-
tawaks vastu liiketöö õigusteade-
konna ühisilane, ~~1923~~
~~1923~~ juuli kuul 1923 a.

1. Maakonna nimetus.
2. Teadete andja nimi amet maakonnavalituses "advers."
3. Kas käesolevad teated on: "vastava ametliku koosoleku
vastav seisukoht/missugusel koosolekul, "eravärsit läbi-
rääkimise tulemus (kell. vahel läbirääkimine alust.)
Teadete andja isiklike kogemused "muud teel
saadud andmed ja kuidas nimelt saadud.
4. Maakonnavalituse korraldus:
 - a. kuhu osakonda ja missugused on maak. valituses.
 - b. on kõik nimetatud osakonnad alust oma valituse alust peale.
 - c. missugused osakonnad on hiljem asutatud; millal asutatud.
 - d. missugused osakonnad ja millal ning miks on hiljem
suljutud ehk teistega liidetud.
 - e. on igal osakonnal alati olnud "iseiseis juhataja" kantselei.
 - f. maak. val. esimene: Tema tegevusala seniste kogemuste
järgi/võimalikult laiemalt laiendada.
 - g. on esimene kasutanud administratiiv. kaistus-trah-
vimis alirõuand; euti valla omaval. ametnike juures.
 - h. maak. val. sekretär: Tema õigused ja kohustused/võimkond
ning tegevus ala seniste kogemuste järgi/võimalikult laiendada.
 - i. osakondade juhatajate (valdi igalüks) nende võimkond
ja tegevusala seniste kogemuste järgi/võimalikult laiend-
damise kiirendus - vajaduse korral lisa lühike kasutada).
 - j. ülejäänud osakondade töö on koosis. igas osakonnas
valdi; kaasa arvatud ka vastavalt igas osakonnas
ka teisi.

- a. Maakonna valituse koosseis.
- b. Ametused, ametnikud, mis loetakse maak. val. juures, nende tegevusala / koolmatikult laialdasem.
- m. Kas maak. val. saavad küjul kui on ta ar. nimeid praegu, seudab oma ülesandele maak. kassa edukaft täita.
- n. Sün (m) olevad taotlused.
- e. määravad meeldused ja kavatsused sün (m) ja.
- p. Kuidas tunduvad seadused, määrused, konal- dused mis määravad maak. val. kompetent- suse vahetena keskoalitussega, alevi ja valla- omavalitustega.

5. Maakonna nõukogu

- a. mitme liikmeline.
- b. enpraegu seaduslik liikmete arv. rahubet.
- c. praeguse nõukogu liikmete arv suurem või väiksem olema milline raja. / Soovitar maksimum ja minimum liikmetega.
- d. Sisuvalt praeguse maak. nõukogu valimise reeglite suhtes.
- e. M. l. seaduselt distiise ja passuise valimis aigase kohta (20 a) / valimis aigase kohta (20 a) /
- f. Nõukogu tegevus seniste kogumiste järgi. / laialdasem kirjeld.
- g. M. l. kirjeldus nõukogu tegevusest / praegusest maks- rate seaduse, määruste ja konalduste suhtes ehto 30 m 1919 a. seadus.
- h. Ülevaade ja sooviavaldusi nõukogu tegevus järjekorras.

6. Marksiatist omavalitsustest.

- a. On maak. val. tundnud taotlusena oma tege- ses maksvaid maak. omavalitust konalduvaid sead-
- si. Määrused nimelt. / ehto ajutine järevalus seadus Ri. 48 1919 a. /
- b. On tunda maak. omavalituses mõningate se- aduste suurendamist, mille olemas oles taotlik. / sündub. /
- c. Maak. val. üldine sisuvalt 30 m 1919 a. seaduse- t selle tead ja reed. /
- d. Puudumise tunda tunda maak. omaval. konaldu- ses on praegu maak. omaval. konalduas "aludat" / lü- tsentralistlik, / tsentralistlik, / mõni üldine muu konaldu- sige.

6. Kas on maak. val. korale omavalitsuse seadus eelnõu, mida Siseministriumi Riigikogule esitada tahab, ja milline on maak. val. seadusest rääkiv.

7. Kas on maakonna valituse kavatsust valmistada - entada mingit maak. omavalitsuse puustavat seadus eelnõu. Kui on, siis mida käsitleb see kava millal ja kuidas mõeldakse seda Riigikogule esitada. Kavas vastavast palun võimalikult laiem kirjeldus.

8. On maak. valitusel samasul valmistootava seadus eelnõud (ff). Palun laenu kirjeldus, võimaluse korral üks exemplaar olewat seadus kaudu.

9. On mõninga üldise maak. omavalitsuse puustava seaduse Ammuse soovitat. Siisugust, mida käsitleva seaduse.

10. Mitu korda ja kelle poolt on maak. omaval. teguval reideeritud. Millist teguval nimelt.

11. Kas on maak. valituse ette nõukogu otsuse peale Siseministriumi poolt protesteeritud. Mitu korda ja millal (aasta ja kuus). Võimaluse korral äratähenda kus, mille peale protesteeriti.

12. Kelle kasuks tegi otsusel administratiivis kohus.

13. Kas on maak. val. ametnikest kedagi karistatud administratiivis korras. Keda, mitu korda millal.

14. Kas on maak. val. ametnike tagandatud administratiivis korras. Keda ja millal (aasta, kuus).

15. Kas on maak. val. tahtunud samasuguri õigusi (p. 7, 8, 9, 10 ja 11) vallaomavalitsuste kohta. Vastus ja küsimuse kohta palun valdi. Äratähenda ka vastus punkt. 9. sisse küsimuses.

16. Mitme suguse määramise maak. omaval. puudustist ja nende kõrvaldamisest. Eriti igamugail karatuse. Siis selal, võimalikult laialdasem kirjeldus soovitatav.

P.S. Palun saata ka maakonna valituse korrald. mis on kasutamises.

Auhinnatoo

370366

1